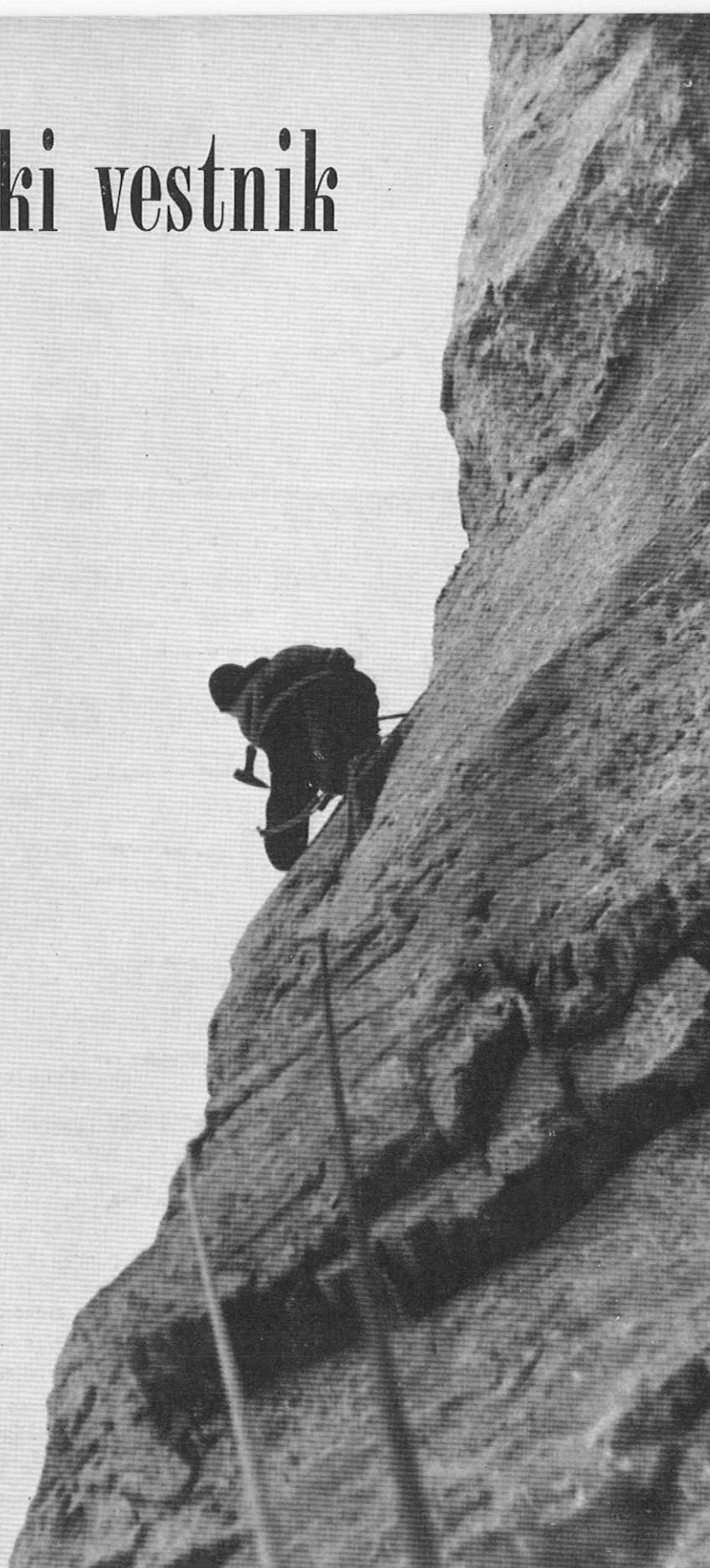

planinski vestnik

7 1965

VSEBINA:

ZBOROVANJE PLANINCEV NA RAŠICI — PROSLAVA 20-LETNICE OSVOBODITVE	289
SPOMINI NA POLETNE DNI V BAVSICI Ing. Pavle Segula	291
... IN PRIDI SPET Ing. Marko Čibej	293
SPIK Boris Krivic	298
JUG JE SE ŽIV Janez Bizjak	301
ZEMLJI, PRIHAJA TIHO Tone Kuntner	302
MATTERHORN 1865—1965 Pavel Kunaver	303
GORA, KI ČEZ NJO PTICE NE MOREJO LETETI Zoran Jerin	307
PO TRANSVERZALI IZ KOPRA Branko Salamun	310
PREMIČNI VRVNI SEDEŽ Ing. Drago Zagorec	312
TURNI TECAJ NA PLANINI NA KRAJU Ciril Praček	313
GORE V PODOBI	314
MED VRŠIČEM IN VITRANČEM B. Orel	316
PO DOLGIH LETIH ZOPET NE DALEČ PREKO MEJE NA ZAPAD Uroš Zupančič	323
DRUŠTVENE NOVICE	321
OBCNI ZBORI	321
IZ MLADINSKIH ODSEKOV	326
ALPINISTIČNE NOVICE	327
IZ PLANINSKE LITERATURE	328
RAZGLED PO SVETU	330

NASLOVNA STRAN:

V RAZU DEDCA
Foto Lojze Steblaj

PRILOGA:

RJAVINA
Foto Vlastja Simončič, Janez Puhar

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina je din 1200.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 300.— (naročnina za inozemstvo din 2000.—) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 600-14-608-10 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

poštšina plačana v gotovini

planinski vestnik

julij • letnik 65.

SATURNUS

Telefon 313-666
Ziro račun pri
NB 600-14-1-1556
Brzjav: Saturnus
Ljubljana

Proizvaja:

Raznovrstno pločevinasto embalažo za prehrambeno, kemično in farmacevtsko industrijo iz črne, bele in alu-pločevine. Artikle široke potrošnje: kuhinjske škatle, pladnje, razpršilce itd.

Dele za avtomobile in bicikle: žaromete vseh vrst in svetilke, zgoščevalke, žaromete, zvonce.

Elektrotoplotne aparate: kuhalnike, peči in kaloriferje.

Litografirane plošče in eloksirane napisne ploščice.

Zborovanje planincev na Rašici — proslava 20-letnice osvoboditve

(16. maja 1965)

Ljubljanski koordinacijski odbor planinskih društev se je odločil, da proslavi 20-letnico osvoboditve na Rašici, kjer je nemški okupator l. 1941 pred očmi glavnega mesta Slovenije pokazal, s kakšnimi zločini je kanil zatreti in uničiti slovenski narod. Proslave se je udeležila množica planincev iz Ljubljane in okoliških planinskih društev. Navzoč je bil tudi predsednik PSJ dr. Marijan Breclj. Slavnostni govornik predsednik PZS dr. Miha Potočnik je uvodoma na kratko označil naš osvobodilni boj in njegove nacionalne in socialne pridobitve. Nato je dejal:

Planinci se spominjamo danes dneva zmage in osvoboditve pred 20 leti na zgodovinskih tleh, kjer se je že na vse zgodaj leta 1941 začel narodni upor zoper okupatorja in za boljšo bodočnost slovenskega naroda. Rašica je bila prva slovenska vas, ki jo je v slepem besu do tal požgal in porušil okupatorski teror in s tem začel svoj zločinski gestapovski pohod po slovenski deželi. Na tem pohodu je za seboj puščal samo razdejanje, kri, solze, zapore in mučilnice, postreljene talce, žrtve koncentracijskih taborišč, izseljene in požgane vasi in domove. Toda doživel je ravno nasprotno, kar je hotel in kar si je domišljal, da bo dosegel. Pod vodstvom Komunistične partije in v vrstah Osvobodilne Fronte je že v prvih dneh okupacije nastal in se vedno bolj razraščal narodni upor ter se spremenil v vsenarodno množično in nepremagljivo partizansko vojsko, tesno povezano z vsem ljudstvom, ki je kot samotni skalni otok sredi zločinskega nacističnega terorja po vsej zasedeni in ustrahovani Evropi, edina in edinstvena, dolga 4 leta kljubovala vsem ofenzivam in najgrozotnejši vojni mašini Hitlerjevega nacizma — z golimi rokami, večkrat lačna kot sita, pomanjkljivo opremljena, samo z orožjem, ki ga je jemala v krvavih borbah in partizanskih akcijah okupatorju, prežeta s fanatičnim patriotizmom in svobodoljubnostjo, prepričana v zgodovinsko pravičnost in v usodno nujno svoje končne zmage.

Nismo zaman takrat govorili o »čudežu sredi Evrope«, ki ga prestrašeni politiki in vojaški evropskih okupiranih dežel niso mogli ne razumeti, še manj pa sami organizirati.

Med nami so danes mnogi preživeli borci slavnih partizanskih odredov in brigad ter aktivisti tedanjih časov. Med nami so tudi preživeli borci in junaki slavne rašiške čete. Prav tako so med nami vaščani Rašice, ki so bili priče požiga njihove lepe vasi in ki so doživeli vse grenkobe izselitve. Vsem njim velja še prav posebej naš tovariški pozdrav in zahvala!

Ker je bilo o narodnoosvobodilni vojni in njeni zgodovinski podobi te dni toliko povedanega in toliko spominov obujenih, se danes planinci, ki smo bili prav tako aktivno vključeni v dogajanja pred 24 in 20 leti, lahko omejimo samo na to, da prav skopo in bežno — ter slavnostnemu razpoloženju primerno — pregledamo naš delež in našo pot v času NOB in v teh 20 letih, ki nas že ločijo od slavnih zgodovinskih dni.

Planinska organizacija je iz druge svetovne vojne prišla močno oslABLJENA. Mnogo tega, kar je bilo do vojne doseženo, je vojna pobrala. V borbi so kot aktivni partizanski borci padli številni planinski in alpinistični organizatorji in delavci, veliko so jih uničila fašistična koncentracijska taborišča, najdemo jih med talci, med izseljenci, med zaporniki, med prisilnimi delavci — povsod. Lahko s ponosom ponovno ugotovimo, da se je za časa druge svetovne vojne ogromna večina slovenskih planincev aktivno vključilo v OF in NOB. To pa ni nič čudnega, saj je planinska organizacija — Slovensko planinsko društvo — že leta 1893 nastala predvsem iz narodnoobrambnih pobud in potreb.

Razumljivo je zato, da so se planinci v dne, ko je Hitler ob zasedbi Slovenije znova razglasal geslo »naredite mi to deželo zopet nemško«, nemudoma opredelili, saj so to zgodbo dobro poznali že od prej.

Med nemško in italijansko fašistično okupacijo je bilo v Sloveniji povsem požganih in uničenih od vsega 76, kolikor jih je bilo ob začetku vojne na ozemlju današnje Slovenije, kar 47 planinskih domov in koč, medtem ko so bile vse druge postojanke in 3 bivaki povsem ali vsaj deloma opustošene. Začeti je bilo treba potemtakem leta 1945 docela znova. Danes, po 20 letih požrtvovalnega in trudapolnega dela planinskih idealistov, funkcionarjev in članstva, slovenska planinska organizacija gospodari s 164 planinskimi domovi, kočami in zavetišči. Od okroglo 2200 ležišč v letu 1939 je kapaciteta narasla na okroglo 5100 ležišč, kar je pri okroglo 30 000 turističnih ležiščih v vsej Sloveniji torej nekako ena šestina vseh prenočitvenih turističnih kapacitet. Nočitev je bilo leta 1964 že 146 838, so pa iz leta v leto v porastu. Seveda je večina naših postojank, ki so bile delane za razmere pred 30, 40 in 50 leti, že zastarelih in za današnji standard in življenjske potrebe in navade neustreznih.

Kaj zmore tuje nadvlade in kapitalističnega izkoriščanja osvobodjeni delovni človek in kakšne neslutene uspehe je prinesla tudi slovenskemu planinstvu šele narodna in socialna osvoboditev, je razvidno za našo poldrugomilijonsko Slovenijo že iz podatka o naših 164 slovenskih planinskih kočah in domovih ob podatkih za desetmilijonske države. Število članov v planinskih organizacijah teh držav je v primerjavi z našim zelo majhno. To vidimo tudi iz nekaterih drugih primerjav.

Leta 1939 je imelo SPD 31 društev in 11 179 članov; leta 1946 takoj po vojni pa komaj 9235 članov. Konec leta 1964 pa je PZS štela že 99 planinskih društev s 64 710 člani. Od teh je 37 149 odraslih članov, 15 738 mladincev in 11 823 pionirjev. V naših vrstah je torej kar 27 561 mladih ljudi, ki redno zahajajo v gore in naši organizaciji zagotavljajo tudi dobro in svežo bodočnost. Skozi samoupravljalso šolo prostovoljnih neplačanih društvenih odbornikov, funkcionarjev, gospodarjev in drugih planinskih delavcev gre vsako leto na tisoče požrtvovalnih članov.

Planinstvo je v Sloveniji, kjer je vsak 25-ti prebivalec organiziran planinec, brez dvoma nacionalni šport številka ena in ena od mogočnih postavk narodnega telesnega in duševnega zdravja.

Kako je šele osvoboditev uveljavila delovnega človeka in mu izboljšala življenjske razmere, se nazorno kaže tudi v planinskih vrstah.

Medtem ko je bilo svoje čase v planinskih društvih maloštevilno, pretežno mestno in premožnejše članstvo ter nekaj študentov, je danes med 65 000 člani nad 16 629 delavcev iz neposredne proizvodnje, 16 603 nameščencev, 13 030 učencev, 8328 dijakov in 6202 študenta ter okrog 3000 ostalih. Seveda pa niso izčrpane še vse možnosti; zlasti premalo je še planinskih društev v proizvodnih in drugih delovnih organizacijah. Vendar, če bo razvoj napredoval z dosedanjjo silo in rastjo, lahko v prihodnjem desetletju pridemo na 100 000 članov! Skrajšani delovni čas na 42 ur na teden oziroma petdnevni delovni teden, večja produktivnost dela in porast življenjskega standarda ter osebnih dohodkov bodo brez dvoma privedli v naše planine še tisoče in desetisoče novih članov in obiskovalcev. Že dandanes pa se letno vpiše v vpisne knjige po naših postojankah nad 800 000 obiskovalcev! To pa niti ni čudno, saj je dopust v gorah ne samo najcenejši dopust, temveč tudi dopust, ki sprošča po delu in vrača duševno in telesno sposobnost in pripravljenost za delovne napore, vzpodbuja življenjsko radost in optimizem, goji tovariške odnose in solidarnost med ljudmi, pospešuje zdravo zabavo in dobre navade ter nudi še nešteto drugih kulturnih, etičnih in moralnih navdihov in vrednot.

Zavedamo se jasno in odločno, da teh uspehov in v svobodi sproščenega dela ne bi bilo, če ne bi bilo našega osvobodilnega boja in ljudske revolucije. Prav zato letošnje dvajsetletnico lahko praznujemo nad vse radostno in ponosno ter se kot planinci in člani SZDL v tem priključujemo milijonom delovnih ljudi širom po vsej zemlji naše Jugoslavije.

Vendar naši prazniki niso brez skrbi in oblakov. Mračne sile, ki so pognale svet v drugo svetovno vojno, niso še povsem premagane. Skupen nastop in odločnost vseh, ki jim je mir prva in osnovna dobrina in predpostavka za napredek in obstoj človeštva, bo lahko ukrotil tudi te nove apokaliptične jezdece prav tako, kot je pred 20 leti ukrotil nacistično in fašistično zver. Važno je, da se tega spominjamo in da budni ter strnjeni stojimo na straži pred bodočimi nesrečami tudi takrat, ko se spominjamo zmag v preteklosti!

Naj bo vsem planincem ob 20-letnici srečen in vesel današnji dan in spomin na zmago in osvoboditev ter naj jih vzpodbuja k še uspešnejšemu ustvarjalnemu delu v miru in svobodi!

Spomini na poletne dni v Bavšici

Ing. Pavle Šegula

Avgust je jemal konec in v zraku je že lebdele neka svojstvena svežina — prvi nadah jeseni. Na letališču med gozdovi cerkljanskega polja, prav v preddverju Kamniških planin, sem se poslavljaj od domačih, ki so odhajali na teden dni oddiha v Dubrovnik.

Jasno nebo brez oblčka, tu in tam sunek vetra, pisana množica popotnih ljudi vseh narodnosti, rahla vznemirjenost pred poletom — nad vsem tem pa umirjena, znana podoba vrhov pričenši s Triglavom pa Stolum, prek razpotegnjene Kriške gore in Storžiča z Zaplato, mimo Kočne, Grintovca in Kalškega Grebena do oblega Krvavca in njegovih sosedov. V jasnem ozračju so sršeli v nebo, beli in skalnati in spet drugi porastli, drage podobe, ki že od nekdaj žive v vrtcu spominov, da jih ni moč pozabiti.

Končno je prometnik v visokem stolpu dobil sporočilo, da se je nevihta nad Dubrovnikom unesla. Po dveh urah zamude in nestrpnega pričakovanja se je letalo z dragimi navsezadnje le dvignilo ter se kar nanagloma zažrlo v višine in hitro izginilo za zelenimi obzorji. Ostal sem sam, z občutkom praznine v sebi. In tudi z rahlim občutkom krivde.

Pravzaprav bi se spodobilo, da bi bil s svojimi. Leto in dan nas ločijo službene in družbene obveznosti, tretjino življenja prespimo in se ne zavedamo drug drugega, večino ostalega časa prebijemo vsaksebi, na kraju pa pride še do tega, da si celo radosti in srečo počitniške sprostitev nabiramo in trgamo vsak za sebe.

Vračal sem se domov in se tolažil z zavestjo, da smo vendarle prebili skupaj deset dni, lepih in prijetnih skupnih dni v topli Savudriji. In še se mi je vračala v srce toplina ob misli, da me čakajo nova doživetja v gorah v prijetni družini z Dušanom in Vladom.

Še isti večer smo do kraja preleli vse načrte o potih prihodnjih dni.

Zarana smo oddrdrali v še temno jutro, po hiteli mimo Vrhnik in naprej proti Idriji. Samotna pot je naglo minevala, posamezni uveli listi na asfaltni cesti so neusmiljeno spominjali na bližnjo, zgodnjo jesen, kratkoma — poletje je bilo pri kraju.

Minul je Most na Soči, v sveže razpoloženem Tolminu smo se podali po trgovinah in izpolnili svoje zaloge. Z Dušanom sva občudovala neizčrpna poznanstva najinega sopotnika. Videlo se je, da je partizanal v teh krajih. Pozna ga vsa dolina do zadnje kmetije pod Mangrtom.

Še dokaj zgodaj smo se zmuznili skozi Bovec. Tik pred nami se je risal v nebo Svinjak ter preko globoke doline Bavšice dvoril Kobili. Zadaž so gore medlele v prvih, redkih soparinah, sonce je še kazalo svojo moč.

Pri odcepu ob razvalinah starodavne trdnjave Kluže se mi je odprl nov svet. V tihotno dolino Bavšice se večidel pod krošnjami mladega zelenja vije bela, zdaj lepa, zdaj razdrapana in neugledna cesta prav do neder gora, dokler ne izgine na zelenih pašnikih pod strminami, ki padajo sem doli kar s treh grebenov.

Pri kamnitem koritu smo si natočili vode in se nekoliko vstran, v senci drevja pred zapuščenim senikom pripravili na taborjenje v šotoru. Iz obilnega brašna smo si izbrali tisto, kar je najbolj prijalo želodcem, si zadeli nahrbtnike in odrinili na prvi pohod. Naš cilj je bil Bavški Grintavec.

Na dolnjem robu Rušja, tik predno se steza nekoliko bolj strmo popne navzgor, so Italijani natovarjali les na težak tovornjak. Zagodli smo si nekaj pozdravom podobnega in pospešili korake, vsak izgubljen v svoje misli. V gošči ob poti sem si urezal grčavko. Steza se lep čas vije ob desnem bregu gorskega potoka, ki prek debelih, okroglih kamnov žubori v dolino. Hladna vodica je vabila k požirku, toda premagali smo težave ter se šele višje gori, že nad potokom zadovoljili s senčico v gosti, visoki travi kraj bukove gošče. V sencih in vratu je tolklo srce. Med pomenkom sme se zavedeli, da nismo sami tu gori. Od nekod z goličave nad nami je veter nosil jek udarcev sekir in kladiv. Tudi uhojena steza, svežnji desk, mimo katerih smo hodili popreje, in raztrgana vreča s cementom so pričali, da tod neke teče delo. Res, bilo je na Bukovcu, odsluženi planini 1350 m

nad morjem pod visokim, zaobljenim in poraščenim Obljakom.

Pogledi so se pasli po Šmihelovcu, bolj na desno pa po ostenjih Bavškega Grintavca, čigar podoba s tega mesta izgubi vso tisto drzno lepoto odsekanih robov, kakršna se nudi očem izdaleč. Onega dne so se nam bolj vtisnila in spomin bleščeče bela kamnita pobojča, ki se na dolgo in na široko košatijo nad mejo gozdov vse tja do grebena in komaj vidnega, neizrazitega vrha. Iz razbeljenega kamnja je puhtela peklenska vročina avgustovega poldneva.

Vlado se je zopet zapletel v pomenek s tesarjem, znancem iz partizanskih dni. Sedaj je s tovarišem ročno sukal kladivo in robil z žago. Na starih podrtijah je rastle čedna, lovska bajtica. Seveda, pred durmi je bila jesen, lahko bi se skazilo vreme. Potrebno je bilo pohiteti, čeprav vročina tudi njima ni bila najbolj primeren delovni tovariš. Bolje je biti moker od znoja v vročini kot od dežja v jesenskem hladu. Poslovili smo se, potem ko sta nam dala še nekaj nasvetov, kako bi se lažje prebili po nekakem brezpotju, skozi goščo pritlikavega drevja, rušja in skozi globoko travo, v kateri je višje gori vse rdeče brusnic. Praktično in botanično razpoloženi Dušan se je tu kar hitro odločil, da nadomesti izčrpane zaloge vitaminov. Z Vladom sva mu pomalem pomagala. Čudil sem se lastni vnemi in v zamišljenosti pogoltnil menda tudi katero jagodo alpskega volčina, ki ga v tej rasti ne manjka. Ta napačna prizadevnost se mi je kasneje primerno maščevala in me prihodnje dni pripravila ob pravi, neskajljeni užitek v gorah.

Trava se je kmalu umaknila melem in skrotju, spodili smo samotnega gamsa, ki se je lagodno zapodil v prepadno globel nad nami. Dušana je imelo, da bi ubrali za njim in po svoje dosegli odljudni vrh. Imel je prav, toda v meni se je že pasla neka čudna slabost, Vlado pa si je prvič v sezoni pretezal krake. Zato nama je nekam bolj dišala steza, ki nas je privedla v travnato grebensko škrbino tik pod vrhom Lanterne. Čili stari mladenič Dušan je bil tam pred nama. Pot je tam postala prijetnejša, saj gre lepo po grebenu, ne prestirno in z lepimi razgledi. Pričakovali smo, da bomo kmalu na vrhu, toda ne! Očak ne da zlahka do sebe. Vrh Malega Grintavca je treba globoko navzdol v škrbino, od tam po meli še nižje in na drugi strani navzgor po lepem skalnatem robu, kjer

morajo nogam pomagati še roke, kadar se smer postavi preveč pokonci.

Vrh. Dolgo in precej široko kamenito pleče, me je nekam razočaral. Nič kaj podoben ni tistim drznim podobam, ki sem jih že tolikokrat gledal od daleč.

»Dve uri je do vrha« je rekel drobn, žilavi kmetič Ivan Mrakič v Bavšici, ko ga je Vlado povprašal, kako je s potjo. Porabili smo več kot štiri ure in ugotovili, da najbrže tudi Ivan ni prišel kaj prida hitreje ko je bil naših let. Ostalo mu je v krvi, da čas meri bolj po trentarsko, verjeli bi mu morda, ko bi vedeli, da je imel na vrhu zmenek z izvoljeno.

Posedli smo po kamnih in deskah, ostankih starih razbitih znamenj in se razgledovali na vse strani.

Greben proti Srebrnjaku je videti grozovito razbit in na oko kar precej neroden. Ob takem stanju se morajo želje skromno umakniti pred pametnejšimi načrti. Zato me je bolj pritegnila rajda vrhov, ki se za sedlom Kanja, nevidnim našim očem, vleče v severni smeri proti Jalovcu. Nizko pod nami Šmihelec, za njim Veliki Jelenk, Nizki vrh in Pelc, ki prehaja že v Mali Ozbenik. Oko je tipalo prostranstvo, o katerem mi je svoje dni pravil Jože Žvokelj. S tovariši iz Kranja se je tam pehal pred leti. »Lepo, ampak dolgo in po svoje zaguljeno,« je bila njegova ocena. Tudi Himalajec Stane Kersnik je v poletni vročini preživiljal na Jelenku lepe in neprijetne urice. Globljih vzrokov ne bom navajal, ker je urednik alergičen na zapiske o kačah.

Nad Mangrtom in Jalovcem je nebo kar brez meje prehajalo v Avstrijo, kazali so se beli vrhovi. Na severozahodu Venediger, pa še Grossglockner, Johanisberg in druge konice. Bili so v programu za začetek septembra in spričo slabega počutja sem se natihem izpraševal, če bi ne bilo bolje ostati doma.

S podobnimi občutki sem prešteval vrhove v grebenu, ki smo ga imeli na muhi za naslednje dni: od Plešivca do Vrh Krnice. Morež in Bricelj sta me okužila že za časa, ko sem romal po Poncah; mikalo me je vedeti, kako se bodo iztekle te lepe želje.

Dušan je vrtel svoj fotografski samostrel, naju pošiljal zdaj na to, zdaj na ono skalo, pritiskal prožilec ter istočasno razkazoval svet okrog nas. Lepo je videti prostranstva ob Triglavu, Kanjavec, Lepo Špičje in vso neznansko številno družino gora. Ni jim ne

konca ne kraja, ne vemo jim imena a vseeno si jih želimo obiskati ter jih uvrstiti v splet gornjskih spominov.

Počasi je prišel čas, ko je bilo treba nazaj v dolino. Sestop v škrbino, omahovanje skozi gruščnato mel na sosednji vrh in potem navzdol. Dušan se je namenil za sestop po svoje, z vrha Ovčje planje, desno od obronkov Kosmatih glav, skozi Rušje do tabora.

Z Vladom sva raztresena in podjetna v prvi zajedi zavila na desno. Kamen je kamen, grapa grapa. Da to ni res, sva ugotovila že dokaj nižje, ko sva se zavedela, da sva na »prvenstvenem« sestopu, če dava vnaprej vse pastirje, lovce in ravbšice, ki so se tam doli pehali za svojimi poštenimi ali nepoštenimi opravki. Nazaj se nama ni več dalo, zato sva pač sestopala po svoje, dokler ni bila pred nama steza. Od tam je šlo naglo navzdol, mimo potoka vse do samotnega tabora. Kmalu je zaplapolal ogenj v tihi večer.

Naslednje jutro smo se namenili na potepe okrog Mangrta. Zapregli smo železnega konjiča in najprej obiskali Koritnico.

Ob prihodu iz Bavšice, nas je že kmalu od Kluz dalje pozdravila Jerebica. Bila je vsa sijoča in ožarjena. Igra sonca je zakrivala travnate vložke v navpičnih ostenjih, da je glavata lepota brez madeža blestela v modri dan.

Dušan je gnetel svaljke za čevapčiče, midva z Vladom sva kurila ogenj, iskala suhljad ter opravljala druga, manj imenitna a vseeno koristna dela.

Kako prijetno je tako brkljanje!

Narava, človek, misli — vse postane zopet stara, prabitna harmonija. Oči se iskre ob pogledu na bajte, na gmajne, na gozdove in vrhe. Iščejo prehodov v stenah in se spet razvesele toplo ožarjenih robov visoko pod nebom. Besede so preproste, lahkotne se porajajo zdaj enemu, pa drugemu. Smeh je nastavljen na rahlo, da vedro in zaupljivo udari na dan ob prvi priliki. In kot nalašč — teh prilik je na pretek. Mi, ljudje iz kamnitih kletk mesta, ob takih priložnostih še najlažje najdemo sami sebe.

Okrog poldne smo na Mangrskem sedlu, ob meji krepak, mlad graničar. Ne dela sitnosti. Nekoliko zamišljen in otožen si ogleduje zagorelo, postavno bitje, ki se pravkar izvija iz notranjosti novodošlega avtomobila. Tudi del

narave in še celo zelo prijeten za vzpodbudo otožnim mislim osamelosti. Ob takih prilikah služba izgubi nepotrebno ostrino, ljudje postanemo bolj človeški in tudi Dušan si lažje izprosi dovoljenje za obisk bližnjega Travnika, kjer se nadeja najti redko cvetico za herbarij.

Najini koraki zavijejo v ostenja Mangrta.

Ob kramljanju in razgledovanju sva kmalu na vrhu. Pozdraviva se z mladeničema, Italijanom in Avstrijcem, ki nama odvrneta lepo po naše »dober dan«. Ob svežih betonskih kladah se svetijo instrumenti kartografov iz Beograda. Oglasi se južna govorica in že smo cel Babilon, vsi v slogi in prijateljsko razpoloženi.

Ponove se včerajšnji razgledi, Visoke Ture se mi že zdijo bolj dostopne; uničiva še nekaj požirkov kave, par hrušk in se po italijanski strani spustiva v dolino do sedla, pa še do koče.

Spotoma obiščemo Predel, vračamo se, ko se sence vrhov že daljšajo. Na večer smo pred svojim taborom.

Ivan je ostal sam z ženo v kmetiji, ki je za streljaj oddaljena od nas. Pravi, da mu ne manjka ničesar, za noben denar ne bi šel iz svoje Bavšice. Otroci so šli po svetu, sama obdelujeta zemljo, kolikor pač zmoreta. Sosednja kmetija je prazna, prav tako vse hiše višje gori v zaselku Logje, ob poti proti Bali. Lepe, prijazne, gorjanske domačije! Boste res morale izginiti, razpasti, utoniti v pozabo?

Res je življenje tod okrog težko. Mladež se ne zadovoljuje samo z gorskim zrakom, duhom po dimu in zelenjem. Vse le ni idila. Gmajne v robah, v gozdovih, zimske snegove in plazove, muke nevarnih doživetij, viharov dni, sušnih letin in še marsičesa si želi zamenjati za udobje sedemurnega delavnika, morda vozila, kake druge pridobitve. Ko ugotovi, da ta Indija Koromandija le ni brez napak, je za povratek že prepozno.

Še marsikaj nam je povedal Ivan. Obljubili smo si to in ono, pa da se drugo leto spet vidimo. Odšel je potem, ko nam je dal še napotke za jutrišnji dan. Tokrat nam s časom ni prizanašal, obetala se nam je dolga hoja, morda celo bivak kje gori v navidezno tako nedolžnih in bližnjih robah.

Za gostom je ostala tišina. Vsak po svoje smo grebli po nejasni prihodnosti, ki čaka te kraje. Naših ljudi tu skoro ni na obisk. Kak domačin, ki ga za nekaj dni vrne domotožje

in želja po tistem prabitnem vonju s katerim so zraščene očrnele domačije. Le par dni si utrnga, pa spet hitro pobegne, da bi moč stoletij končno ne zmagala ter ga ponovno pritegnila nazaj v okolje iz katerega izhaja.

Bolj pridni so Italijani. Kdo ve, kaj jih nosi semkaj! Spomini na dni med obema vojnama, olajšave pri prehodu meje, poceni življenje? Vrag naj ve. Resnica je pač ta, da jih srečamo povsod, čeprav imajo tudi svoje gore, enako lepe in še večje. Naših planincev pa nikjer. Za večino je vse to »trava«, od boga zapuščen kraj. Če smo pošteni, večina niti pojma nima, kako lepi in obsežni so ti hribi. Kdor jih vsaj enkrat vidi od blizu, je njihov. Smo pač batine vredni nemarneži. Vsepovsod iščemo samoto, prvobitnost, mika nas tišina, kraji kjer ni preveč ljudi in še vse druge podobne stvari. Tu je vsega tega v obilju; tu so končno domači, slovenski ljudje, ki bi jih razveselil obisk domače mladine. Mi pa se iščemo, brskamo za programi, odhajamo v tuje gore in bore malo naredimo, da bi ta svet odkrili vsaj svojim pripravnikom — mladincem, alpinistom na začetku poti, podjetnejšim planincem vseh starosti in vrst. Tu, na domačih vrhah in samotah naj se kuje čut za orientacijo, za nočitev pod milim nebom, za dolgotrajna prečenja. Tu je moč spoznavati naravo v vsej njeni prvinski moči. Možnosti za prvovrstne pristope v zimskih pogojih na izbiro.

V prazne domačije pa bi lahko v poletnih mesecih naselili naše pionirje, da bi jim že v rani mladosti vlili ljubezen do tega zapuščenega konca naše zemlje in vzbudili podjetnost.

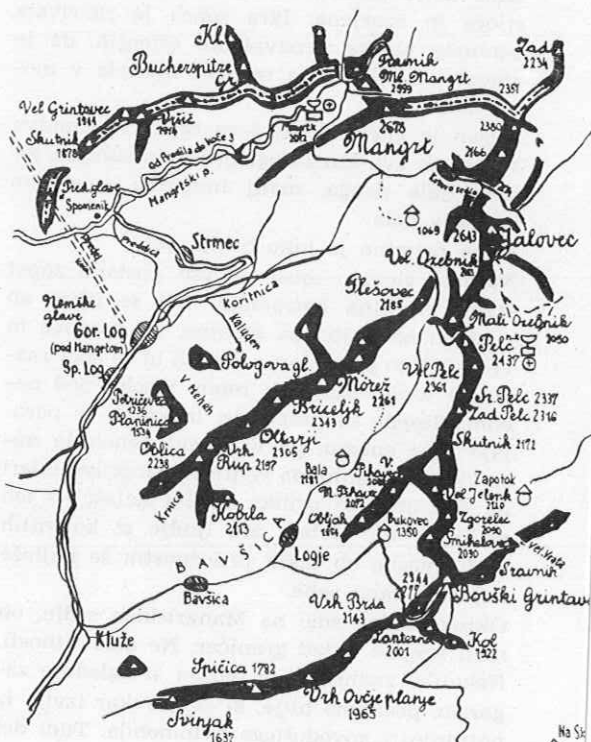
Res je, to so samo misli. Misel brez dela pa ni mnogo vredna, zato si bo potrebno prizadevati, da bi načrti postali resnica. Naloga pravzaprav ni težka, saj nam manjka samo dobra volja in primerno število pridnih rok. Lahko rečemo, da tudi ta zvrst ljudi še ni povsem izumrla. Posnemajmo dober zgled, pa bodo prelepe gore ob gornji Soči in Koritnici spet in zares postale naša last.

Padla je tema, nekje pri Logeh je zapel čuk. Čas je bil, da se spravimo v šotor. Zagrnile so nas njegove prijazne stene in ogrel topel soj sveče, ki je mirno plapolala na piskru sredi blazin. Dušan nam je vsem skupaj prečital opis vzponov, ki jih je v teh krajih opravil zaslužni planinec, iskalec planinske resnice, Tuma.

V utrujeno noč se je oglasilo petje ptičjega zbora. Mikalo nas je, da bi še poležali, toda med zvezdami se je sivil dan in pot je bila dolga. Povrhu še neznana.

Pozajtrkovali smo ter se takoj onkraj lese zajedli v hrib. Po poti vzpon ni dolg, niti težak — že smo v osamelih Logeh. Hodili smo počasi po kamnitem tlaku med skalnatimi ogradami in prešli razbito hudourniško puščavo. Iz kamenja gledajo tu in tam suha debela. Spet smo v bregu. Pot se vije sem pa tja, že zgodaj se zateče v bukov gozd. Nič nam ni hudega, čeprav čas mineva. Kar hitro smo vrh strmine, pred nami se izza drevja zasveti nebo, v nosnice sili vonj po dimu, slišati je glasove zvoncev. Vse to naznanja, da smo blizu planine Bala. Res je; ko stopimo na plano, so tik nad nami sredi zelenja in kopriv sirarske bajte.

Bala je planina, 1181 m nad morjem. V njenih kotlih se rojeva tolminski sir. Kot simbol in zaščitni znak obrti se na vhodnih vratih v vetrcu pozibava past z izsušeno, ujeta mišjo. Zla usoda jo je pgnala v peklensko iznajdbo,

zdaj z ugaslimi očmi strmi v redke obiskovalce.

Pokramljali smo s sirarjem, spet izvedeli kako naj gremo, da bomo prišli na Lepoče in naprej na Konjsko Škrbino. V dalji je bilo slišati ovčji trop, ki je urnih nog drobil našo pot. Še požirek neokusne deževnice in že se odpravimo. Izprva gre položno, nato pa bolj pogumno navkreber. Odtisi ovčjih parkeljev so odslej naše markacije, posebno potem, ko pred izstopom iz gozda zavijemo na levo. Steze takorekoč ni. Vsepovsod je in nikjer, vse je zgaženo. Vidi se, da se ovce prerivajo mimo debel brez posebnega reda. A navzgor gre in to je glavno. Strmina raste in z njo naša višina. Sončni žarki nad nami že sijejo na vrhe in zelene vesine.

Onstran doline so Obljak, Veliki Jelenk in Nizki vrh. Razpotegnjena pobočja se vlečejo do vrhov, težav ni videti. Podoba je, da sta tamkaj najpomembnejša pripomočka potrpežljivost in vztrajnost.

Že smo zunaj gozda. Vzpenjamo se med visoko travo, od skale do skale, vedno bolj strmo. Videti je, da smo v Lepočah. Levo nad nami Stador z odsekano steno, Še naprej Razori in Morež. Kako videz vara. Karta in pogledi z Grintovca, iz doline kažejo gladka, preprosta pobočja. Tu pa se odkrivajo nova in nova preddverja. Gora ni le strma, sega tudi v globino. Iz kotla med Stadorjem in Morežem se žene krik in vik pastirjev ter beket črede. Ko pridemo vrh Lepoč, smo spet na nekaki stezici, ki zavija v desno. Na meli v levi vidimo žival in kličevo pozdrave pastirjema. Poizvedujemo za izvirom, odmevi pa nas zmedejo, da ga ne najdemo, čeprav smo tik nad njim. Po senci zavijemo desno in počivamo na trati. Nad nami se dvigajo nekaki razbiti podi, ki se vlečejo k zajedi med Morežem in Velikim ter Malim Bedinjim vrhom.

Odrinemo dalje. Kot prvi grem naravnost navzgor, potem pa sem in tja po zelenih tratih. Spotoma obžalujem ihto, s katero sem pred dvema dnevoma tako nekritično jedel brusnice. Manjka mi moči, tudi vročina prispeva svoje. Počasi gre navkreber, čeprav se na tihem veselim srečanja z izvirom, ki sem ga spotoma odkril v dnu konte pod seboj.

Do Konjske Škrbine ni posebno daleč, vzpon ni prenaporen. Svet je divji, kraški, poln vrtač in brezen, iz katerih se kaže sneg in veje prijeten hlad. Nedaleč proč se sprehaja rejen gams. Vse skupaj je izjemno prijetno, kot nalašč za tiste, ki se radi potepajo prek

takega planinskega čez drn in strn. Kmalu sem pri tovariših, ki ležita na škrbini in strmita v globino pod seboj.

Tudi razvajeno oko ima kaj videti. Globel je kot brez dna, stena pada zares skoro povsem navpično v dolino pod Ruševo glavo, od katere se pne prekrasen, kot z ravnilom potegnen raz mimo nas k vrhu na levici. Trave ni videti, pač pa izpostavljeno, gladko skalo. Po Dušanovem je je za dobro šestico. Zlahka mu je verjeti, ne bilo bi čudno slišati, da se je prav tu preizkušal Cassin in uspel že pred mnogimi leti.

Toda to je zapadlo v pozabo, nihče ne poskuša ponovitve. Enim je predaleč, drugim prenizko. Tretji se boje trave. Zadnje bo morda edini resnični ugovor, toda vsa dolga Loška stena ima gotovo mnogo smeri, kjer bi trave ne bilo, ali pa bi vsaj ne bila bistveno nevarna. Zadevo bi si bilo potrebno vsaj dobro ogledati in se ravnati po stari ugotovitvi — kjer je volja, tam je pot.

Ta ugotovitev meni ni mnogo pomagala, volje ni manjkalo, tudi pota so se kar sama odpirala vsepovsod. Upiralo pa se je telo, zato je Dušan odločil, da vsi skupaj počasi odrinemo proti dolini. Žal mi je bilo za dobra tovariša, ki sta tik pod prvim vrhom zavoljo mene opustila lepi cilj. Spustimo se navzdol, najprej k izviru ter se podpremo z jedačo in pijačo. Nato se ponovno dvignemo do prevala vrh Lepoč in od tam po nekaki grapi naravnost ob gmoti gore ter preko travnatih strmin navzdol v dolino, kamor se spušča pot s Plešivca in Ozebnika.

Dolina je čudovita. Gola, skalnata, z živobarvnimi neznanimi kameninami. Puščoba je neverjetno privlačna in divja, kot nekje na Luni. V poldanski pripeki sijejo nad nami Pelci, ko nas steza vodi vse nižje in nižje, mimo Bale in Logov k zapuščenemu taboru. Pritegne nas korito. Namakamo se v hladnem razkošju, sončimo, brijemo in spet zijamo nazaj v gore. Danes so se nam dale ogledati, vzbudile so poželenje in slast, blizu pa nas niso pustile. Toda v nas ni občutka poraza, saj je vse ostalo neokrnjeno, čakalo nas bo, če ne pridemo drugo leto, pa kdaj drugič. Če bo tako nanesla sreča, nismo zadnjič v teh krajih. Doživeli smo lep dan, spoznali nove kotičke in prav to je tisto, kar si od gora želimo. Potešeni smo in hladna vodica, ki vre iz podnožja prestolov nad nami, nas hladi, da utrujenost gine v pozabo.

... in pridi spet

Ing. Marko Čibej

Živo so v meni hribi, te tehtne gube v obličju moje domovine. Z njimi imam pogodbo: jaz njim spoštovanje in zvestobo, oni meni smer in doživetje.

Vendar me včasih goljufajo. Nenadoma nasujejo predme toliko čudes, da tavam med njimi in ne vem kaj bi.

Takrat se mi zdi, da bi moral biti macesen samotnik in bela potka pod njim, želim si, da bi bil zeleno ruševje in zlati avrikelj, spomladansko grmenje plazov in julijska nevihta in tih večer in mesečina nad prepadi. Da bi se izgubil v ta svet in skril vase njegovo lepoto.

Da bi bil človek!

Opolnoči me je zvabila mesečina na samotno pot. Stlačil sem v nahrbtnik nekaj cunj in pravo merico lahkomišelnosti in že sem tekkel proti Komarči. Pod lahko obleko sta lezla nočni hlad in bohinjska megla, zato se nisem utegnil ustavljati.

Ampak noč ima svojo moč in Komarča tudi. Tam, kjer se pot dokončno povzpne na greben, sem postal in se obrnil.

Skoraj do nog mi je segala megla, nad njo pa so zvezde izginjale v mesečini. Včasih se je curek megle pognal navzgor iz bele planje in nato prepreden z mesečino zdrknil nazaj. Daleč zgoraj je Škrbina zavrtala svoj topi vrh v nebo, nekje spodaj, skrit za skalami in meglo, je komaj še slišno godrnjal slap svojo uklenjeno jezo. Vogel mi je priliznjeno mežikal, a jaz sem si o njem mislil svoje. Lani pozimi je bil drugačen, ko mi je — samotnemu potepuhu — za šalo spodmaknil kar cel plaz izpod nog. Pa sem mu tudi jaz pomežiknil. Saj nisem bil jezen nanj, čeprav je bila šala precej neslana.

Pot se je zvila v gozd. Črno jezero lahko zbudi vse občutke od tihega občudovanja veličastnega miru do mračne grozljivosti njegovih senčnih globin. Vse je odvisno od tega, kakšne volje prideš k njemu. Jaz sem bil dobre volje, čeprav mi je za slovo podtaknilo debelo korenino. Pod Belo skalo sem nato ogledoval bolečo buško in si mislil, da bi tudi v tisto hosto ob Črnem jezeru lahko kdaj posijala takale mesečina.

Dremavo je ždela koča med obema jezeroma in zato sem lahko neopazno pljunil na betonski jez petega jezera in zmešnjavo cevi ob njem. Ko bi ga hudiča vsaj iz kamna pozidali, saj ga je nekaj malega v tem našem narodnem parku...

Prvi svit me je ujel pri Velikem jezeru. Zarjast oblaček se je ogledoval v njem na eni, rumenkasti mesec na drugi strani. Temnó zeleni dih jezera je spreminjal odsev v pravljico, kako sta se nekoč srečala noč in dan. Nekoč, v davnih časih, ko so bile gore še mlade in ko mesec še ni izvabljal fantov na samotna pota.

Malo dalje se je pravljica dopolnila. Hišica iz sanj je zrasla na gričku in Ivanka mi je skuhala tak čaj, da sem bil rade volje pripravljen verjeti, da je tudi ona dobra vila iz pravljice. Pa čeprav se je druga vila Marija še povsem nevilinsko pretegovala pod kakšnimi šestimi odejami.

Preden sem zaspal spanje pravičnega, sem se še ozrl po mesecu. Zdaj je bil samo še nepomembna bleda ploščica sredi neba.

Kar naj se skriva! Ampak jaz ga poznam, zapeljivca!

Tenko prisluhni in dobro poglej. In pridi spet.

Kadar boš prehodil vsa pota, prelezel vse grape in grebene, ko boš spoznal vse nevarnosti in vso naklonjenost — nič se ne boj! Vrni se spet in videl boš, da tam, kjer si lani hodil, letos drugače dehti ruševje, da se drugačne meglice lepijo ob stene in ptica pušča drugačno sled v zraku. Videl boš druge zarje in druge večere, druge noči, plazove, ki jih nisi videl, in nevihte, ki jih nisi doživel. Slišal boš, kako drugače šumi veter in drugače poje klin v lanski špranji.

In za lani iztrganim kamnom najdeš čvrst oprimek.

Tenko prisluhni in dobro poglej. In pridi spet.

Od zahodnega obzorja so se odmaknili oblaki in se naslonili na ostre grebene, ki so bili zdaj čisto črni. V ozkem pasu čistega neba med hribi in nevihto je zahajalo sonce, pordečilo spodnjo stran oblakov nad nami in bele kopaste ostanke daleč pred nami na jugu. V dolino je segel mrak, nam pa je sonce narisalo na Kanjavec in jezerske hribe Vršac in prehodavške pode in kočo in nas. Široko se je ustopil Triglav nad nami, Kanjavec se je zamaknil nad Trento, podoben velikemu staremu bardu.

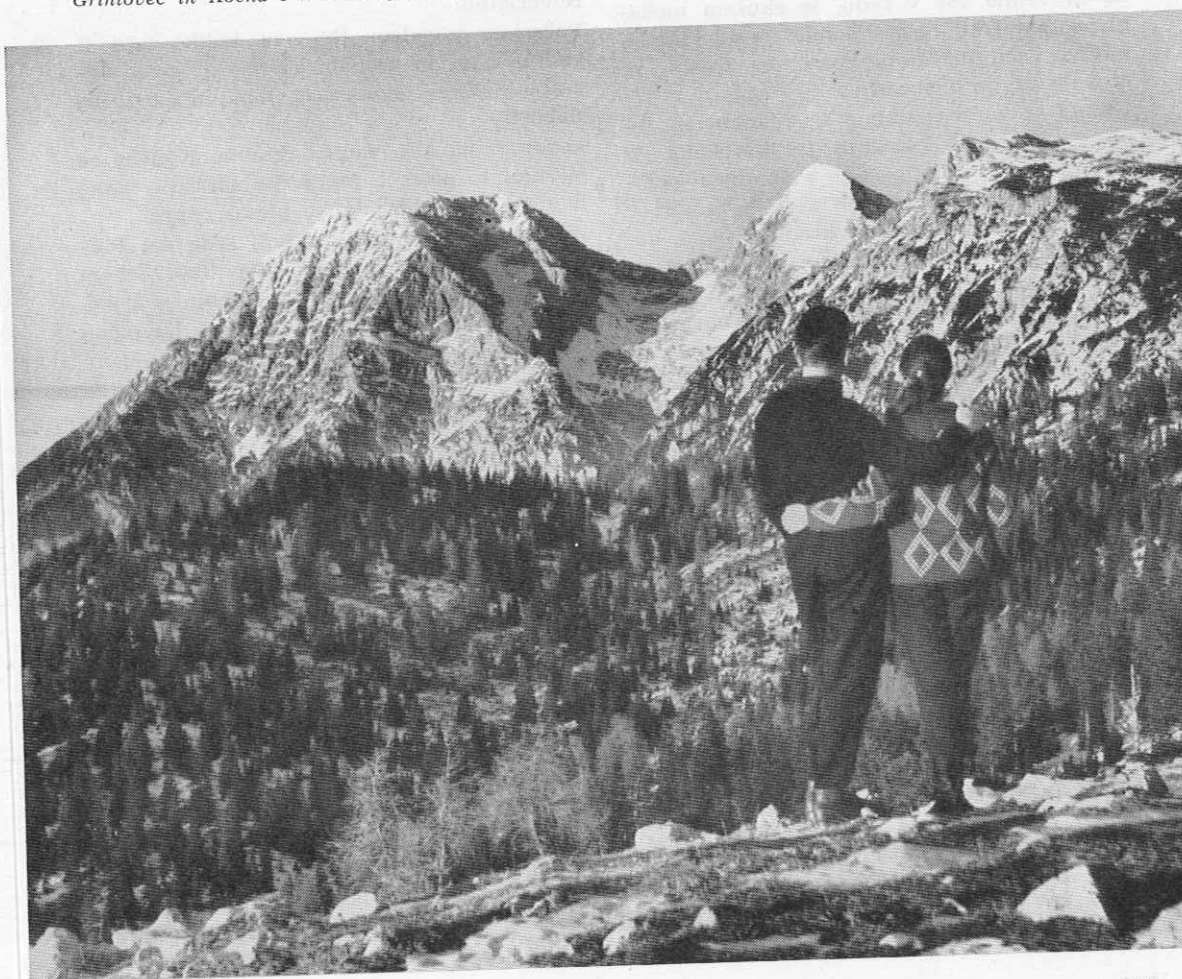
Stali smo pred kočo, tiščali roke v žepe in sramežljivo skrivali poglede, prevzete od lepote. Velik mir je prihajal v nas in čeprav ni bilo v naših držah nobene spokornosti, so naše duše klečale. Preveliko je bilo zanje doživetje.

Marija nas je poklicala k večerji in šele takrat smo spregovorili. In kot ljudje, ki odhajajo iz dvorane, kjer jih je velik umetnik zavedel v ekstazo, pa se zdaj sramujejo svoje zanesenosti, smo govorili o vsakdanjih rečeh. Ostal sem sam pred kočo. Na vse kraje so se raztekali temnordeči grebeni in že mračne doline. Triglav, še ves svetel, je ostal sam nad njimi. Gledal sem za soncem in pretresalo me je spoznanje, da sem tako majhen in tako minljiv, da bi en sam trenutek, izmerjen z uro teh velikanov, lahko napolnil tisoč mojih življenj. Jaz pa si tako želim, da bi utegnil do popolnosti doživeti vso to lepoto, vedno drugo in vendar večno. Na Prehodavce je spokojno legla noč.

...in pridi spet.

Grintovec in Kočna s krvavškega sveta

Foto Viktor Soštarič

Špik

Boris Krivic

Priplezam do Poldeta, ki varuje v dnu grape, in nadaljujem. Grapa se polagoma vzpne in pretvori v nekaj kot. S skoraj navpičnima stenama. Skala je razčlenjena ravno prav za enakomerno in prijetno plezanje. Nekaj časa po eni, nato po drugi strani, pa še malo v razkoraku in že sem kakih dvajset metrov nad Poldetom.

Na levi je kot prilepljena na navpično steno plošča v velikosti omarice. Ne da bi pomislil, da ni vedno vse v redu, se skušam mehanično potegniti višje. Komaj se dotaknem plošče, začutim, da se premika. Odslej se dejanje odvija bliskovito.

Uprem se vanjo, ustavim se. Monotonost lepega, počasnega plezanja je presekana. V trenutku sem v boju, in to v obupnem položaju: dober stop za desno nogo, leva visi v zraku, z rokama tipam le hrapavo skalo, nobene »šalčke«, nobenega robu ali roglja, na katerega bi se lahko obesil. Spodaj jih je bilo na izbiro, tu, ko potrebujem samo enega, le eno varno oporo, pa nič.

Misli se mi podijo po glavi, neurejeno, kot bi mi razklalo možgane. Istočasno obupujem nad svojim položajem, preklinjam sebe in skalo in ves svet in mrzlično iščem rešitev. Polde! Ravno pod menoj je, kot v pasti.

»Polde! Umakni se, hitro!« Ni mu treba pojasnil.

Begajoče misli skušam osredotočiti na iskanje rešilne bilke, tokrat zares le bilke! Luska je vedno težja. Če pade, bo presekala...

»Dvigni vrv!«

To je opravljeno. Sedaj pa jaz. Morebiti že desetič pregledujem skalo v mojem dosegu in iščem dober oprimek. Nič, nič, nič! S prsmi se upiram v ploščo, drobna polička je edina opora. Težko že držim, plošča me rine iz stene.

Obupujem. Kradoma pogledujem navzdol.

Oglasi se Polde: »Kaj je?«

Na kratko opišem. »Spusti jo!« Suho, odsekano, živčno se zasmejem. Nenadoma se za-

vem, kako čas počasi teče. Še nekaj trenutkov mi ostane in ti se razvlečejo v neskončnost. Ničesar ne morem storiti, zaprem oči in poslušam čas, kako odteka. Tako čudno je, neresnično. Kot da sanjam, kot da me tlači mora. Zdi se mi, da to telo, ki trepeta pod težo luske, ni moje, da opazujem iz varne oddaljenosti nekoga, ki ga sploh ne poznam, katerega mi ni prav nič mar.

Vse se konča bliskovito, morda v desetinki sekunde. Popustim, skala me butne v trebuh, spodbije mi noge in izgine v globino. Pod seboj zaslišim trušč valečega se kamenja, ki se počasi oddaljuje. Vedno dalje, vedno globlje, nato se umiri. Tišina.

Torej...? Počasi začenjam spet misliti. Prešine me kot ogenj.

Obdržal sem se! Ko mi je luska vrgla noge vznak in sem zaplaval (Polde je kasneje dejal, da me je že videl leteti), sta se roki refleksno stegnili po neznatnih razčlembah in obdržali. Neverjetno!

Počasi se zavedam. Ne vem, koliko časa že stojim tako in gledam prste, ki so se zagreblji v plitve vdolbinice. Obhajati me začne slabost.

»Zdaj bi pa klin zabil,« pravim. Končno se mi tudi to posreči. Polde me sprašuje, kako je z mano, če bom lahko plezal naprej.

»Bo že šlo,« prepričujem bolj sebe kot Poldeta. Še čakam in zbiram pogum. Nato začnem počasi. Polde postaja nestrpen, boji se zame, ko vidi, kako se obotavljam pred navpično stopnjo. Predlaga mi, naj ga tam počakam.

»To bi bilo še slabše. Ta dva metra bom že zlezal!« Bojim se. Potihoma preklinjam in si tako dajem pogum. Stisnem zobe in gre.

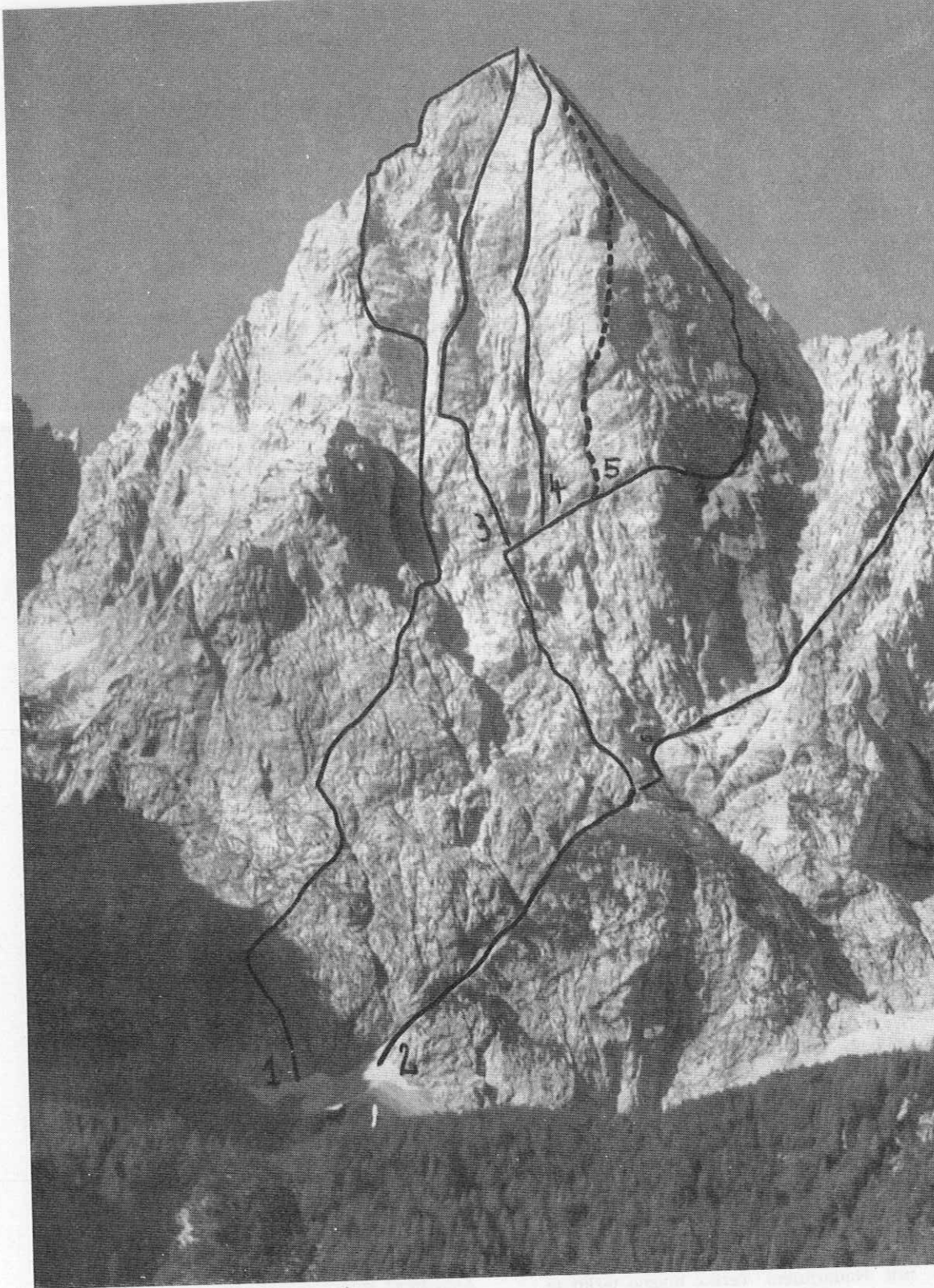
Na polici varujem. Polde je brž pri meni. Menda sem bled kot stena ali pa se mi le zdi, da se Polde zdrzne, ko me zagleda.

Razgledava se. Stvar je smešna in žalostna obenem. Hotela sva preplezati direktno smer, pa sva zavila z Dibonove police eno grapo bolj desno in sedaj sva tu. Na novo. Na svoje.

»Kaj sedaj?« — Proti levi drži policca, morda bi lahko prišla do direktne. Nad nama pa kamin. Odločiva se zanj.

Polde hitro napreduje. Vrvi bo kmalu konec, pa nikjer varovališča. Najde nekaj skromnega in se skuša prebiti. Zaslišim robantenje: »Prekleta, taka skala, da se ne da nič zabit!« Zabi je tri kline, vsi šklepečejo. Obupa nad varnostjo in me pokliče.

Brez besed se razumeva, da gre on naprej. S težavo se izmenjava in Polde pleza naprej.

1 - Krušičeva smer
2 - Dibonova smer
3 - Skalaška smer

4 - Direktna smer
5 - Smer Potočnik-Krivic
6 - Smer Jesih-dr. M. Potočnik

Zmeraj bolj strmo in zmeraj bolj neprijetno. Prhka, napökana skala in čuden, odprt kamin. Skuša zabiti klin. Nič.

Gledam ga visoko nad sabo in stiskam vrv. Varovanje? Spomnim se treh varovalnih klinov. Zavedam se, da mu ne morem nič pomagati, prav nič.

Spet me zmanjkuje, spet se mi zdi vse tako čudno, neresnično. Zavlečem se v otopelost. Opazujem ga in dodajam vrv. Nič več. Ne morem si niti želeči, naj uspe, ne morem mu zaklicati, naj pazi. Opazujem ga. Biti samo opazovalec, to me ubija, a ne morem, ne morem. Še enkrat se premestim, še eno varovalnišče s tremi klini. Enako.

Kamin se v zadnjih metrih stisne v čudno, globoko zarezano poč. Polde je zaskrbljen, vendar je optimist. Sedaj gre zares. Naskoči, trudi se. Vidim, kako išče način, recept za gvozdenje v tej edinstveni tvorbi. Pod zadnjimi, najtežjimi metri je.

Zgneten v poč nekako spravi v skalo klin (le za moralo). Oddahne se malo, nato nadaljuje na edini možni način — leže. Noge je zarinil v notranjost, z rokami, s komolci se opira ob krušljiva, zaobljena robova. Ped za pedjo se pomika kvišku. Naravnost nad menoj je.

Lasje mi gredo pokoncu. — To je dobro, prebujam se.

Tako pleza, da me je iztrgal iz otopelosti. Slabost izginja, kot kopni sneg na pomladnem soncu, soncu življenja. Začutim, da nenadoma nisem več le brezbrizen opazovalec, da mi ni vseeno, kaj se dogaja.

Previdno dodajam vrv, stiskam pesti in krčevito strmim v postavo v tako nenavadnem položaju.

Še dva metra navpične poč, nato se hitro položi. Še meter... je že na robu... izginja mi izpred oči. Slišim odsekano sopenje. Vrv miruje, oddihuje se.

Nato steče vrv hitreje. Nasmehnem se. Po dolgem času se zopet ozrem iz stene. Lepo je. Nekaj govoriga, nato se še jaz zapodim v poč. Sedaj sem borben, z ihto se premetavam po poč. Končno uvidim, da je res edina možnost leže. Še sreča, da sva oba »per ta dolgeh«. Noge stegnem v notranjost, kolikor se le da, in uporabljam komolce, kot da bi se boril za službo.

Počasi gre, naporno. Pri klinu sem. Sploh ne morem razumeti, kako mu ga je uspelo zabiti. Nadaljujem. Težko, blazno težko je.

Sedaj pa še nahrbtnik! Solze mi pridejo v oči. Zagozdil sem se in ne morem naprej.

Polde pravi, naj se kar spustim, da me bo že potegnil gor.

Razjezim se. »Prekleta poč! Da bi bingljaj kot salama v dimniku! Hvala lepa. Ali bom zlezal, ali ne?« godem predse.

»Pazi!« — Trzam, zvijam se kot deževnik. Polde istočasno napenja vrv in tako končno dosežem rob, ves rdeč od napora in še neutišanega besa.

»Uf!« — Oddahnem se. — Polde sedi na široki polici. Zareživa se. Zlezem do njega.

Jeva, klepetava in gledava predse. Ozreva se po vremenu. Oblačno je, a ne kaže na dež.

Pa ura? »Morebiti niti ne bo treba bivakirati,« govoriga in gledava naprej. Lepo je. Grem na raz in nato po desni strani po lažjem svetu. Spet plezava vsak svoj raztežaj. V redu sem, počutim se naravnost odlično v primeri s strahovi, ki so me prej preganjali.

Prideva na veliko, trikotno teraso, obdano z gladkimi stenami. Izhod je temna, izprana grapa. Polde pleza po vlažni, z mahom prerasli skali. Gladko je, hoče že zabiti klin, ko nekaj zagodrnja. Brska po mahu. »Pa ne, da je to...« — »Klin!«

Našel je dva stara, rjava, vsa obraščena klina. Ugibava, kdo ju je zabil tu pred mnogimi leti. (Kasneje sva ugotovila, da se tam najina smer združi s smerjo Debelakove po severozahodni steni).

Zadnja težava je premagana in po skrotju se podiva proti vrhu. No, »podiva« je malo prehudo rečeno, saj sva precej izdelana, vsaj jaz. Ampak volje je na pretek in tako končno... vrh!

Vesela sva.

OPIS SMERI

Po Dibunovi polici še 50 metrov od vstopa v direktno smer do že iz doline vidne grape, ki po dveh raztežajih preide v zajedo.

Po grapi tri raztežaje (IV, IV+) do značilnega malega pomola. (Pogled v direktno smer.) S pomola raztežaj navzgor po razčlenjeni steni do slabega stojišča pod nekoliko previsno zajedo. Po zajedi (slab klin, V+) na polico. Od tu 15 metrov desno po navzgor vodeči lašti (V). Ko se lašta izgubi, 20 metrov navzgor po dveh vzporednih škrapljastih zajeдах na polico. Prehod na raz in v severozahodno steno. Dva raztežaja navzgor na poševno teraso. Nato skozi algasto grapo (2 klina) en raztežaj v lažji svet.

Značilnost smeri je izključno prosto plezanje s slabim varovanjem.

Plezala Polde Potočnik in Boris Krivic na taboru AAO v Martuljku 18. VII. 1963.

Jug je še živ

Janez Bizjak

Quem dii diligent, adolescens moritur!

Ne vem, kolikokrat smo že zapisali to resnico. Stara je več tisoč let in še vedno tako globokoumna kot takrat. Ljudje, ki resnično nekaj pomenijo, odhajajo od nas sredi nedokončanega dela in velikopoteznih načrtov; zapustijo nas v trenutku, ko od njih pričakujemo največjih dejanj. Če so stari po letih, so mladi v idejah, zgledih in delu. In prav slednje nam postane življenjsko vodilo. Delo jih ohranja še vedno žive med živimi.

Pred štiridesetimi leti je utrpel takratni mladi slovenski alpinizem boleč in neusmiljen udarec. Dogodki so bolj ali manj poznani vsem. Triglavska severna stena je tedaj zahtevala svoj neusmiljeni davek prav iz avantgarde tedanjih plezalcev: Dr. Klement Jug in Vladimir Topolovec. Dvoje imen, dva fenomena. Mnogo je že bilo napisanega o teh dogodkih in v spomin obeh. Mnogo, a ne toliko, da bi si ob 40-letnici smrti ne zaslužila več spominke besede. Naslednje vrstice ne bodo ponavljale življenjskih podatkov, ampak bi rade osvetlile nekatere slučajne ali neslužajne zveze med Jugom in današnjo mlado alpinistično generacijo.

Mnogokrat je slišati vprašanje, ali je Jug še lahko vzor in ideal današnji generaciji plezalcev. Skušajmo dokazati, da je tako. Nekje sem bral, da se je Jug povzpel komaj do V. težavnostne stopnje, kar naj bi ovrglo zgornjo trditev. Toda, ali ni bila V. stopnja leta 1924 in prej že konec dosegljivega, ekstremno mesto težavnosti? Če pa upoštevamo še minimalne tehnične pripomočke, ki jih je uporabljal, pa najbrž ne bo preveč, če ga imenujemo za pionirja današnjega ekstremizma pri nas. Saj se je večine svojih vzponov lotil na takrat izredno drzen način. Na plezanje je gledal precej drugače kot njegovi sodobniki. Imel pa je tudi nekatere poglede, s katerimi se tudi danes ne moremo sprijazniti. Čopov Joža mi je svojčas povedal, da je Juga pokopala samo njegova čudna filozofija. Joža je vedno poudarjal, da je treba pred prvenstvenim vzponom steno dobro poznati glede sestave in razčlenjenosti. Jug pa je vedno trdil, da človek more preplezati neko smer, če si prej sam sebi zabiča, da jo hoče in mora! Seveda sta si bila zato oba večkrat navzkriž. In prav ta drobna značilnost kaže tisti osnovni steber njegove velike osebnosti.

Razumljivo je, da je bil Jug kot doktor znatnosti v nazorih in pogledih na gore daleč pred svojimi soplezalci. S svojo filozofijo pa je bil dostikrat drugim nerazumljiv. Vse to je upravičeno utrjevalo njegovo vodilno vlogo. Človek je lahko ideal, če so njegove misli in delovanje daleč naprej, če dosega stvari, ki jih drugi ne morejo. In tak je bil Jug. Morda nekateri današnji plezalci z omalovaževanjem gledajo nanj. S prezirljivim nasmehom ocenjujejo njegove smeri. Toda človeka presojamo vedno v okviru časa in razmer, v katerih je živel in delal. Če bi Jug plezal danes in pri današnji plezalni tehniki, bi bil nedvomno med vodilnimi ekstremisti; saj je v svojem času dosegel v alpinizmu maksimalno mero dosegljivega. Alpinizem gre nevdržno po svoji poti razvoja. Čez nekaj desetletij se bodo plezalci (če bodo sploh še pravi), ki bodo premagovali Pointe Walker z glavo navzdol, spet neupravičeno posmihali podvigom, ki so jih zadnja leta dosegli Cassin, Buhl, Bonatti in številni drugi. Morda so Juga svojčas res pretirano povelicevali kot idejnega vodjo našega alpinizma. Njegova napisana zapuščina tega naziva ne potrjuje. Toda po plazu, ki ga je sprožil za seboj, po silovitem zamahu plezilstva in po gibanju ter mišljenju, ki je zavelo po njegovi smrti, je to ime upravičeno. Saj je njegov vpliv na naše gornništvo izreden, fenomenalen. Znano je, da je njegov voluntarizem še po vojni našel med alpinisti nekaj vnetih privrženecv. O tem slednjem je bilo že nekaj zapisanega. Če trdim, da ima tudi današnja generacija pri njem vzor za svoje skrajne podvige, s tem ne mislim slepo privrženost njegovim nazorom in mišljenju, ampak spoštovanje do njegove osebnosti in dejanj, s katerimi je tako smelo začrtal pot sodobnemu alpinizmu.

V spominski knjigi v Bivaku II. so zapisane čudovite besede v njegov spomin. Najbrž je bilo leta 1954, ko je Akademsko planinsko društvo priredilo v tem bivaku skromno slovesnost. Omenjene spominke vrstice so resnično doživete in vredne Jugovemu spominu. Tudi 1. 1964, 8. avgusta, za 40. obletnico njegove smrti smo nekateri pripravljali manjšo slovesnost. Po njenem zaključku smo namestavali skupaj plezati njegov steber v zahodnem delu triglavske stene. Toda le naključje je hotelo, da smo bili prav tiste dni raztreseni po vseh koncih sveta: Centralne Alpe, Kavkaz, Andi. Namesto Jugovega stebra v Triglavu sem doživel snežni metež pod Aiguille Verte, daleč od domačih gora.

Še nekaj! Večkrat sem že sodeloval na alpinističnem tečaju v Vratih. Na tečaje prihaja vedno več pripravnikov, ki zelo malo vedo o naši planinski zgodovini. Nekateri celo brez sramu priznajo, da ne poznajo imen, kot so: Kugy, Jug, Aljaž, brata Komaca, Tominšek, Arih, Herle, Tuma, Stanič itd. Marsikdo tudi ne ve, da je blizu železniške postaje Mojstrana pokopališče na Dovjem, kjer počivajo znane in neznane žrtve triglavskega pogorja, da ne omenjam monumentalnega Jugovega nagrobnika. Nekdo je že zapisal, da hite mladi

ljudje s postaje naravnost proti goram, ne zavedajoč se, da tam blizu počivajo tisti, ki so prav tako mladi in polni življenja hiteli v Zlatorogovo kraljestvo, a se od tam niso več vrnili. Toda, če alpinist-začetnik ne pozna vseh pokopališč, še ni tako hudo, kot če ne ve za najvidnejše stebre naše gorske zgodovine. Mislim, da temu nekateri alpinistični odseki posvečajo premalo truda. Saj je to sestavni del oblikovanja plezalčeve osebnosti. Začetniški tečaji pa niso namenjeni, da bi pripravnike učili stvari, za katere so poklicani odseki sami, preden sprejmejo v svoje vrste nove ljudi. In če na tečaju od takih bodočih alpinistov zahtevamo, naj bero planinsko literaturo in stare Planinske Vestnike, izzove to le pomilovalen nasmeš. Vedno več je tudi takih, ki mislijo, da lahko takoj po tečaju z veliko žlico zajamejo vse, kar se šteje v najvišji razred. Če bi bilo to mišljenje plod izrednih zmogljivosti in znanja, bi to morali samo pozdraviti. Ker pa je to večinoma le strešništvo po osebni slavi in uveljavitvi, moramo te pojave grajati. Grajati še posebno zato, ker ti mladi ljudje ne bodo postali s takim mišljenjem nikdar pravi alpinisti. Ker v enem ali dveh letih opravijo vse najtežje vzpone, se plezanja počasi najedo in nikdar več jih ne vidimo v gorah. To je vsekakor razumljivo. Vsak, ki se je že potil v zgornji šesti, ve, da je človeku kar hitro dovolj obesanja po previsih in gladkih plateh, če bi to počenjal zgolj zato, da bo potem nekaj več med ostalimi smrtniki. Kdor pa se zaveda, da alpinizem ni sredstvo za dosego slave in področje za nove rekorde, bo gotovo postal stalni gost v naših stenah. Tudi pred leti smo imeli take plezalce. Bili so odlični in komaj dosegljivi; imeli smo si jih za vzor. Toda, danes jih ne srečujemo več po kočah in bivakih. Ni jih in jih tudi ne bo! Gora so se preobjedli, ker niso spoznali bistva in smisla alpinizma. Nasprotno pa inamo še danes primere med najvidnejšimi alpinisti, ki še v poznih letih ne opuščajo vzponov tudi v težkih smereh. Njim je udejstvovanje v gorah vir nepogrešljivega življenjskega soka.

Pa se povrnimo še k prvotni temi. Leta 1961 je bila v Vratih velika slovesnost v spomin 40-letnice Skale, to je organiziranega slovenskega alpinizma. Poleg številnih prireditev in govorov je bila v programu tudi spominska komemoracija pri Jugovi plošči pod triglavsko steno. Iz Vrat smo odšli štirje: Dr. Vladimir Kajzelj, Lojze Volkar ter še en Jugov tovariš, ki pa naj mi oprostí, ker mu ne vem imena. Med potjo mi je Volkar kazal smer, po kateri sta z Jugom poskušala izpeljati novo varianto na vrh. Zdaj drži tam znana Prusik-Szalayeva smer. Z Volkarjem sta takrat prišla do današnje Prusikove prečke, kjer s takratno opremo nista mogla dalje. Sestopala sta, kot je povedal Volkar, približno 12 ur. Ker Jug ni imel navade govoriti o ponesrečenih poskusih, verjetno malokdo ve, da je torej že leta 1923 hotel preplezati severozahodni raz, ki so ga pozneje zmogli Nemci.

Pri plošči so nas čakali še trije planinci, med njimi tudi Vladimir Kajzelj. Besede so bile čudovito izbrane, izredno doživete in čustvene. Besede, ki jih more povedati le človek svojemu najboljšemu prijatelju iz davne mladosti pri plošči, ki že skoraj štirideset let stoji v njegov spomin. Komemoracija naj bi bila glavni del proslave v Vratih. Tam je bilo več tisoč ljudi. Do plošče je iz Aljaževega doma le dobro uro. Nikomur nočem ničesar očitati, toda pri plošči nas je bilo le sedem...! Toliko ob 40- obletnici Jugove smrti. Pričakoval sem, da bom letos lahko v Vestniku kaj več bral o njem. In to stvari izpod peres tistih, ki jim je Jug pomenil vse, tistih, ki so ga najbolj občudovali in spoštovali. Toda doslej ni bilo niti besedice o teh dogodkih, čeprav je štirideset let kar lep jubilej. Res je bilo že veliko napisanega o njem. Če pa je bil resnično steber Skale v njenih povojih, bi ob obletnici zaslužil vsaj nekaj skromnih besed.

Tone Kuntner

ZEMLJI

*Bil sem otrok
in sem imel
neverjetno majhno srce.
In vendar sem vedel:
zdaj je mraz,
da bi jokal,
zdaj je toplo,
da bi se smejal.*

*Srečala sva se,
pa je nisem pozdravil,
poljubila sva se,
pa sem molčal.
Nisem se ji zahvalil.*

*Pozabil sem,
da imava srce.*

PRIHAJA TIHO

*Prihaja tiho,
nežno
kot otrokom sanje.
V bukovju ga srečaš,
v frati,
v sivih skalah,
kjerkoli na poti,
ki vodi navzgor,
vedno znova — novo.*

*(Skrj ga toplo vase,
naj ti bo spomin,
naj ti bo vabilo!)*

*Potem zbeži
kot srna z jase.*

Matterhorn

1865—1965

(Ob »Letu Alp«)

Pavel Kunaver

Več kot pol stoletja je že minilo, odkar sta mi prišli v roke dve knjigi: Edward Whymper — *Scrambles among the Alps* in Emil Zsigmondy — *Gefahren der Alpen*. Do danes sta mi ostali vodnici. Prva opisuje prvenstvene podvige mladega Angleža v Visoki Dauphinéji in predvsem borbo z do tedaj nepremagano goro Matterhorn; druga daje doslej neprekosljiva navodila, kako doživljati gore.

Tako sta mi Matterhorn in Dauphinée postala cilj, kamor sem med drugim hotel priti. Pa je zopet hotela usoda, da je minilo več kot pol stoletja, da so se moje sanje uresničile. Čim bolj se je bližala stoletnica uspeha in tragedije na Matterhornu, tem bolj sem hrepenel videti tiste daljne visoke gore. L. 1956 sem stal na Whymperjevem grobu v Chamonixu; l. 1963 na grobu Zsigmondija, lani pa sva z ženo v najkrasnejšem vremenu ure dolgo počivala na Hörnligratu tik pod vrhom Matterhorna. Bilo je konec meseca junija in v visokih gorah še pomlad. A skalovje je bilo toplo in balvani, med katerimi je Whymper 13. julija 1865 s svojimi tovariši in vodniki bivakiral, preden je napočil usodni 14. julij, so naju varovali pred vetrom, ki je vel od velikih ledeniških serakov Matterhornskega ledenika. Tako sva v popolni tišini zrla v obliče veličastne gore in podoživljala dogodke, uspeh in tragedijo, ki jo je doživel na njej Whymper.

Matterhorn je ena od najlepših gora na zemlji, 4502 m visok, rogu podoben vrh med Italijo in Švico, desetine milijonov let neopažen, divjina, dostopna le pticam in divjim živalim. Morda je minilo komaj nekaj tisoč let, odkar se je človek naselil v dolinah na jugu in severu ter začel uporabljati pašnike na meji med ledeniki zgoraj in gozdovi spodaj. Gora pa mu je ostala tuja in sovražna — saj so z nje vse leto grmeli plazovi ledu, snega in skalovja. Kdo drug naj bi jih prožil kakor zli duhovi? Strmi grebeni, viseči stolpi skalovja so bili iz daljave podobni ostankom porušenih mest.

Po dolini Tournanche od juga in po dolini reke Visp od severa pa so se nenavadni gori približali tujci. Kljub hudim strminam se je

zdelo, da bi bilo mogoče edino od juga dospeti na strmi vrh.

Ves drugačen vtis pa je naredila podoba Matterhorna na popotnika, ki se mu je približal od severa. Zaman se je oziral po bajni gori, dokler je potoval po dolgi dolini reke Visp. Seže v nad 1600 m visoko ležeči vasi Zermatt prav v zatrepu doline je nenadoma vstala nad njim kakor prikazen nenavadna, ozka piramida, v podnožju obdana od velikih ledenikov. Silovite, mestoma previsne in mračne so njene stene. Nanje so prilepljena strma snežišča, vsa preprežena od plazov, ki drse s piramide na 1800 m niže se razprostirajoče bleščeče ledene planjave.

Pogled je tako lep in je bil za prve popotnike tako presenetljiv in grozljiv, da je l. 1863 neki takratni alpinist zapisal v angleški »Alpine Journal«, da je ostal »Matterhorn do sedaj in bo verjetno nepremagan v vseh prihodnjih časih«.

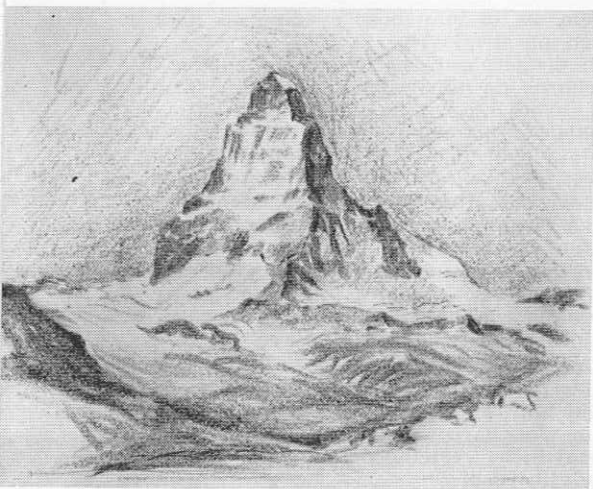
Pa se je zgodilo prav obratno. Po krvavem obračunu s človekom je prav Matterhorn postal za dolgo časa in bo še ena od najprivlačnejših gora na svetu. In letos je sto let, kar je človek prvikrat stopil na ta ponosni vrh. Ta vzpon pa je bil povezan z veliko tragedijo, ki je odjeknila po vsem svetu, gori pa pridobila nesheto občudovalcev, čeprav je še mnogokrat zahtevala krvni davek.

Prvi človek, ki se je lotil plezanja na Matterhorn, je bil Jean Carrel, lovec in vodnik iz doline Tournanche na jugu, človek z »demonško dušo«, ob enem fanatik, ki je hotel prihraniti prvi vzpon na to goro svojim rojakom Italijanom. L. 1858 je poizkusil tudi znameniti alpinist Tyndall v spremstvu Carrela priti na Matterhorn. Kot prvi je pripeljal na Weisshorn in Monte Rosa, Matterhorn pa ga je odbil.

V francoske Alpe in v italijansko dolino Tournanche pod Matterhorn pa je l. 1860 prišel Anglež Edward Whymper. Tja je prišel kot dvajsetletni mladenič in risar brez večjih izkušenj. A že prvi veliki vzponi v Visoki Dauphinée na Mont Pelvoux in Barre des Ecrins ter drugod so dokazali, da je prišel v Alpe nenavaden človek. V štirih letih je postal najboljši tedanji alpinist. Njegovo življenje lahko imenujemo roman gora. Napisal je najboljšo planinsko knjigo »Scrambles among the Alps«. Do danes je še vedno neprekosljiva in le ona sama je pravo ogledalo Whymperjeve duše, ki je ostal sodobnikom misteriozen in veliki večini tuj — posebno po veliki tragediji na Matterhornu. Na tej gori je doživel v enem dnevu svoj največji triumf in največjo tragedijo. Guido Rey pravi v svoji knjigi »Matterhorn«:

»Zgodovina boja tega mladega in močnega moža (Whymperja) s tem prastarim, ledeno tihim skalnim kolosom je gotovo ena od najlepših in najpomembnejših dob v alpinizmu, pa tudi izven njega eden od nemalo važnih dogodkov v trudapolnem odkrivanju nepoznanih dežel.«

Ko je Whymper prišel l. 1860 od južne strani v dolino Tournanche, sta ga posebno Weiss-

Matterhorn

Risal P. Kunaver

horn in Matterhorn navdušila, saj do tedaj nanju še ni stopila človeška noga. Sklenil je, da se bo naslednje leto povzpел na ta dva deviška vrhova. Ko pa se je l. 1861 vrnil, je izvedel, da se je profesorju Tyndallu posrečilo povzpeti se na Weisshorn in da mu je postal nevaren tekmeč tudi za Matterhorn.

V vasi Breuil tik pod Matterhornom so mu priporočili J. A. Carrela, ki naj bi bil edini sposoben voditi ga na Matterhorn. Carrel pa je bil svojeglav in ni maral za vodnike, ki jih je Whymper še najel, češ, saj za to goro niso zadosti pogumni. Po krivdi nesposobnega Whymperjevega vodnika se je prvi poizkus ponesrečil, Carrel pa je poizkusil na svojo roko sam priti na vrh, pa je tudi omagal. Na kraju, do kamor je došel po južnem, italijanskem grebenu, je vsekali v skalo svoje ime, datum, križ in tiaro. Le malo pozneje je do tja priplezal tudi Whymper in pod Carrelovo ime usekal svoje ime. Tako se je začelo tekmovanje dveh drznih mož za prvi vzpon na ponosni Matterhorn ali Monte Cervino, kakor mu pravijo Italijani.

Whymper je prihajal leto za letom v Breuil in ni se ustrašil nobenih težav in nevarnosti, da bi po italijanski strani prišel na vrh, a šest podvigov je bilo zaman, ker ni našel primernih vodnikov in pomočnikov, Carrel pa se mu je izmikal. V dolini Tournanche so imeli Whymperja že za blaznika in niso se upali z njim na mračno goro. On pa je vztrajal. O neustrašenem mlademu možu so se začele plesti legende.

Nekoč je sam v višini 13 000 čevljev prenočil v svojem šotoru.

Nazaj grede je zdrsnil v strmem kuloarju: »Stiri ali petkrat sem vedno huje udaril z glavo. Končno me je v enem skoku vrglo 50 do 60 čevljev z ene strani žleba na drugo stran, kjer sem k sreči s celo levo stranjo

udaril ob skalovje. Z obleko sem se za trenutek ujel na njem in padel nazaj na sneg. K sreči je bila sedaj glava zgoraj in z nekaterimi krčevitimi prijemi sem se obdržal na robu brezna. Palica, klobuk, tančica (zoper blesk na ledenikih) so zleteli mimo mene in izginili, in udarjanje skalovja, ki sem ga sprožil in je padalo na ledenik tam spodaj, mi je pričalo, kako blizu smrti sem bil. V sedmih, osmih skokih sem padel okoli 200 čevljev globoko. Še deset čevljev, pa bi zletel 800 čevljev niže na ledenik pod seboj.« Kri mu je zalivala oči in s kepo snega si je zamašil največjo rano na glavi, splezal na varnejše mesto in omedlel. Šele v črni noči je pritaval v Breuil.

V 14 dneh je toliko okrevljal, da je s Carrelom, ki ga je s težavo pridobil, in enim nosačem iznova naskočil Matterhorn. V taborišču visoko na gori pa se je Whymper zjutraj zbudil sam — Carrel ga je zopet izdal. Le grbasti nosač Moynet, ki je nosil za njim težki šotor, je ostal pri njem. Sama sta drugo jutro plezala tako daleč, da sta se z neke stene le težko zopet prebila na raztreskani greben in nazaj v Breuil, kjer je hotel muhastega Carrela kljub vsemu zopet pridobiti...

V Breuilu je Whymper izvedel, da se je Carrel udeležil Tyndallu za vzpon na Matterhorn. Whymper pa je kakor ljubosumen zaljubljenec odhitel za družbo na goro, jih prehitel in se zadovoljen vrnil v dolino — Tyndall zopet ni uspel, ker se je Carrel na nekem težavnem mestu uprl in ni hotel pomagati niti z dejanjem niti z nasvetom... Whymper Carrelu ni verjel, da je Matterhorn nepremagljiv in l. 1865 se je zopet vrnil v Breuil. Povsod na težkih gorah je imel srečo — zakaj mu na Matterhornu ne bi bila mila? A vodniki niso hoteli z njim. Odgovarjali so mu: »Ljubi gospod! Kamor koli, samo na Matterhorn ne!« In ponovno se je obrnil na Carrela, ki pa je bil z drugimi zopet pri obleganju trdovratne gore. Po ponesrečenem poizkusu pa se je Carrel obvezal, da bi z Whymperjem naskočil Matterhorn po vzhodnem grebenu, a le pod pogojem, da bi po morebitnem ponesrečenem poizkusu nato šli na goro zopet po italijanskem grebenu. Slabo vreme je oboje preprečilo in Whymper je odšel na obisk k nekemu obolelemu rojaku.

Na povratku pa je srečal Carrela, ko je spremljal nekega tučja. Whymperju je zagotavljal, da se je udeležil samo za tri dni, in mladi Anglež je zopet verjel. Toda v Breuilu je izvedel bolečo resnico: Carrel je prevzel vodstvo velike odprave na Matterhorn, in s tovariši je na muli odnesel v višave do izhodišča proviant za ekspedicijo! Vodniki pa naj bi najprej temeljito preiskali smer. Odprava pa je bila odlično sestavljena, saj sta bila v njej dva tedaj dobro znana italijanska alpinista.

Vse to je Whymperja zelo razburilo. Dolga leta trajajoči boj s samotno goro naj bi bil zaman?

Whymper ni izgubljal časa. Odšel je v Zermatt. Na poti čez sedlo Theodul je srečal lorda

Francisa Douglasa z vodnikom Petrom Taugvalderjem in njegovim sinom in jih pridobil za svoj novi načrt: Povzpeli se na Matterhorn po švicarskem grebenu, ki ga zaradi navidezne nedostopnosti še nikdo ni poizkusil preplezati! V Zermattu je pridobil še znamenitega vodnika Michela Croza in angleškega duhovnika Hudsona, s tem pa je moral vzeti v družbo 19 letnega Hadowa, ki se je ba je v izredno kratkem času povzpел na Mont Blanc...

Whymper pravi: »... Če bi le eden od členov te usodne polne verige okoliščin odpadel, kako drugačno storijo bi mogel pripovedovati!«

13. julija 1865 je Whymper odšel na usodno pot. V družbi je bil poleg Whymperja edini vodnik Croz res sposoben za tako težko podjetje: Vzpon na Matterhorn po nepremagljivem grebenu iz švicarske strani. Peter Taugwalder je bil star; njegova sinova samo nosača (eden je šel samo do bivaka na Hörnigratu); lord Douglas, Hudson in Hadow so bile osebe, ki jih Whymper ni poznal — a tokrat se mu je mudilo in ni imel nobenega vodnika — od druge strani pa je napadal njegov veliki tekmeč, Carell. Verjetno je bil Wh. tudi pri izbiri opreme premalo oprezen. Prenočili so med balvani na Hörnigratu. Ogrevali so se z ognjem, dolincem, posebno hotelirju Seilerju pa so s tem naznanjali, da je do tedaj vse dobro poteklo.

Drugo jutro so se lotili orjaške nad 1000 m visoke piramide same. Vendar greben, ki se ga je vse tako balo, ni bil tako težaven. V spodnjem in srednjem delu so razmeroma lahko plezali. Šele proti t. zv. Rami so se začele težave stopnjavati. Za izkušene in previdne plezalce pa ni nobenih nepremagljivih težav. A na krajih, kjer je bilo treba le izkušnosti, je Whymper opazil, da je mladi Hadow slab plezalec, in težavam v takih višinah in strminah komaj kos. Pa tedaj so bili že malone pod samim vrhom. Zanj se je boril pet let in zastavljal svoje življenje. Prvi je hotel doseči njegov ponosni vrh!

Šlo je res le za nekaj ur. Na drugi strani je bil tudi Carrel nestrpen in je razmeroma hitro opravil ogledniško delo na italijanskem grebenu, da bi z Italijani prvi prišli na Matterhorn.

Kakor da bi slutil, kako hitro poteka čas, je Whymper potem, ko so preplezali težka mesta nad Ramo in se je prikazal za položnejšimi bregovi vršiček sam, pohitel. »Croz in jaz sva z ramo ob rami začela tekMOVATI in ob tričetrt na dve (14. julija 1865) je ležal svet pod našimi nogami, Matterhorn je bil premagan. Hura! Niti sledu o naših italijanskih tekmečih nismo videli,« piše Whymper. »Hitel sem na drugo (italijansko) stran vrha in gledal na desno in levo po snegu: Hura! Nihče še ni hodil po njem! Kje pa so ljudje? Na pol v dvomu, na pol v pričakovanju sem se nagnil nad prepad. Takoj sem jih opazil. A bili so le drobne točke na grebenu neznansko globoko tam doli! Dvignil sem roke in klobuk: »Croz, ti ljudje nas morajo slišati!

Kričali smo, da smo postali hripavi. Zdelo se je, da so nas Italijani ugledali — ali gotovo ni bilo. Croz, slišijo naj nas — morajo nas slišati! Zvalil sem skalo v prepad, in rotli sem tovariše, naj store isto v imenu našega tovarištva!«

Tako je grmel plaz kamenja v globino in opozoril Carrelovo družbo, da so ljudje na vrhu Matterhorna. Pobegnili so in spodaj trdili, da so jih duhovi pregnali. Carrel gotovo o tem ni bil prepričan, saj je vedel, da je mogel priti tja gor pred njim samo njegov junaški tekmeč Whymper. Dne 17. julija je nato s še enim tovarišem tudi on od italijanske strani priplezal na Matterhorn, ne da bi že izvedel, kaj se je v tem zgodilo...

Kmalu potem, ko je Whymper s tovariši po kratkem počitku zapustil vrh Matterhorna, je pritekel nek pastirček k Seilerju v hotel v Zermattu in mu povedal, — bilo je nekaj minut po tretji uri — da je videl padati z Matterhorna plaz. Seiler pa ga je posvaril, da naj ne pripoveduje izmišljenih storij. A deček je imel prav, — le da ni mogel videti groznih podrobnosti.

Whymper trdi, da so bili pri sestopu skrajno previdni, saj je povratek na izpostavljenih krajih nad Ramo za neizkušene ljudi nevaren. Skalovje ni trdno in na obe strani se spuščajo prepadi nad tisoč metrov globoko do ledenikov. Najbolj nespreten pa je bil v družbi mladi Hadow. Takole pripoveduje Whymper: »Michel Croz je odložil svoj cepin in se ukvarjal s Hadowom, da bi mu zagotovil

MODERNI PLANINEC

večjo varnost. Prijel ga je za noge in mu je prestavljal nogo za nogo. Kolikor vem, tedaj nihče od nas ni plezal navzdol. Zanesljivo pa ne morem trditi, ker obeh prvih zaradi skalojva nisem mogel videti, in le po gibanju njihovih ramen sklepam, da je hotel Croz potem, ko je to storil, storiti dva ali tri korake in se obrniti, ko je Hadow zdrsnil, padel proti njemu in ga prevrnil. Slišal sem, kako je Croz od groze zakričal in videl sem padati njega in Hadowa. V naslednjem trenutku je spodneslo noge Hudsonu in takoj nato lordu Douglasu. Tik preden se je to zgodilo, so stali Croz, Hadow in Hudson tesno drug za drugim; med Hudsonom in lordom Douglasom vrv ni bila napeta, pa tudi med drugimi ne, ki so bili nad njimi. Croz je stal ob skali, ki mu je nudila dobro oporo, in če bi le kaj opazil ali slutil, bi se je mogel oprijeti in nesrečo preprečiti. Bil pa je popolnoma presenečen. Hadow je zdrsnil na hrbet, udaril Croza z nogami v križ in ga vrgel z glavo naprej. Croz ni mogel zgrabiti cepina, a je kljub temu obdržal glavo pokonci, preden nam je izginil izpred oči. Če bi imel cepin v roki, bi brez dvoma obdržal sebe in Hadowa.

Preden je Hadow zdrsnil, ni slabo stal. Hudson je imel slabo stojišče, mogel pa se je prosto pregibati. Med njim in Hadowom vrv ni bila napeta, in oba moža sta padla deset do dvanajst čevljev globoko, preden se je občutil sunek. Lord Douglas ni stal trdno in se ni mogel ganiti niti navzdol niti navzgor. Stari Peter Taugwalder se je trdno zasidral in je stal tesno pod veliko skalo, ki jo je z obema rokama objemal. Pripovedujem podrobno, rad bi dokazal, da položaj, v katerem je družba v tem trenutku bila, nikakor ni bil zelo nevaren. Saj smo morali tudi mi pozneje iti preko kraja, kjer so tovariši zdrsnili, in se nam kljub razrvanim živcem ni zdel prav nič težaven. A Hadow je zdrsnil prav na tistem mestu.

Vse se je zgodilo v trenutku. Ko smo zaslišali Crozov krik, sva se jaz in Taugwalder tako trdno zasidrala, kolikor nama je skalojve dovoljevalo. Vrv je bila med nama napeta, in ko naju je sunek dosegel, sva bila kakor en sam mož. Vzdržala sva, a med Taugwalderjem in lordom Douglasom se je vrv pretrgala. Nekoliko sekund smo videli naše nesrečne tovariše na hrbtu drseti navzdol in z rokami grabiti za oprimki. Še neranjeni so nam izginili izpred oči; padali so drug za drugim od stene do stene na Matterhornski ledenik, okoli 400 čevljev globoko.

Ko se je vrv pretrgala, jim ni bilo več mogoče pomagati. Gotovo smo pol ure stali na mestu, ne da bi se prestopili. Oba vodnika, ki jima je groza vzela vse moči, sta jokala kakor otroka. Stari Peter je pretresal ozračje s svojimi vzkliki, mladi pa je kričal in neprestano ihtel: »Izgubljeni smo, izgubljeni smo!« Zagoden med obema se nisem mogel premakniti niti naprej niti nazaj. Stari Peter se je zavedal nevarnosti in se je pridružil

kričanju: »Izgubljeni smo, mi smo izgubljeni!« Očetov strah je bil naraven; trepetal je za sina. A mladi mož se je vedel strahopetno — mislil je samo nase.

V naslednjih dveh urah sem neprestano mislil, da bo naslednji trenutek tudi moj zadnji, kajti oba Taugwalderja sta izgubila ves pogum. Nista mi mogla nuditi nobene pomoči, bila sta v takem stanju, da sem neprestano pričakoval, da bosta zdrsnila. Čez nekaj časa šele smo mogli storiti to, kar bi morali delati od vsega začetka. Kljub vsej previdnosti sta šla moja vodnika le zelo preplašena naprej, in ponovno se je stari Peter, ves blede v obraz in tresoč se, obrnil k meni in z groznim poudarkom vzkliknil: »Ne morem!« —

Ob šestih zvečer so stali možje na snežišču na grebenu, ki se spušča proti Zermattu. Po bitih so tiho pobrali predmete, ki so jih gor grede pustili tam ponesrečeni tovariši. Sonce je stalo že nizko in je osvetljevalo megle nad Lyskammom. Od groze so ostrmeli. V meglah so se pokazali trije velikanski križi... Glorija, ki je risala mavrične kroge v oblakih, je na križiščih kolobarjev pričarala križe, ki so že itak preplašene može še bolj prestrašili.

V takem razpoloženju so prebili v bivaku med skalami še eno hudo noč in se naslednje jutro vrnili z žalostno novico v Zermatt, da so sicer priplezali na Matterhorn, a plačali to »zmago« z življenjem štirih tovarišev.

Naslednji dan je bila nedelja in duhovnik je zagrozil vodnikom z izobčenjem, če bi manjkali pri zgodnji maši in odšli po ponesrečence. Na Matterhornskem ledeniku so potem našli le tri trupla; lorda Douglasa je požrla ledeniška razpoka in šele po mnogih desetletjih je ledenik na svojem spodnjem koncu vrnil njegove ostanke. Može so trupla zakopali v sneg. Šele 19. julija je 21 mož preneslo prve žrtve Matterhorna na zermattske pokopališče. Preiskava je dognala, da sta vodnika navezala družbo, ko je bil Whymper še nekaj deset metrov oddaljen od nje in je Peter Taugwalder uporabil najslabšo vrv v sredini — med seboj in lordom Douglasom. Zaradi tega so začeli sumničiti Taugwalderja, da je to storil zaradi svoje varnosti — nekateri pa celo, da je v trenutku nesreče prerezal vrv med seboj in lordom Douglasom. To zadnje je seveda nesmisel in nemogoče. Zadosti obtežljivo za Taugwalderja pa je prvo — najslabša vrv v sredini, ko so imeli 250 čevljev dobre vrvi v rezervi. A to, da je bila v sredini slaba vrv, je spoznal Whymper šele po nesreči, prej tega ni mogel. Taugwalderju se je po nesreči omračil um. Zaradi občutka, da je kriv? Njegov sin je sicer postal vodnik, Whymper pa mu je odrekal vsako zaupanje. Whymper je ostal goram zvest, četudi so ga mnogi obtoževali. Dolgo se je izživljal v raziskovanju Grönlandije in And, kjer se je povzpел na 6310 m visoki Čimboraso. Nato pa se je vrnil zopet v Alpe, kjer je v Chamounixu l. 1911 umrl.

Svojo znamenito knjigo o svojih podvigih v Alpah zaključuje med drugim s še sedaj veljavnimi besedami:

»...Igre je konec, zastor pada... Veselimo se telesnega prerojenja, ki je posledica naših naporov, radujmo s veličastnih prizorov, ki smo jih videli...

Užil sem radosti, prevelike, da bi jih mogel z besedami opisati; in doživel sem žalost, na katero ne mislim rad, in s temi izkušnjami pravim: Vzpenjaj se na vrhove Alp, če to želiš, a nikar ne pozabi, da pogum in moč brez pameti nič ne pomenijo, in da more trenutna malomarnost uničiti življenjsko srečo. Nikoli se ne prenaigli; pazi na vsak korak in od začetka vedno misli, kakšen bi mogel biti konec.« —

Gora, ki čezno ptice ne morejo leteti

Zoran Jerin

9. decembra 1962

Ducat vran nepotrpežljivo čaka, da bi pospravili šotor, postopa naokrog in s kljuni poskuša vrvice. Tudi družina Serp, ki je sinoči še ni bilo, tabori pred šotorom. Pet ljudi in vsak izmed njih ima v rokah kuštravega tibetanskega psička. Na poti jih srečaš mnogo, ki kljub težkemu tovoru nosijo v rokah še takšen majhen živ tovor.

Temperatura mora biti precej pod ničlo in najraje bi zlezel nazaj v spalno vrečo. Nosači v hiši ležijo okrog ognjišča, se tiščijo drug k drugemu in drgetajo. Reveži! Noge so čisto gole, okoli zadnjice imajo zavezano nekakšno cunjjo, pa srajca...

Na ognju se pražijo koruzna zrna in vre voda. V juho natreseva campe, ki nama jo je prodala gospodinja. Še vedno si nisem čisto na jasnem, kaj sploh je campa, ker ti jo vsak drugače opiše. Tudi naša gospodinja le nerada zaupa skrivnostni recept: »Pražena koruza, pražen grah, posušen krompir. Vse skupaj bolj na grobo zmleto. Sicer pa je ne delam sama in jo dobim odondod!« Odondod pomeni iz Tibeta.

Ko si nosači oprtažjo tovore, me strese mraz. Roke so do komolcev, pri dveh celo do ramen, čisto gole. Skoraj me je sram, ko se sam zavijem v vetrovko, ki sem jo danes prvič izvlekel na plan. Brž plačam gospodinji dve rupiji za streho in za ogenj, pobašem

iz vrele vode še dve jajci, ki sta konec zajtrka, in ju oluščim kar spotoma med vaškimi hišami, da ne bi izgubljali časa.

Po lesenem mostu brez ograje moramo na drugo stran Mlečne reke. Dobrih dvajset metrov dolga in pol metra široka konstrukcija brez kakršnegakoli podpornega stebra se nevarno šibi pod koraki in strupen hlad veje z valov. Po produ in pesku ob reki skoraj tečemo, da bi se ogreli. Namesto vrbovja so brezovi grmi, sicer bi rekel, da sem kje za Savo. Ko posije v ozko dolino sonce, se zaiskri v milijon vodnih kapljic v reki in v milijonih koščkih sljude v pesku. Povsod družine Serp. Nekatere sedijo ob poti in si kuhajo zajtrk, druge hitijo po poti navzdol. Le malo jih gre z nami v zimski Khumbu.

Vse nas gleda in iz vseh ust slišiš: »Ekspedišen! Ekspedišen!« Zdi se mi, da celo dojenček, ki ga ponosna mamica nosi v košari na glavi, joka: »Ekspedišen!« In vsak te vpraša: »Koliko Serp imate?« In vsak žalostno odmaje z glavo, ko sliši, da nobenega. Ekspedicije so postale njihov vsakdanjih kruh!

Nenadoma v odprtini soteske pred nami bela gora v modrini in že podivja vse obzorje. Tudi reka je bela od razpenjenih valov in zdaj razumeš njeno ime, res je kot mleko. Skale, ki se navpično dvigajo z njenega levega brega, so še črne od sence, na desnem pa so rožnate in rumene ter na vsaki polici, na vsakem robu porasle z mogočnimi smrekami in bori. Pot je pokrita zdaj z brezovim listjem, zdaj z borovimi iglicami, zdaj z iskričnim peskom, zdaj z ledenimi zrcni. Veš, da ti šumi in škriplje pod nogami, pa ne slišiš zaradi bučanja reke v množici slapov, brzic in vrtincev.

»Ali ni lepa naša dolina?« vpraša Rupa grdogled Serpa, ki ima obleko do črnega okajeno z dimom. Najini nosači so se bili utaborili na soncu pred njegovo hišo, da bi si odpočili.

Stirikrat se moramo seliti z brega na breg, ker je soteska preozka, da bi lahko pot tekla le po enem bregu. Solidni leseni mostiči in na njih kalane deske. Vendar se pot le rahlo dviga in pada — ko da bi hodil po ravnem! Pomislite! Popotnikov na poti je vse manj, jutranji naval je minil. Za potjo, v šibju ob reki, je parček na pikniku. Velika termovka in na kocu kup čapatijev. Kot ob nedeljah v Iškem Vintgarju. Pa saj tudi je nedelja. Za naju sicer dnevi nimajo imen. Le številke so. Danes je trinajsti dan hoje od Katmanduja. Soteska postane že tako ozka, da ob reki ni več prostora za ozko stezo in zato se umika daleč navzgor v strmino. Tudi zmanjka je nad pet in šestmetrskih skalnimi skoki in tedaj lezemo po skoraj navpičnih deblih, ki so jih nasekali v stopnice in prislonili ob steno. Vrtoglavo!

Na desnem bregu se izza strahotnega skalnatega ovinka skozi ozko sotesko izlije v Dudh Kosi prav tako divje vode Bhote Kosi, dva dni hoje dolge reke, ki izvira pod 5800 metrov visokim sedlom Nangpa La. Bel

vrh kraljuje nad južnim bokom njene doline. Zemljevid nam izda, da je visok 6919 metrov pa še ni zaslužil svojega imena.

Morava do tiste ogromne skalne gmote, ki se kot klin zajeda med obe reki, in v njej poiskati stezico, ki pelje v Namče Bazar. Zato se danes še petič seliva čez reko in obstaneva na belem pesku. Naprej ob reki ni poti, ker se je soteska spremenila v dvajst metrov široko tesen med dvema stenama, ki sta od daleč videti navpični, od blizu pa se zaradi perspektive previsno sklanjata nad teboj. Skozi to tesen ne more nihče in nič razen vode. Skozi teh pičlih dvajset metrov se odceja ves led in sneg Everestovega masiva.

Rupa ni nikjer. Nosači se nestrpnost ozirajo, zdaj bi tudi oni bili radi čimprej na cilju. Včeraj so povedali, da bi šli z nama do konca, do Dardžilinga. Navadili smo se drug na drugega. Vendar sentimentalnost klone pred dejstvom, da bi jih morala plačevati tudi za deset dni postopanja v Namčeju, in predvsem pred ugotovitvijo, da nimajo pojma o poti proti Dardžilingu, ki je precej bolj zgubljena kot »Everest track«. Ze čez nekaj ur se bomo poslovili. Naposled se Rup le pojavi, pa po čisto drugi poti — kaže, da je malo zašel, reče pa nič.

Nad belim prodrom v skali se zares skriva pot. Ozka razpoka, ki jo je voda zlizala in razširila, se vleče povprek navzgor, pod kotom 45 stopinj. Ker je zmanjkalo skale za varno stopinjo, so zabili v odlom veje in drva in vse skupaj potresli z gruščem. Kjer je razpoka preozka, pa si niso znali pomagati, zato moraš naprej kleče ali po trebuhu, kakor ti pač ustreza. Nosači previdno vlečejo tovore za seboj in si jih podajajo naprej. Čeprav veva, da je v njih vse, kar nujno potrebujeva za življenje, ne gledava več nazaj. Prispela sva na vrh mogočne stene in proti severu se je odprl pogled naprej nad dolino Mlečne reke in še naprej v Imdža Khola. Dobrih dvajset kilometrov pred nama jo zapira neugledna gorska skupina: greben, za njim pa kopast vrh. Snega skoraj ni, le temen modro siv granit.

In vendar začutim v grlu cmok, kot tedaj, ko sem pred skoraj tremi leti v tistem pomladnem večeru prvič zagledal na daljnem severnem obzorju domovanje večnega snega — Himalaja. Potem sem videl še mnogo njenih vrhov in sem se ob teh čudovitih pogledih že utrdil. Pa me je zdaj spet prevzelo, ker vem, da je ta na videz skromna gorska skupina na koncu doline najvišja gora sveta. Prav ta pogled mi ni nov. Videl sem ga na fotografijah, že velikokrat in celo v barvah. Pa nisem nikoli pomislil, da so bori zares tako pomladno zeleni in nebo zares tako temno modro.

Koliko oči je že gledalo ta prizor — z upanjem, razočaranjem ali zadoščenjem, da ne rečem ravno z zmagoslavljam. Koliko človeškega znoja se je pretočilo samo za ta vrh, ki se dviga zdaj nad skoraj osem tisoč metrov visoki Nuptsejev greben.

Mi mu pravimo suho Everest, čeprav George Everest, šef angleške zemljemerske službe v Indiji, te gore ni niti videl niti med svojim službovanjem o njej slišal. Leta 1852, ko je bil Everest že v pokoju, so indijski zemljemerci merili z velikimi teodoliti višine vrhov, ki so jih lahko videli z indijske ravnice severno od Gangesa. Nepal tedaj še nikomur ni dovolil potovanja po svoji deželi. Vrh številka XV se je za čudo izkazal višji kot vsi drugi vrhovi. In ker ni nihče vedel za pravo ime gore, so jo krstili za Everest, z imenom, ki se je v sto letih tako udomačilo, da ga zares ne kaže spreminjati. Pozneje so sicer odkrili, da pravijo v Tibetu Everestovi skupini Čomolungma, Čomolung ali Čamalungma — Božanska mati Zemlje — v svetih spisih pa so našli opisno ime Mi-ti Gu-ti Ča-pu Longnga, ki je še starejše in pomeni: »Od blizu vrha ne vidiš, vidiš pa ga iz devetih smeri, in ptič, ki bi se dvignil tako visoko, kot je vrh, bi oslepel.« Serpe so to poenostavili v »Gora, ki čez njo ptice ne morejo leteti«, v Nepal pa se je v zadnjih letih zelo udomačilo v Evropi skoraj neznano ime Sagarmatha.

Zdaj ga prvič gledava od blizu, od daleč je bil zaradi umaknjenosti za gnečo šest in sedem tisočakov vso pot neopazen vršiček in košu. »In kole za šotor...« In že fantič steče k Pembu domov.

»No, zdaj pa brž izberimo prostor za šotor, nikoli nisva vedela, kateri je v množici. Skoraj vsa piramida od južnega sedla navzgor štrli nad Nuptsejev greben in prav na vrhu se začena snežna zastava, potegnjena tja daleč proti vzhodu.

Pol ure ostaneva na tem kraju in strmiva le v Everest. Najina govorica je samo tleskanje fotografskih aparatov. Nosači pridejo in stari Surdžebadur ve, kaj gledava. »Sagarmatha,« pravi, Rup pa ne verjame.

V serpentinah se naglo dvigamo in nato se pot v zadnjem zavoju opoteče čisto tja nad reko Bhote Kosi, kar bi se reklo Tibetanska reka, in odpre se razgled proti Čo Oju. Ob maniju me nosači prosijo za »durbin«, praktično s teleobjektivom, da bi lahko od bližje pogledali na Sagarmatho. Tudi nje je prevzel pogled na najvišji vrh njihove domovine, ne toliko iz domoljubja, kot iz prepričanja, da gledajo v bivališče bogov.

Še ura hoje med redkimi borovci in stojim na robu kotla, ki je proti jugu nad dolino Bhote Kosi odprt, na meni nasprotni strani pa ga pokrivajo terase s hišicami, in ga spreminjajo v orjaški amfiteater. Po potočku, ki v njem čofotajo perice, pridem do stare stupe in se vzpnem na nasprotno pobočje, v vas. Namče Bazar, Meka Himalajcev.

»Ekspediš! Ekspediš!« Otroci in odrasli se gnetejo okoli mene. Moški in ženske v rdečih, modrih, zelenih, oranžnih »vestonih« — ostanki ekspedicij. Pumarice in gojzerice, džokejske čepice nad širokimi mongolskimi obrazi. Snežno beli zobje.

Ne dajo mi miru, pa bi se tako rad ozrl naokrog. Strahotni seraki Kvangdeja onstran Bhote Kosija, se mi zdi, grozijo pasti v vas. Ledene zavese Thamserka onstran travnatega obronka, ki smo zanj tri dni govorili: »Tam zadaj je Namče!« Vrste na las podobnih si hiš na golih izohipsah kotla. Sto metrov dolge vrvice s pisanimi molilnimi zastavicami se razpenjajo od stupe do ogromnih skal v pobočjih.

»Ekspedišen! Ekspedišen!« Pridejo Aleš pa Rup in nosači. Poiščemo okrajnega poveljnika, kapitana, ki nam pravzaprav nima kaj pomagati. Po ozkih lesenih stopnicah — bolj bi zaslužile naziv lestev — zlezemo v njegov uradni prostor, ki je hkrati spalnica in jedilnica, s špranjami v strehi, kot je že navada v deželi Šerp, in s prepiphom. Prisrčno se pozdravimo — permit je velik. Kapetan, lepoteč z negovanimi brki, nam postreže z domačim žganjem, ki menda ni metilni špirit, in nas pogreje s krepkimi porcijami čaja.

»Ostanite tu, kaj bi rinili gor v sneg in mraz. Nič zanimivega ni tam!« Tako in podobno naju prepričuje kapetan. Midva pa strmiva skozi okno v pošastne bele žage nad Namčejem in si želiva naprej. »Ne ustavljajte se predolgo v Namčēju. Tam niso Šerpe, tam so le še trgovci!« so nama svetovali Švicarji pa Schneider in tudi Francozi.

»Ekspedišen! Ekspedišen!« razgrajajo otroci v vasi okoli najinih nosačev. »Tako greva naprej. V Khumdžungu se bova utaborila...« Aleš jasno razloži načrt, ki sva ga skočila v zadnjih dneh.

»Pohitimo! Zunaj se je pooblačilo,« priganjam. Pozno je že in do Khumdžunga je pol-drugo uro za najine utrjene nosače. Prej jasno nebo se je v minutah, ne, v sekundah prevleklo z meglicami, ki jih divji veter trga, gnete in vrtinči okrog hiš. Gore so izginile. »Jaz pa ostanem tu,« se odloči Rup. »Najel si bom sobo in kuharja, da si opomore. Stopimo le še k nosačem, da se dogovorimo.« Po vzhodnjaško, z zadnjico centimeter nad tlemi, čepijo v zavetrju za kamnitim zidom. In ker mi Aleš že vse dni pravi financminister, se lotim izplačevanja z dolgo razlago o tem, da bo vsak dobil še obljubljeno nagrado, ker so prišli na cilj prej kot v dogovorjenih petnajstih dneh in ker so dobri fantje. Rup zvesto tolmači in petorica se reži. Za povratek bodo dobili spet vsak po rupijo na dan. To bo za hrano dovolj, pa še zaslužijo lahko, če si poiščejo po poti kakšnih tovorov. Spet veselo odobravanje. In potem se začne izplačevanje. Pri vsakem računam na kosu papirja: toliko dni je nosil in po toliko rupij, toliko dni pa se bo vračal in po toliko rupij. Odbijem še akontacije, preštejem denar in jim ga izročim. Vsak po trikrat nevajeno prešteje umazane podobice in se potem v znamenje sporazuma in zahvale z roko dotakne svojega in mojega čela. Ubogi izdelani prsti se tresejo ob krvavo prisluženem denarju. Za šestindvajset dni od Katmanduja do Namčēja in nazaj je vsak dobil približno deset tisoč

dinarjev, kar je mesečna plača slabo plačanega državnega uradnika. Za nosača in kmeta pa je to velik denar.

»Pa še pet rupij bakšiša dobi vsak, ker se nismo nikoli sprli!« jim tolmači Rup moje besede. Morda to niti ni čisto res, pa je treba pri slovesu pozabiti.

»In zdaj v Khumdžung! Je bilo vse v redu, Rup?« vprašam, ko si nosači zadenejo na hrbet tovore.

»Okej,« se pači Rup. »Jaz grem zdaj naravnost spat. Pa srečno hodita in na svidenje!« Do Khumdžunga prideš tako, da zlezeš iz Namčejevega kotla, tam kjer je najvišji, v sosedni kotel. Pot kažejo stotine manijev in čorteni. Takoj nad Namčejem so snežne krpe, črni oblaki visijo s težkimi trebuh v Khumdžungov kotel. Bojim se, da se bodo predrla in konicah dveh velikih čortenov.

Nosači so čisto trdi od mraza in višinomer kaže 3500 metrov, ko se ustavimo pred prvimi vaškimi hišami. Nikjer žive duše, le jaki v hišnem zavetrju. Naposled spravimo na plan družino, ki nekaj ve. Ne znajo sicer odgovoriti na vprašanje, kje bi lahko postavila šotor, vendar slišiva vsaj desetkrat ime Pemba. In nato fantiček, ki nas je pripeljal v Khumdžung, steče po Pembo. Grem za njim, Aleš in nosači pa čakajo na nadaljnji razvoj dogodkov, da ne bi zaman prenašali tovorov sem ter tja. Pemba se izkaže za Pembo Tensinga in je oblečen v rumen pulover, na glavi pa ima rdečo čepico. Brž razume situacijo. »Potrebujemo hrane.« In že nekaj dopoveduje starcu s starim novozelandskim klobukom na glavi, ogrnjenemu v veličasten vinsko rdeč plašč. Ta staremu naju je pravzaprav sprejel v Khumdžungu. »Pa vode...« In že debelušna Šerpani odrbzi z brenoto. Mrači se že. Najina vojska koraka mimo s skalami obrobjenih njiv na peščeno, z redko tršato travo in preslico poraslo ravnico pod sto metrov visokim stožčastim vrhom, pokritim z okroglimi lišajastimi skalami v vseh barvah.

Pol ure pozneje šotor stoji, ob njem se kopčijo vrečice s »khanom«, kar zveni čisto kot naša hrana, ogenj plapola in Pemba nama pripravlja slastno večerjo.

»Zdaj se pa začenjajo za naju lepši časi,« se veseli Aleš, ko z baterijo osvetli predsobo šotora, kjer se na steno naslanja vsaj deset kilogramov težko v dimu prekaženo jakovo pleče.

Nosači se poslavljajo z »namasté«. Zjutraj se bodo še oglasili po priporočilno pismo za Himalayan Society v Katmanduju, prespali pa bodo pri možu s širokokrajnim klobukom, ki se izkaže za vaškega čuvaja, kar je nekakšna županska vloga. Obljubil jim je čanga. Ko Pemba pomije posodo, odide domov spat. Domenili smo se, da nam bo za pet rupij na dan kuhal in pomagal pri filmanju po vasi. Aleš se loti pospravljanja prtljage, jaz pa preračunavanja financ. Današnji dan sva zapravljala, zato pa imava plačane nosače in hrano za deset dni.

Za nama je trinajst dni hoje in sto osemdeset kilometrov prehojene poti. In kaj naju še čaka? Stopim iz šotora. Niti oblaka ni več na nebu in v modrikasti mesečini se na severovzhodu dviga mogočna bela piramida enega izmed najlepših vrhov v Himalaji. Ama Dablam.

Uspava naju lajanje lisice v skalah za šotorom in spominja na tiste čase, ko nam je lisica delala zgago na ledeniku Bidalgvar pod Trisulom.

(Poglavje iz Jerinove knjige »Vzhodno od Kathmanduja«, ki bo v letu 1963 izšla pri Mladinski založbi in nanjo že zdaj opozarjamo. Op. ur.)

Po transversali iz Kopra

Branko Šalamun

Koper, 17. 8. 1963

Opoldne, tik pred dopustom, je izzval »Zapisek s tranzverzale po Primorskem«¹ naslednji družinski dialog:

»Neizčrpna transversalska problematika me ne vznemirja. Sicer pa to sploh ni napad, temveč naštevanje dejstev, na nivoju Planinskega Vestnika,« je zavrnil očeta Matjaž, ki je prehodil sporni del transversale pred leti, kot vodnik vandrovcev, iz tabora v Poljanski dolini do Postojne. Alenka je podpisala svoj opis poti »Z. Visokega — peš do Kopra« takrat še kot Volčica Kity.²

»Naštevane slabih dejstev vendar ni vse! Poglej Drejevo knjižico: zavetišče pod Sivko, koč na Hleviških planinah in pod Golaki, zavetišče na Cavnju, poleg priznanih planinskih koč na Nanosu in na Slavniku. Kako cenijo na primer Idričani, iz svoje tesne kotline, svoje planinske koč.«

»Kočo na Hleviških planinah oskrbujejo v redu. In to je skoraj vse,« se je pridružil Matjažu Drejc.

»Idrija ni Primorska. Na to so me opozorili ob bibliografiji. Prava Primorska nima pravih planin,« je mirila mama.

»Kaj so Krn, Kanin in Mangrt na Gorenjskem — ljuba Primorka?«

»Ena nič za tatota.« (Drejc.)

»Odgovarjati na člančič se kljub temu ne izplača. Planincev ne zanima tvoja vnema in ne bo jih prepričal nov zagovor in ne članek. Urediti je treba koč in markirati je treba pota!« (Matjaž.)

»Greš z menoj?«

»Transverzalska problematika me ne gane. Zaradi nje prav mirno spim.« (Matjaž.)

»Dreječev vod povabi. Radi bodo prehodili tisti del transversale, ki ga iz Bače domov grede še niso.« (Mama Primorka.)

Pri tem bo verjetno ostalo. Alenka vodi ruske študente po Jugoslaviji, nato jo čaka izpit in povrhu želi še v Rezijo. Ljubica ji bo šla naproti in prostih svobodnih dni bo za letos konec.

Planina, 4. 9. 1963

Planina nad Cerknim je imela pred vojno 280 prebivalcev. Med vojno jih je padlo 28, to je vsak deseti. Gospodar pri Bridniku je bil terenec, Nemcem se je skril v bunker na skednju, nakar so ga likvidirali beli, nad domačo vasjo, v marcu 1945, ko so vdrl v Planino zadnjič. Mimogrede so ubili očeta treh otrok. Starejši sin je danes mojster fotograf v Inštitutu Jožefa Štefana v Ljubljani. Hčerka se je poročila s Slabetovim z Bevkovega vrha. Stari gospodar ni doživel vnukov Branka, Stanka in Jelke.

Se bodo imeli otroke pri Bridniku, kjer rod ne gre po slabem.³ Trdni kmetje so obdržali kmetije in jih držijo še danes.

»Po stoletjih suženjstva hočemo živeti kot svobodni ljudje« zveni podobno, kot hercegovska: »Ponosni SMO na Tebe, TITO.«

Na seniku se prebujata Drejc in Krysia iz Krakowa, od koder so mi pokazali Oświęcim, očuvani dokaz strahotne, neizmerljive nemške zlobe.

»Videla bosta bolnico Franjo, ki je oskrbel 522 najtežjih ranjencev in ni bila izdana.«

1908 je imelo planinsko društvo iz Cerknega svoj planinski ples v romantičnem kanjonu, v Pasicah ob Čerinščici. Prav tam, v pozabljemem, nepristopnem zavetju, 500 metrov pod začasno jugoslovansko-italijansko mejo, med Novaki na primorski in med Davčo na gorenjski strani so reševali ob koncu druge vojne življenja in ljudi. Takrat je Cerkno dajalo, kar je imelo, kakor mati starka, ki nudi mlademu partizanu kruh. Danes, dvajset let pozneje, se zdi, da

»Cały naród buduje swoją stolicę.«⁴

Problematika primorskega dela transversale ni izčrpana. Prav me je razumel planinski predsednik, spomladi 1963 v Ljubljani, ko je odgovoril:

³ Istrski izraz za abortus.

⁴ Ves narod gradi svojo prestolnico, to je Warszawa. Cerknemu so rekli partizanska prestolnica v letih 1943—1944—1945.

¹ Planinski vestnik 1963, 8, 369.

² Tabor, 1958, 5—6: Začetni odstavek: »Najbolj sončne slike hranim v sebi z našega taborniškega pohoda „vandrovcev“ od Visokega do Kopra in želim si, da ne bi nikoli zbledeli.«

Zaključni odstavek: »No ja,« so rekli tudi najbolj netaborniški starši, »samo da se je vse dobro končalo!« Mi pa smo si obljubili: »Vandrovci, še bomo šli!«

»Po transversali ste me povabili v bolnico!«
In je kot izvršni podpredsednik prišel spomladi 1964 v Koper zaradi nove bolnice, ki bi ne zrasla brez začasne stare.

Vremščica, 26. 4. 1964

Drejc: »Jaz bom imel s svojimi mulci drugačno metodo. Rekel bom: Nobeden ne sme v hribe! — in vsi bodo šli.«

»V bodoče torej ne smeš več v hribe.«

Drejc: »Ne pali, ker ni originalno. Avtorska pravica je moja. Za vsako ponovitev boš plačal posebej.«

Koča na Voglu, 18. 8. 1964

Namuznili smo se matematiku Francetu Križaniču zaradi popevke materine, aja tuta, aja nina, in zaradi zabijanja žeblic s horoskopom v naš sistem.

Potem smo prebrali v nedeljskem Primorskem dnevniku, za prvi dopustni teden:

za mamo: Po daljši potrtosti se boste končno opogumili, kar bo vplivalo ugodno tudi za vaše čustvene odnose...

za očeta: Vpliv lune bo prispeval, da bodo vaši čustveni odnosi naravnost cveteli...

Mlajši družinski člani se s horoskopom in z luno še niso ujeli.

— — —

Prepeljal sem jih čez jezero, od Jame do žičnice, in ker žičnica zaradi okvare ni vozila, sva se napotila z Drejcem sama.

»Kaj stori navadni planinec, če žičnica ne vozi?«

»?«

»Gre na goro peš, kot midva!

In kaj stori moderni mladenič, če žičnica ne vozi?«

»?«

»Napiše nekaj vrstic brez rim, v posmeh ljubljanskemu turizmu in ostane lepo v dolini.«

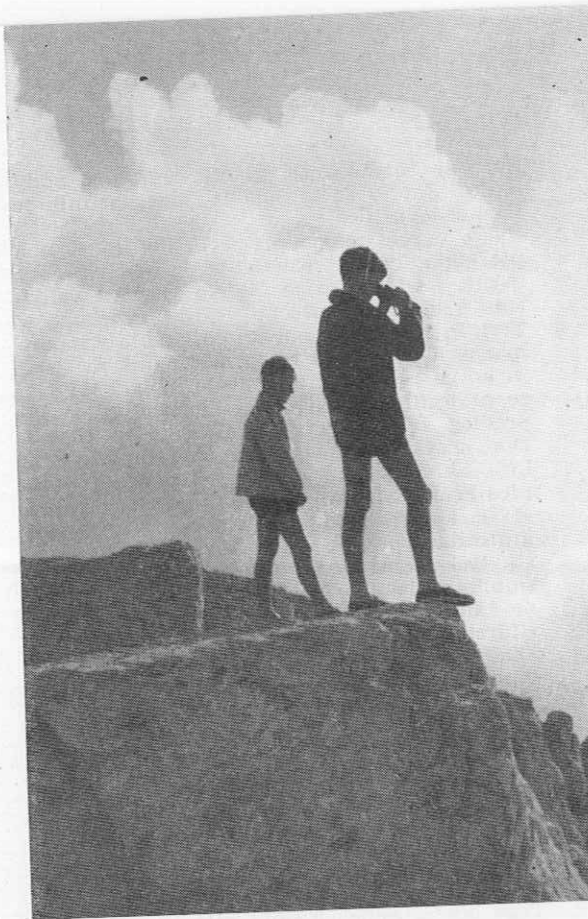
Drejc puščice ni komentiral, mislil si je pa svoje. Matjaž ni ostal v dolini, hodil je v teh dneh s svojo družbo po vaseh okoli Kopra in zbiral zavodu za spomeniško varstvo zapise in florisne minulih dni.

Ko sva pod noč zašla, tik nad planino Spodnji Vogel, daleč proti Šiji, mesto da bi ostala na stezi, ki pelje v kočo, me je pridobil za povratek na planino, potem ko sem rinil naprej in nazaj in navzgor in navzdol in se zapletal v borovce, češ da vendar vem za pot in se spominjam, da mora biti koča prav tam nekje pod prepadnim robom.

Sin se je spominjal manj in orientiral bolje.

»Dobro, da je sijala luna,« se je pohvalil mami v dolini.

»Komaj sem ga obdržal, za čevlje, da ni padel čez Rjavo skalo, ko je iskal jezero in tebe tik pod njo.«

Mladina, na pot v hribe!

Uršlja gora, 26. 8. 1964

Transverzalo sva prehodila v sedmih letih, za srečen zaključek še njen začetek čez Pohorje.

Razlagal sem in obujal spomine in sin je poslušal in spraševal, na Šiklarici predvsem glede predavanj, s katerimi smo študentje vznemirili predvojni Ptuj. V sporih, ki so se stopnjevali pozimi 1935, iz uličič in gostilnic in iz sestankov iz predavalnic, med očetom in med menoj, sem si polomil rebra na Šiklarici in bi v metežu zmrznil, da nisem bil mlad in zdrav in varovan po vrhu.

»Iz roda v rod drži veriga,« sem skušal povedati sinu v Slovenjem Gradcu, ob spomeniku pod smrekami, med gotsko špitalsko cerkvijo in med novo, pravkar dograjeno bolnišnico.

»Vse muke so prešle, vseh borb težave...«

Vrh Uršlje gore sva dosegla v tistem večeru.

»Želim ti, da bi prehodil transversalo vnovič s svojimi mulci, toda ob pravem času, med njihovim osmim in petnajstim letom, če si za to.«

»Seveda sem. In želim tebi srečo v ljubezni, če si za to.«

»Seveda sem.«

»Dobro, da vem.«

Posebno židane volje ni bil, čeprav je vodil barko. Začela se je šola in jugozahodnik je napovedoval dež.

Pa je ogrelo mamu pri srcu, ko sta se oba potrudila, da jo razveselita in ji maha la z barke, medtem ko je vihtela Ljubica veliko ruto s terase, za srečno vožnjo Tržačanki v Trst. Pred Ankaranom sta poskakala v modro morje. Ko je pustil očeta nedvomno za seboj in ko ga je potisnil pod vodo in pod KP 171, se ni jezil nobeden niti malo, čeprav je bil predlog za vožnjo po zaključni žig očetov. Domov grede sta prelistavala transverzalni knjižici, od prvega žiga iz partizanske bolnišnice Franje, do današnjega iz hotela.

»1958, ko smo hodili še skupaj, nas je fotografirala mama na primorski strani Črne prsti. 1959 je prinesel Matjaž vsem žige s Prisojnika. Alenkin rojstni dan smo proslavili na Jalovcu. 1961 Matjaž prvič ni šel z nami.«

»Zaradi granuloma.«

»Zaradi granuloma pod zbitim zobom. Kljub temu sem stavil, da bo prišel in sem stavo na Kamniškem sedlu izgubil.

1962 smo šli v Rezijo. Čaka nas Karnija, Ko-roška in še kaj.«

»Jutri bi rabil barko za vod.«

»Me veseli. In bi me še bolj, če bi ne izpluli šele po osmi, kot zadnjič. Še veste ne, kako lep je dan zjutraj, ko nastaja.«

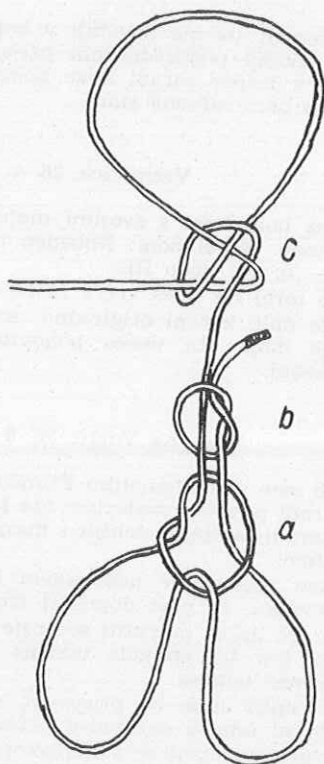
»Vem. Saj hodim na teraso ob štirih kot Matjaž, ko piše.«

Tega oče ni vedel. Najbrž zato ni rekel tisti hip nobene. Čez čas se je odločil, da bo dočakal zoro buđen, čim prej, po dežju. Večerna zarja in jutranja zora moreta biti lepi tudi doma, če ima človek čas in ne hodi po svetu sam — in ne le po transverzali.

Premični vrvni sedež

Ing. Drago Zagorc

Ob prenekaterem spustu po vrvi in še prav posebno na tečaju GRS na Okrešlju sem spoznal, kako dobro pomagalo je vrvni sedež. Alpinisti in reševalci si najčešče pomagajo s preprosto osmico, narejeno iz Prusikove vrvce, pritrjeno s karabinci za pasno zanko. V našem prevodu knjige »Gorska reševalna služba Francije«, Ljubljana 1962, stran 32, slike 15, 16 in 17 so skice vrvnega sedeža, ki se je po alpinističnem tečaju na Grossglock-

nerju močno razširil med našimi mlajšimi alpinisti. Odlika sedeža je enostavna in hitra izdelava, slabost pa je v tem, da težko reguliramo razdaljo med pasnim in sedežnim vozlom in velikost sednih pentelj ter s tem razdelitev teže.

V naslednjem opisujem izdelavo vrvnega sedeža, kjer so zgoraj našete slabosti vsaj deloma odpravljene.

Z nylonskim ali vodniškim vozlom se navežemo okoli pasu ali čez prsi. Prosti konec vrvi, ki ga bomo rabili za izdelavo vrvnega sedeža, mora biti dolg približno 2 m. Okoli 5—10 cm pod pasom naredimo enostavni vozle »a«. Vrv vodimo med nogami, obkrožimo stegno, pretaknemo skozi vozle, na sl. »a«, podobno obkrožimo še drugo nogo. Konec pretaknemo spet skozi vozle »a«, kot je razvidno iz slike. Na vrvi napravimo med pasnim vozlom »c« in sedežnim vozlom »a« še enostavni vozle »b«, ki mora biti čim bližje vozlu »a«. Z njim utrdimo sedežno zanko in z lah-koto reguliramo velikost sedežnih zank. Vozel »a« močno zadrngemo in s tem preprečimo, da bi skozenj zdrsnil vozle »b«. Ko je vrv med »a« in »c« obremenjena, se vozle »a« samzateza, kar je razvidno iz skice. Sedež je potem povsem varen.

Turni tečaj na Planini na Kraju

Ciril Praček

Planinska zveza Jugoslavije je priredila s pomočjo PZS od 13. do 21. III. 1965 turni smučarski tečaj na Planini na Kraju. To je bil prvi izrazito smučarski tečaj za turno smučanje v Sloveniji in v Jugoslaviji v novejši dobi.

Že samo dejstvo, da je bil to prvi kvalitetni turno smučarski tečaj nam pove, da smo se morda zelo pozno zbudili. Skromno število udeležencev: 9 tečajnikov, 3 instruktorji in vodja tečaja, skupno 13 članov tečaja, se je usposobilo vsaj v glavnem za vodstvo turnih pohodov in za instruktorje turnega smučanja. V bodoče bodo morali ali vsaj bi morali skozi trdo šolo turnega smučanja predvsem vsi gorski vodniki, vsi dobri alpinisti. To bodo naloge bodoče državne alpinistične šole. Ti alpinisti, gorski vodniki in gorniki nasploh, ki bodo naredili ta tečaj, bodo morali v bodoče dobiti naziv učiteljev turnega smučanja in vodnikov turnih pohodov.

V nedeljo, 14. III. smo vadili sedem ur samo smučanje. Glede na to, da so bili tečajniki zvečine dobri smučarji, je bilo delo z njimi lažje. Predelali smo celoten zgodovinski razvoj alpskega smučanja od lilientalske tehnike z eno palico, preko telemarka, pluga, plužnih lokov in kristijanij, kristijanij z razbremenitvijo do modernega vijuganja. To je bilo vsem v največje veselje. Šolo smo imeli na smučišču severozapadno od koče, teren smo vseskozi držali v redu.

Snov, ki smo jo predelali v enem dnevu, bi normalno obsegala najmanj deset dni, če ne bi bili to že razmeroma dobri smučarji.

Vso nedeljo so mi uhajali pogledi proti Podrti gori na južni strani. Zavita v nalahno megleno kopreno je vabila tajinstveno kot himalajski vrh. Od časa do časa je odgrnila obraz, na tistih daljnih, mehko zarisanih grebenih sem slutil lep doživljaj. Tudi vsi ostali so doživljali isto. Alpinist nima miru, če je v dosegljivi daljavi pred njim možnost vzpona.

V ponedeljek je bil na programu ogled terenov pod Govnjačem in v okolici Govnjača. Povzpeli smo se na planoto Govnjača, toda oči so iskale naprej, višje. Šli smo proti Konj-

skemu sedlu, tu nas je prikovala Podrta gora. Neizmerno privlačna v snežni belini. Zavili smo iz smeri na Konjsko sedlo pravokotno v desno na zapad in korakali ob vznožju gore. Dvignili smo se visoko pod vrh in obstali v megli. Gora se je skrila našim pogledom. Opasti, grebeni, silne strmine, trd, zapihan sneg, vse tisto kar te naravnost sili naprej, k delu, vse tisto se je skrilo v neprozorno tančico, za njo so ostale sanje. Ostal nam je odličen smuk na Govnjač po trdo zapihanem snegu.

Komna ima v bodoči izgradnji žičnic odlično smučišče izpod Podrte gore proti Govnjaču v več smereh. Žičnica, dolga nekako 1500 m z Govnjača pod Podrto goro, bo omogočila izredno lepe turistične smuke. Smučišča so v senci in nudijo še ves marec in april odličen sneg.

Ta dan smo hodili od osmih zjutraj do dveh popoldne. Prvič so tečajniki spoznali, da je smučanje na »divjem« terenu mnogo težje od smuka na majhnem lepo steptanem terenu. V divjini se sneg spreminja v kratkih razdaljah, potrebna je silna pozornost. Sneg je mestoma ledeno zmrznjen, nato mehak pršič, potem trdo zvalovljeno zapihan, gladko zapihan in vse to se ponavlja. Nahrbtnik tudi ni v nobeno olajšavo in tako se mora tehnika prilagoditi vsem tem okoliščinam. Potrebna je disciplina glede razdalje med posamezniki, glede nevarnosti, da bi prerezali klado v plaz; vodnik mora lepo izbrati teren, zadnji mora biti dober smučar, da pazi na kolono. Tovarištvo in čut soodgovornosti na največji stopnji.

Torek nam ni priredil pravega veselja. Na grebenih so se bili južni in severni vetrovi. Odpravili smo se ob 7. uri proti Bogatinskemu sedlu. Zadnji vzpon, ki ima okoli 300 višinskih m je tako lepo gladek, da bi v bodočnosti tudi zaslužil žičnico. Na Bogatinskem sedlu nas je sprejel vihar z meglo. Hoteli smo naprej na Bogatin in po grebenih pod Podrto goro, toda bilo je nemogoče. Spustili smo se nazaj na Planino na Kraju in krenili proti Sedmerim jezerom. Na pol poti smo se ustavili, poiskali globoko jamo, da smo se zavarovali pred močnim južnim vetrom in se vrgli na konserve. Da bi nadaljevali pot, ni imelo smisla zaradi megle in snega, poiskali smo svoje sledi in se še pravi čas vrnili. V megli in brez markacije si tu izgubljen.

Ugotovili smo tudi, da so zimske markacije za pot z Vogla na Komno edino za lepo vreme, za meglo bi smeli biti koli oddaljeni največ po 30 m.

Popoldan smo vadili pri koči.

V sredo je bilo še vedno slabo vreme, zato smo ves dan vadili v bližini koče. Ponavljali smo smučarsko šolo, vadili terenske skoke in se od časa do časa spustili po strmini v težkem globokem snegu. To je bil pravi rodeo. Skoraj ga ni bilo, da ga smuči ne bi vrgle »iz sedla«. V četrtek nas je prebudila »šajba«. Alpinisti in gorniki nasploh že vedo, kaj je to »šajba«. Kot bi ustrelil, se je kolona premaknila proti tihim željam, proti Podrti gori.

Kakor dragulj je žarela v daljavi. Gnalo nas je kot z vetrom in šele čez uro in pol smo se prvič oddahnili pod široko goro. Zadnji sem prišel do segrete skupine in povedal sem jim tisti znameniti stavek: »Če hočeš priti daleč hitro in brez truda, moraš hoditi počasi, zelo počasi...« Ta stavek bo držal vse večne čase. In potem sem jim povedal še oni drugi stavek iz alpinistične filozofije, ki je sicer nekoliko žaljiv, toda drži vseeno: »Naprej se zakadi navadno najbolj neumni, vsi ostali nočejo zaostati in jo ucvrejo za njim. Čez dve uri se vsi usedejo in ugotove, da so do smrti utrujeni in da se pravzaprav ne sploča iti naprej...«

Mladim seveda brez haska to pripoveduješ, šele ko z leti sam občuti resničnost teh besed, se spametuje.

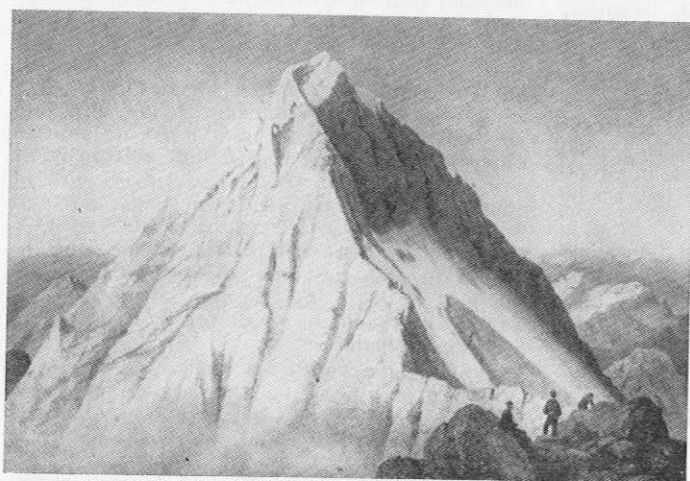
Odločili smo se za sedlo med Zeleno glavo in Podrto goro.

Nihče od nas še ni bil na Podrto gori, zato sem se odločil za to smer, ki se je zdela najlažja na pogled. Le Bači in Vako sta želela direktno po snežni vesini na vrh, kar sem jima rad dovolil, ker sta dobra plezalca.

Zadnji metri proti sedlu so bili silno strmi, na samem robu je zapirala pot opast. Matija je delal spredaj kot robot in utiral lepo gaz v zapihani pršič, ki se je k sreči še prediral, sicer bi morali navezati dereze. Na sedlu smo se ustavili, posneli okolico, odložili smuči in navezali dereze, se podelili v naveze in odrinili proti vrhu. Vrh ni bil pretežak, toda vse orodje, cepin, vrvi in dereze, nam je nujno koristilo. Sestop tudi ni bil dolgo trajen, kaj kmalu smo navezali smuči in odrinili proti Zeleni glavi in s te na Kuk. V dveh urah smo bili na treh vrhovih seveda še plus tri ure za vrh Podrte gore. Sestopiti smo sklenili

s sedla med Kukom in Zeleno glavo proti Govnjaču. Tu je strmo in nevarno sedlo. Zmogli smo ga s petdesetmetrsko vrvjo in z zelo pazljivim smukom naprej navzdol. Le malo niže se svet položi in sledi izredna smuka po že opisani smeri proti Govnjaču. Ob 2. uri popoldan smo bili doma. V šestih urah smo pogarali celo dolgo turo.

V petek smo šli ob 8. uri proti Bogatinskemu sedlu. Vlekel je sever, zato se nismo zmenili za slabo vremensko napoved in smo se spustili naprej proti Krnskemu jezeru. Z Bogatinskega sedla (ca. 1850 m) proti Krnskemu jezeru sem prvič spoznal in videl enega izmed najlepših evropskih turističnih smukov. Od višine 1850 m do višine 1300 m leži položen ali zmerno strm smuški svet v dolžini ca. 5 km navzdol, večji del v obliki široke doline. Teh 5 km se z vijuganjem raztegne na najmanj 8–10 km in tako se voziš navzdol pri zmerni hitrosti kar okoli pol ure. Sneg je bil trdo zmrznjen, tako smo uživali vse prednosti spomladanske smuke. To je naš Züers, naš Arlberg. Ti tereni bodo gotovo nekoč oživel, kajti poleg triglavskega žičnice je to edini smuški svet, ki zasluži takoj izgradnjo komunikacij. Zgradili smo že kup žičnic, toda tam, kjer je še sedaj v aprilu 4 m snega in to kar več ali manj redno vsako zimo, nimamo in nismo zgradili še ničesar. Izgradnja tega našega najlepšega turističnega centra bi potrebovala samo par sedežnic in nekaj brunaric, kar ne bi terjalo več od milijarde din. Žičnico s Planine na Kraju na Bogatinsko sedlo, od tu dve do Krnskega jezera in eno od Krnskega jezera do izpod Krna na 2150 m. Smuki izpod Krna do Krnskega jezera so tudi tako idealni in s tako široko izbiro, da je to edinstveno v evropskem merilu. Teren

Marko Pernhart

Triglavski vrh, olje, okoli 1867

GORE V PODOBI

UMETNOSTNI
PAVILJON
SLOVENJ
GRADEC 1965

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
IN UMETNOSTNI PAVILJON
V SLOVENJ GRADCU
VAS VLJUDNO VABITA
NA OTVORITEV RAZSTAVE

GORE V PODOBI

V NEDELJO, 6. JUNIJA 1965,
OB 11. URI
V PROSTORI
UMETNOSTNEGA PAVILJONA
SLOVENJ GRADEC

Naslovna stran kataloga, ki je izšel kot kašipot po razstavi »Gore v podobi«. Uvod v katalog, ki ga je napisal France Zupan, bomo ponatisnili v št. 8. op. uredništva.

izpod Krna je na senčni strani, sonce, ki si je v marcu in aprilu na terene, jih obseva le poševno in ne škoduje snegu. Teren izpod Krna je tudi v tekmovalnem vidiku odličen, nudi proge 3–4 km dolge z 700–800 m višinske razlike. Svet okoli Krna je najlepše spričevalo našega popolnega neznanja o izkoriščanju terenov. Najprej torej Triglav, ki je bogat s tereni in zadosti visok, potem pa najprej Krn in okolica, ki spada v okolje Komne. Prišli smo do Krnskega jezera in kot začarani gledali proti Krnu. Bili smo pozni, ura je bila že enajst. Toda vleklo nas je vseeno proti lepi gori. Rekli smo, gremo malo navzgor in se v smuku vrnemo. Potem se je oglasil France v svoji prisilni izanščini: »Fantje samo malo se vzdignemo, pa bomo šli lahko čez Pesek nazaj.« France je trdil, da je že hodil poleti tod, da pozna smer. In smo mu šli na limanice. Hodili smo zopet hodili, neprestano in strašno dolgo hodili. Sonce je žgalo, hrane nič s seboj, vode nič. France pa je iskal Peske. Končno smo prišli na sedlo, menda je to Krnsko sedlo. Bači se je podal po vesini proti vzhodu, da poizve, kakšen je videti teren naprej. Kakor drobna mušica je stal daleč na obzorju na grebenu. Zavpil je dogovorjeno znamenje. Šli smo za njim. Zagledal sem v daljavi podrti italijanske vojašnice in krenil čez Peske. Kmalu nam je ustavila smuk silna strmina, ki je imela k sreči lep iztek. Takole, sedaj pa odgovarjaj za 12 ljudi! France je imel kovinske smuči, ki so poznano izredno tanke, zato zanič za turno smuko, ker se zarezujejo v mehak sneg, poleg tega je imel vodila za kandahar streme montirana zaradi tankih smuči tako, da mu je štrlel rob vodila 1 cm zunaj ravnine drsne ploskve in to se mu je v strmini zatikalo. To

sem vse videl seveda šele potem, ko se je Frank vozil po trebuhu čez Peske. Ravno sem mislil spuščati posameznika po vrvi 50 m navzdol, ko se je Bači zjezil in potegnil v smuku preko, takoj za njim še Edo. Srečno sta prišla preko najmanj 50° ali morda tudi 55° nagnjene vesine. Morda bo šlo tudi ostalim, sem pomislil in jim dal navodila za trdno široko držo smuči. Nato sem se pogнал, za menoj pa drug za drugim. Vsi so prišli srečno preko, le France se je po zaslugi smuči odpeljal kot blisk navzdol. V desetinki sekunde sem opravil vse potrebne račune. Ferjan je stal poleg mene: »Kako ga bova ustavila?«

»Nič, kar pusti ga.«

Začuden me je gledal.

»Kar poglej, čez par metrov se bo sam ustavil, ker je spodaj mehak sneg in bolj položno.«

France je drsel kakor ekspres nekako 150 m, nato se je mehko ustavil in prišel k nam. Nič mu ni bilo. Seveda, če bi bile vmes skale, bi morali ob vrvi navzdol in v tegu vrvi nato prečkati.

Še enkrat smo prečkali podobno strmino, nato smo dosegli višino podrtih vojašnic in ob 18.30 uri kočo na Kraju. Tako je minil teden v prijetnih pohodih, čeprav tudi zelo napornih, med pohodi smo premlevali teorijo, kajti zvečer je vsakdo kaj hitro zaspal. Na predavanjih smo obdelali le opremo in nevarnosti v gorah, nujno bi morali obdelati še prvo pomoč in orientacijo. Zato bi rabili seveda več časa.

Vsekakor je nujno, da se prične sistematična vzgoja alpinistov v turnem smučanju.

RAZSTAVA PLANINSKE UMETNIŠKE PODOBE V SLOVENJEM GRADCU

Nedelja 6. junija za nami. Slovesno smo odprli dolgo pričakovano razstavo »Gore v podobi« v Slovenjem Gradcu. Iz vseh koncev Slovenije so prišli zastopniki planinskih društev, da se udeleže tega našega kulturnega praznika, ki je združen s slovenjegraškim občinskim praznikom pomenil resnično velik kulturni dogodek. V Slovenjem Gradcu se je ta dan zbralo 1500 ljudi iz bližnje okolice, med planinci pa smo videli tudi pet zastopnikov iz dolgoletno odbornico PD Bovec tov. Gizelo Smielowsky. Prireditve pa so s svojo navzočnostjo počastili odlični gostje: dr. Marijan Brečelj, predsednik PSJ, univ. prof. Boris Zihnerl, podpredsednik GOSZDL Franc Kimovec-Ziga, republiški sekretar za šolstvo in prosveto Tomo Martelanc, predsednik komisije za telesno vzgojo pri Izvršnem svetu tov. Jože Pernuš, dr. Miha Potočnik, podpredsednik PZS Fedor Košir, številni zastopniki krajevne družbene politične skupnosti in drugih organizacij, naj omenimo le predsednika slovenjegraške občinske skupščine ing. Razdevška. Razstavnimi prostori umetnostnega paviljona so bili polni, ko je točno ob 11. uri lokalni radio, ki je otvoritev razstave prenašal, napovedal začetek prireditve, ki jo je uvedel glavni urednik Planinskega Vestnika Tine Orel z besedo in organizaciji in ideji in s prisrčnimi pozdravi na vse navzoče, posebej pa na zgoraj imenovane. Za urednikom je razstavo strokovno obrazložil umetnostni zgodovinar France Zupan, znani smučar in alpinist.

Urednikov nagovor in Zupanovo uvodno besedo prinašamo na drugem mestu. Nato je spregovoril upravnik umetnostnega paviljona prof. Karel Pečko, akademski slikar, ki je s svojim delom v tem malem pokrajinskem središču doslej opravil na videz nemoogoče naloge in je tudi pri organizaciji razstave »Gore v podobi« zastavil vse svoje izkušnje, znanje, spretnost in ekspanzivnost. Poudaril je pomen obeh obletnic, katerim je bila razstava posvečena, na koncu pa je v spomin na razstavo uredništvu PV podaril lastno umet-

Med Vrščem in Vitrancem

(Iz dnevnika športnih počitnic)

Kar nam pomeni Portorož s svojo riviero, hoteli, in plažo in vsem ostalim, kar spada k počitniškemu kraju njegove vrste, nam Kranjska gora pomeni pozimi. Spominjam se, da mi je že poganjal mah pod nosom, ko sem se prvič zagledal z železniške postaje v gručo hiš, zidanih v gorenjskem stilu, in v verigo gora v ozadju. Gozdnato zeleni Vitranc na eni in strmi obronki Frdamanih polic na drugi strani so le okvir za mogočni plečati Razor in stasiti Prisojnik, ki resno kot stari oče z družinske fotografije zreta na vasico ob ustju Pišnice. Ves goreč za hribe in prevzet ob misli, da bom eden od izbrancev, ki bo stopil na posvečena tla obeh velikanov, nisem kaj dosti obračal pozornosti na kraj, skozi katerega sem zložno, klasično, torej v potu svojega obraza, skupaj z očetom ubral stopinje proti Vršču. Kranjska gora mi je ostala v spominu kot zapleten sistem plotov, slamnastih in skodlastih streh, preko katerih mi je pogled vedno znova uhajal na verigo

dvatisočakov v ozadju. Tura po jeseniški poti na Prisojnik, čez Zvonike na Razor, nato pa v Vrata in po »zimmerjahnki« prek severne stene Triglava mi v spominu ni zbledela. Po tem me je pot le poredkoma zanesla v gore. Minila so leta. Marsikaj se je spremenilo od takrat, marsikateri viharik ne stoji več na prisojnih pobočjih Mojstrovke, precej kozolcev se je podrlo med tem, precej hiš so pozidali v Kranjski gori. Letos me je pa pot zopet zanesla v borovski kot.

Pozno popoldne sem se skupaj z veselo družbo izkrcal na železniški postaji. Precej smo se preznojili, preden smo vso prtljago prenesli v Počitniški dom ljubljanske centralne občine (»Center«). Čeprav športniki, torej vajeni prekomernega naprežanja telesa, smo s težavo lovili ravnotežje po ozko izhogeni gazi. Sicer nam je pa telovadba koristila, precej smo se zasedeli na vlaku. Toda najhujše je šele prišlo. Šest se nas je natlačilo na dvajset kvadratnih metrov. Postelja zraven postelje, še prav obrniti se ne moreš, kje da bi imel potem svoje stvari na pravem mestu. Kakor hitro smo jih izložili iz nahrbtnikov, so se tako odlično pomešale med seboj, da ni nobenega od nas presenetilo, če je oblekel sosedovo srajco, on pa tvoje gate. Sezona je tu, mi sezonski užitarji moramo pač nekaj žrtvovati za svojo rekreacijo. Toda nismo samo zaradi tega tukaj. Na kondicijski trening smo prišli. Že več let razni športni klubi pošiljajo svoje tekmovalce v Kranjsko goro ali na Pohorje na kondicijski trening. V tem okolju naj bi si nabrali novih moči za novo tekmovalno sezono. Sprememba naj bi ugodno vplivala na našo psihično formo, športniki, ti gladiatorji našega časa, kot vsi delovni ljudje

niško sliko Kremžarice. Nato je pozval predsednika dr. Miha Potočnika, da proglasi razstavo za odprto.

Predsednik dr. Miha Potočnik je v svojem nagovoru izrazil svoje veselje nad tem, da je do take razstave prišlo. Organizatorjem je izrekel priznanje, razstavo samo pa označil kot izredno pomemben kulturni dogodek, s katerim bi se lahko ponašala vsaka galerija.

Nato so si gostje in ostala številna publika ogledali slike razstavljene v vseh petih prostorih, s katerimi razpolaga slovenjegraški Umetnostni paviljon. Po splošnem mnenju vseh je razstava dosegla svoj cilj. Prepričljivo je opozorila na pomen in vlogo planinske tematike v slovenski likovni umetnosti.

Slovenj Gradec je bil ves v prazničnem razpoloženju, saj je ta dan slavil svoj občinski praznik. Slovenj Gradec se po pravici imenuje mesto muzejev, slikarjev, gozdarjev in zdravnikov. Na sedanjem slovenjegraškem prostoru zaradi ugodnega naravnega prehoda polje življenje že od najstarejših dob, o čemer pričajo spomeniki starosvetnosti, kulture in umetnosti; keltsko grobišče na Legnu, rimska postojanka Colatio, staroslovensko grobišče na Gradu, srednjeveški Gradec i. dr.

Slovenj Gradec je ljubko, prijetno urejeno mestece z dobro ohranjenim starim mestnim središčem in gotsko cerkvico Sv. Duha, okrašeno s freskami iz srednje 15. stoletja, delo Andreja iz Ottiga. O imenitnosti Slovenjega Gradca nam govori dejstvo, da je tu delalo več slikarjev — Mihael Skobl v začetku 17. stoletja, oče in sin Strauss v začetku 18. stoletja ter kiparja Satori in Morsil, v prejšnjem stoletju pa glasbenik Hugo Wolf. Ta kulturna tradicija se nadaljuje tudi danes, saj slovi to mestece po aktivnosti svoje umetnostne galerije z likovno šolo, bogatem muzeju NOB, zanimivim Sokličevemu muzeju in aktivnem glasbenem življenju ter se tako uvršča med kulturno najživahnejša lokalna središča v jugoslovanskem okviru.

Lepa in mirna slovenjegraška dolina se razteza v podnožje Pohorja, proti Legnu in Mišlinji, na zapadu jo objema Uršlja gora (1696), ob vznožju pa je domovina Prežihovih samo-

potrebujemo pri svojem delu, to je pri športu, sprostitve. Tako je zdaj. Šport športniku ni več konjiček, trdo delo je to. Hitro se poslavljamo od amaterizma, toda še vedno prepočasi, da bi ujeli svetovno povprečje.

Oster jutranji zrak nas je rezal v zobe pri teku po zamrznjeni cesti proti Eriki, znoj nam je zmrzoval na naših nosovih in še marsikaj takega smo doživljali pri naših vsakodnevnih jutranjih razgibalnih tekih. Toda navzlic vsem naporom mi bodo ti jutranji teki ostali za vedno v spominu. Megla je vrela iz Pišnice, mrzlo je škripal sneg pod »supergi«, jutranje sonce je pozlatilo vrh Razorja in nato razlilo svoje zlato po pobočjih Vitranca navzdol in pregnalo sence iz doline Pišnice. Razume se, da smo bili med prvimi, ki so čakali v vrsti pod žičnico na odrešujoči sunek sidra v sedalo.

Navzlic temu, da je bil naš namen nabrati kondicijo in to ne glede na sredstva, ki so nam služila za doseg tega smotra, smo se tako kot vsi »normalni« državljanji vozili z žičnico, namesto da bi v potu svojega obraza pešali do Bedanca ali na vrh poseke. Ljudje so naredili žičnico za ljudi. Kaj naj nam bi branilo, da jo uporabimo! Edino prazna denarnica ali če bi padale prekle z neba. Bolj je važno to, da se naučimo čimprej in čimbolje smučati, kot da bi ubitih pogledov in utrujenih udov gradili svoj »karakter«. Moram priznati, da si nismo razbijali glave, ali je tako prav ali ne. Uživali smo blagodat civilizacije in bilo nam ni prav nič slabo.

Ko se nam je zahotelo hoje in ritmičnega gibanja hoje v hrib s smučmi na nogah, smo se odpravili na Vršič in si tako umirili vest. Vedeli smo, da bi Kranjske gore ne doživeli

prav, če se ne bi poklonili v svetišču gora. Res je sreča, da je v borovškem kotu vse pri roki. Turno smučanje v Krnico, visokogorsko smučanje s Slemenca pod Mojstrovko in divji smuk z Vitranca ob pomoči žičnice, za tiste pa, ki se šele gulijo abecedo smučanja, pa položne strmine ob vlečnici Mojci. V Kranjski gori je vsega na pretek, za vsakogar se najde nekaj. V smučarski šoli, ki smo jo imeli, smo se precej naučili. Opoldan, ko je bilo največ smučarjev na bojnem polju, kjer so bojevali stalno bitko z gravitacijo, s položajem svojega težišča glede na lego smuči, je bilo še najvarneje voziti tam, kjer je vozil vaditelj. Za več ljudi se najde več prostora. Če sem se vozil sam, sem se vedno bal, da se mi kdo ne zapodi pod noge. Kot človeka s precej visoko postavljenim težiščem me je vsaka naključna motnja okolice spravila z ravnotežja. Ko zakoplješ s svojo glavo v pršič, ki se na tebi počasi taja, spoznaš, da imata plavanje in smučanje precej skupnega. In ko gledaš »ase«, ki v elegantnih lokih vozijo v dolino, ti postane jasno, da zate smučanje ni uživanje, temveč neusmiljena borba za obstoj. Naše smučarsko znanje pa je hitro napredovalo. Žičnice nam niso samo približale gore, dale so nam mnogo več. Velik del tistega, kar smo se naučili smučati, dolgujemo vlečnicam. Tako so nam približale še visokogorsko turno smučanje, ta uporabni del smučanja. Če gledamo žičnice s tega stališča, je torej to potrebna stopnica za vsakogar, ki hoče danes doseči večjo mobilnost v zasneženih gorah. Je ravno tako potrebno »zlo« kot vse drugo, kar je ustvaril človek zato, da doseže napredek v svojem razvoju, v svojem prizadevanju po tem, da obrne podobno narave sebi v prid.

rastnikov Sele in Kotlje, z bogatimi gozdovi in pestrim življenjem v raztresenih hribovskih drvarskih bajtah. Vse to daje temu delu slovenske zemlje svojevrstno podobo. Tako na kratko obvešča turistična informacija. Ker njena vsebina drži, je že zaradi tega prav, da je centralna slovenska planinska organizacija priredila »Gore v podobih« prav tu, v Slovenj Gradcu. Želimo, da bi ta razstava privabila v mesto veliko obiskovalcev in zbudila tudi zanimanje v drugih naših mestih, v katerih bi lahko gostovala in nudila svojo izobrazbeno in vzgojno vrednost še širšim krogom.

Nagovor urednika PV Tineta Orla:

Pobudo za razstavo planinske umetniške podobe je dala spomladi 1963 propagandna komisija Planinske zveze Slovenije, ko je predložila z delovnim programom za poslovno dobo 1964 tudi predlog za proslavo 70-letnice ustanovitve SPD, Slovenskega planinskega društva, to je, 70-letnice organiziranega planinstva na slovenskem ozemlju. V kratki utemeljitvi tega predloga, beremo v zapisniku, je komisija s to proslavo želela dati nekaj »compte rendu« kulturnih dosežkov planinstva in z njim vplivati na bogatitev planinske kulture v prihodnosti. Že konec leta 1963 je komisija prevzela dva rokopisa za knjigo, ki naj bi imela naslov »Gora v besedi, podobi in glasbi«. Oddala sta ju leksikograf Jože Munda in prof. Zepič, oba sodelavca NUK v Ljubljani. Pri delu za »Goro v podobih« pa se je zataknilo. Do razstave namreč ni prišlo zato, ker v Ljubljani ni bilo mogoče dobiti primerne razstavnega prostora: Moderna, Mala in Mestna galerija so za leto 1963 in 1964 odrekle, češ da imajo vse termine zasedene z drugimi razstavami. To je delo za razstavo planinske podobe zavrlo, ne pa zatrlo. Pred očmi smo imeli izredno velik slovenski likovni opus z gorsko tematiko, gradivo je raslo, njegovo urejevanje je odpiralo nove probleme. Dve leti po sklepu, da se omenjena knjiga izda, je končno le ostalo pri tem, da se ji pridenejo vsaj fragmenti planinskega slikarskega kataloga. V začetku leta 1965 se je nato predsedstvo PZS odločilo, da raz-

Vsake sladkosti civilizacije pa se človek tudi preobije. Posedanje na zračnem sedežu sedežnice, ki te potegne do Bedanca, vztrajno kopnenje snega na sidru, ki ti moči zadnjo plat telesa, vsega tega in še marsičesa drugega smo se preobjedli, pa smo se odločili za Vrščič. Kratek posvet, nekaj napotkov za one, ki so se prvič odpravljali kam višje, in že nas je premagal spanec za nekaj ur.

Spala je še Kranjska gora, le iz dimnikov se je kadilo in komaj opazen rožnati nadih so dobili gozdovi na prisojnih straneh, ko so hrstnili naši koraki in trdi sren. Z dilcami na ramah in s polnim nahrbtnikom dobre volje in velikega pričakovanja smo sopli mimo Erike po položno speljani cesti proti Mihovemu domu. Mraz je, da zmrzujejo čevlji in noge v njih. Ozko shojena pot nam cvili pod nogami. Tam nekje pod Mihovim domom nas ujame sonce. Plane izza Kriške stene in v trenutku se koplje v bleščavi beline okrog nas. Ko se potopimo nazaj v senco Prisojnika, se stena Golice nad nami potopi v modro tančico, take barve je, kot da bi gledal v tolmun sredi čeri na našem Jadranu. Hitro se vzpenjamo. Pot ni težavna, ob dobrem snegu lep sprehod, med košatimi smrekami, pod mogočno severno steno Prisojnika. Tam zadaj pa je ostala rajda gora, morda najlepših, kar jih premore slovenska zemlja. Skralatica in Špik nad globoko Gruntovnico z vsemi njenimi sosedi, ki so se zvrstili v sijajni paradi nad Veliko Dnino. Ko smo se ozirali v ta okameneli sijaj, so se nam zdele nedosegljive, kakor začarane. Še en ovinek in že smo v grapi pod Erjavčovo koči. Ni več daleč od prelaza, s katerega se vode že odcejujejo v Soško dolino. Pri Tičarjevi koči se ne ustavimo. Po grebenu rinemo počasi na-

vzgor, na vrh. Greben postaja ožji, sneg je vedno bolj spihan. V zastavah ga nosi veter v Pišnico in ga suklja proti Oknu. Tu ali tam pogleda kamen iz snega. Zastrugi nas zaposle. Sneg, neusmiljeno prebičan z vetra bičem, se vda premočnemu sunku na enem mestu, s tega mesta odpihan, na drugem mestu odložen. Kakšna lepota je v teh krivuljah zastrugov in zasipov! Najgenialnejši matematik si ne bi mogel zamisliti lepše krivulje, kot jo riše opast na grebenu. V enem samem prostem loku je skrit zaklad lepote. »Spoznanje zgradbe travnate bilke vsebuje spoznanje o zgradbi vesolja.«

Srečen sem. Obljubljam si, da bom še prišel, da bom vsako nedeljo našel čas za gore. Z otrdelimi prsti snemam s kamero prihod prijatelj na vrh. Nato uderemo gaz naravnost v Tičarjev dom, nato pa v Erjavčovo koč. Vreme se počasi kisa. Ko se ponoči, zaviti v spalno vrečo, zbudim, slišim, kako rohni veter okrog vogalov. Skozi lino mi nanaša sneg na posteljo. Ne kopni, preveč mrzlo je v predhodni sobi v Erjavčevi koči.

Zjutraj je zunaj do kolena novega snega. Treba je nazaj v dolino. Še na smučeh se ugrezamo v sipki pršič. Čim bolj se spuščamo, tem bolj novi metež pojenjava. V dolini Pišnice spokojno naletava nov sneg. Rahel vetrca ga vtinči, močnejši sunek vetra ga zajame od časa do časa, nato pa snežinka mehko sede v tla, kjer je že brez števila enakih. Njena pot je kot naše življenje. Skrivnost je začetek, od naključja zavis, kakšna bo njena pot navzdol, konec je pa za vse enak. Še nižje, v Kranjski gori dežuje, odjuga je. Skozi umazane šipe železniškega vagona uzrem za trenutek poseko na Vitrancu, Srednji vrh, Razor in Prisojnik in vso rajdo zna-

stavo planinske podobe priredi v Umetniškem paviljonu v Slovenj Gradcu, ki je zanj pokazal zanimanje. Razstava naj bi slovensko javnost opozorila na 70-letnico Planinskega Vestnika, glasila slovenskega planinstva, ki spada med najstarejše, nedvomno med najvztrajnejše, po vsebini in obliki ne slabše periodične planinske publikacije, kar jih danes izhaja po svetu. In izhaja jih veliko.

Zakaj se nismo ustrašili naporov za tako, pri nas ne ravno popularno prireditve v znamenju planinske propagande? Z njo bi radi opozorili na več stvari, ki so značilne za dosedanj družbeni pomen planinstva, obenem pa z njimi pokazali na nujnost planinske kulturne tvornosti v bodoče. Svetovna planinska bibliografija jasno kaže, kakšno vrednost predstavlja gora za človeka in človeško družbo že izdavn, predvsem pa v zadnjih sto letih. Znanstvena, poljudnoznanstvena in turistična literatura nam vedno jasneje določa geografsko, orografsko, alpinistično in turistično fiziognomijo gorstev po vseh kontinentih in opremlja z vedno popolnejšo kartografsko ponazoritvijo. Kaj knjig je v zadnjih dvajsetih letih izšlo samo o ekspedicijah v Himalajo, Ande, Pamir, Hindukuš, na Grönlandijo! Nepreglednemu gradivu o prodoru človekovega raziskovalnega duha v svet prvobitne gorske divjine pa se pridružuje vedno obsežnejša registracija človekovih športnih dejanj, ki so potrebna za uspešne ali neuspešne vzpone. To pa še ni vse. Doživetje gora ni samo v racionalnem in športnem stiku s prvobitnostjo gorskega sveta, to doživetje proži v človeku tudi umetniški navdih in omogoča s svojo stvarno predlogo in čustvenim svetom umetniško tvornost. V alpskih deželah, predvsem v Švici, Italiji in Avstriji spadajo umetniške razstave planinskega slikarstva v redni program znanih galerij, o njem obstoji reprezentativna literatura, planinska leposlovna knjiga pa je za knjižni trg že desetletja toliko mikavna, da stoji v prednjem planu nekaterih velikih evropskih založb. Med obema vojnoma je planinsko tematiko umetniško intenzivno oblikoval tudi igrani umetniški film, medtem ko se po vojni bolj razvija dokumentarni kot sredstvo splošnega kulturnega prosvetljevanja. Kult narave, njeno doživetje, dogajanje in najintimnejša doživetja v njej so od Rousseauja dalje v svetovni besedni in

Ker se je zima letos zamudila, še tale zimski posnetek. Hiše v Podkorenu so »staknile glave«. Kaj so stuhtale?

Foto J. Dolničar

likovni umetnosti dala zares pomembne umetniške dosežke in upoštevanja vredno sestavino umetnosti, globoko humano in zato trajno vrednost za odkrivanje človeške narave in oblikovanje človeške zavesti.

Slovenci smo alpski narod. Naša trnova zgodovinska pot je kriva, da smo se tega kasneje zavedeli kot drugi. Prav pa je, če ob tem omenimo, da spada Valentin Stanič, slovenski prosvetitelj iz zač. 19. st., med pionirje evropskega alpinizma, da spada prvi slovenski pesnik Vodnik s svojim vzponom na Triglav med pomembne, naj se mi beseda ne zameri, alpiniste in je tvorec naše nacionalne zavesti France Prešeren napisal nekaj nesmrtnih enajstercev o »nebesih pod Triglavom«, o podobi raja in snežnikih kranjskih. Prav je, če ob tem omenimo, da se je slovensko planinstvo organiziralo sicer nekaj desetletij kasneje kot drugod po Evropi, vendar v znamenju naše narodne obrambe, našega narodnega gibanja in je bilo toliko pomembnejše, ker je šlo pri tem za mejna, redko naseljena področja izredno majhnega narodnega ozemlja (Gornje Posočje, Gornje Posavinje, Podravje, Ziljska, Kanalska dolina idr.). Boj za zedinjeno Slovenijo, za njeno geografsko podobo je najsrditelje potekal prav v Južno-alpniških Alpah, v katerih je komaj prebujeni slovenski narodič stal pred in med dvema velikima zgodovinskima narodoma. Ni čuda, če je velik del slovenske planinske kulturne tvornosti nastajal v znamenju tega za naše narodno gibanje in osveščanje tako pomembnega dejstva. V tem je tudi njena posebna vrednost.

Jasno je, da pričujoča razstava ne more biti izčrpna, popolna. Taka, kot je, naj bi vzpodbujala k izpopolnitvam, obenem pa, tako upamo, opominjala sedanje in bodoče planinske rodove k vedno novim dosežkom v raziskovanju gora in umetniškemu oblikovanju planinske tematike. Če tudi bi tovrstno npr. leposlovje ne segalo v same vrhove umetniškega stvarstva, je vendarle današnjemu človeku potrebno in zato vredno naporov in žrtev, saj ne pomeni, da se z »begom v naravo« odmikamo od življenja in ostresamo njegovih nalog. Doživetje prvobitne narave je danes bolj kot kdaj nujno dopolnilo normalnega, uravnovešenega življenja. Naj ob koncu izrazim zadovoljstvo nad tem, da je razstava nastala prav tu v Slovenj Gradcu,

nih in neznanih gora, kar žal mi je, da nisem samotnen viharnek nekje na vetrovnem Slemenu. Žal mi je, da ne morem brez prestanka slediti simfoniji gora. Pa kaj bi! Konec je športnega dopusta, kmalu bo konec počitnic. še malo, pa bo minulo srečanje s Kranjsko goro, ostal bo en sam lep spomin, ki mi bo vedno znova budil slast po vseh užitkih, ki jih nudi.

B. Orel

Po dolgih letih zopet ne daleč preko meje na zapad

Uroš Zupančič

Naglo minevajo leta, ko vasujem pri spominih na doživetja v gorah.

Vedno mi je bilo prijetno in tesno obenem, ko se mi je korak ustavil tam, od koder sem v prešerni radosti zrl preko Koritnice ali Rabeljskega jezera ali Neveje v obraz Zapadnim Julijcem.

Vso to lepoto in veličino nikoli nisem hotel imeti samo za sebe. Vedno sem si želel, da bi jo videli in doživeli še drugi.

Povsod in ob vsaki priliki sem rad z zanosom govoril o teh mogočnih gorah, navduševal sem mlade in starejše obiskovalce gora, da pohite čim prej z neučakanimi koraki tudi v ta gorski svet.

Med obema vojnama sem bil stalni gost teh gora.

Leta 1961 je AO Jesenice uredil 14 dnevni tabor v zatrepu Zajezerske doline (1004 m). Zapadne Julijske Alpe, ki jih obkroža reka Bela s severa in zapada ter Rabeljska dolina z vzhoda in dolina Neveja z juga, so nad vse zanimiva gorska skupina, kjer ima vsaka planina, vsak potok in reka, vsaka vas in naselje v osamljenih dolinah pod gorami, vsaka krnica in gora troje imen. Prva imena so dali tem goram domačini, pastirji in lovci slovenskega in furlanskega rodu, pozneje jih je preimenoval prodirajoči nemški živelj.

Špik nad Policami, Poliški Špik ali Bojec (2754 m) je najvišja, mogočna gora Zapadnih Julijskih Alp, tesno ob njem pa stoji Višnja gora ali Viš (2666 m). Oba velikana in tudi druge gore v sosedi imajo kakor Bojec in Viš še furlanska, nemška in italijanska imena. Prvo planinsko, plezalno in alpinistično zgodovino teh gora so pisali slovenski in furlanski domačini, pastirji in lovci. Slavni gorski vodniki, med njimi Ojcinger, Pesamosca, Kanduč in tudi kralj naših gorskih vodnikov, Trentar Jože Komac-Pavr pa so v zgodnji dobi našega planinstva po lažjih južnih in težjih severnih straneh vodili k vrhovom teh gora slavne gornike iz preteklega stoletja. Dr. Julius Kugy, Findenegg, Renker so za njimi in z njimi opravili v Višu in Bojcu pomembno pionirsko delo.

Ime teh gora je visoko zazvenelo v svetu. V stenah krnice Mrzle vode, Žabniške kr-

ki je med prvimi slovenskimi mesti ravno v planinski organizaciji videlo priložnost za obrambo slovenstva na dvakrat ogroženem koroškem terenu. Nekdanje slovenske planinske podružnice na Koroškem od šmohorske v Zilski dolini do mežiške v Prevaljah, mislinjske v Slovenj Gradcu in »Pece« v Mežici so ne glede na leto ustanovitve povzele narodno obrambno vsebino slovenskega planinstva in svojemu ožjemu rodnemu svetu potrjevale pravico do našega narodnega obstanka in nedvomno doprinesle k njemu svoj delež. Naj torej tudi z mestom, kjer se ta razstava prireja, opozorimo na to, v kakšnem duhu je začela naša planinska organizacija delati pred 70 leti in v kakšnem mora delati v bodočnosti. Patriotizem, ki ga je gojila in ga goji slej ko prej, je etična vrednota, ki pomeni neizogibno osnovo za boljši svet, za katerega se bori naša socialistična družba. Zato je posvetilo razstave 20-letnici osvoboditve posebej utemeljeno. Zdi se mi dalje, da ni naključje, če je ravno v Gradcu — mestu, ki mu je zgodovina dala arhaični koroški atribut »slovenji«, nastal poseben zavod, ki proučuje ekonomiko gorskih kmetij, na katero je Planinski Vestnik večkrat glasno in jasno opozarjal v zadnjem poldrugem desetletju. Gorske kmetije niso samo nepogrešljiv element estetske poudobe naše ljube domačije, ampak imajo poleg svoje take ali drugačne gospodarske pomembnosti še svojo posebno vlogo pri obstoju našega naroda: tu, na meji, posebej po strminah od Matkovega kota do Kozjaka so kakor naše korenine, ki segajo globoko in prav na rob našega narodnega ozemlja. Njihova vrednost ni izražena samo s proizvodnimi možnostmi in dodatnim turističnim potencialom, prišteti je treba še njihovo moralno vrednost in to njen pretekli in bodoči kapital, ki ga moramo prav in po pameti obrniti. Zato mi dovolite, da slovenjegraški občini, ki je temu vprašanju posvetila tako pozornost in pri tem že prišla do upoštevanja vrednih rezultatov, ob njenem prazniku tudi pri tej priložnosti iskreno čestitam. V tem znamenju bi se rad v imenu PZS še posebej zahvalil upravi slovenjegraškega umetniškega paviljona in njegovemu upravitelju prof. Pečku, da se je za organizacijo razstave zavzel, dalje umet. zgodovinarju Francetu Zupanu, ki je vztrajno zbiral, zbral in uredil gradivo za razstavo, in vsem, ki so razstavo s svojo podporo omogočili.

nice, Špranje, Zajezerske doline in Neveže so utirali svoja pota poleg slavnih domačinov in pionirjev tudi plezalci in alpinisti svetovnega imena: Comici, Bolaffio, Crobath, Peters, Radischnigg, Horn, Perissutti in številni drugi. Tudi naša M. M. Deržajeva je z vzponi zapisala naše ime v steni Viša.

Piscu tega članka je komisija za alpinizem na zboru načelnikov AO v Kamniški Bistrici 1964 naložila, da pripravi za letošnje poletje vse potrebno za izvedbo alpinističnega tabora v Zajzerski dolini (1004 m) pod severno steno Špika nad Policami.

Naša skupna želja je, da bi nam bilo vreme in sreča naklonjena.

Z Zapadnih Julijski Alp se bomo vrnili srečni in zadovoljni, obogateni z novimi doživetji.

DRUŠTVENE NOVICE

ING. FRITZ MORAVEC NA OBISKU V LJUBLJANI

Dne 28. aprila letos se je odzval našemu vabilu ing. F. Moravec, avstrijski planinski pisatelj, himalajec in raziskovalec, vodja avstrijske odprave na Dhaulagiri 1959 in vodja alpinistične šole TV »Naturfreunde« v Kaprunu pod Grossglocknerjem. Z uglednim gostom smo razpravljali o šolanju planincev in alpinističnih šolah s stalnim vzgojiteljskim kadrom. V alpskih deželah Evrope nastaja vse večja želja po zblizanju šol raznih društev, vskladiti program in izmenjavi kadra. V ta namen je bilo dogovorjeno, da bosta letos v Moravčevi šoli sodelovala dva jugoslovanska alpinista-instruktorja.

Junija se bomo Jugoslovani udeležili tudi »Srečanja pod Grossglocknerjem«. V pestri družbi se bodo izmenjavale misli — tako iz prakse kot iz teorije planinstva.

V popoldanskem času je komisija za odprave v tuja gorstva organizirala pomenek ing. Moravca s člani naših odprav. V prijetnem kramljanju sta naglo minuli dve uri, kolikor je bilo časa na voljo. Izmenjali smo prenekatro koristno misel s področja odprav in dobili marsikako koristno pobudo. Na večer je ing. Moravec s sliko in besedo pokazal pot avstrijske odprave na Dhaulagiri; za lep in zanimiv prevod je poskrbel Ante Mahkota — za spremembo v vojaški uniformi. Prikaz vzpona je predavatelj vsekakor dobro in tudi retorično uspešno podal.

Ing. Moravec nam je ob slovesu še zaupal, da konec leta pripravlja mešano evropsko odpravo v Perujske Ande — Tiger Cordillero. Kakor on nam v Nepal, želimo tudi mi njemu kar se da uspešno pot.

Ing. Pavle Šegula

OBCNI ZBORI

PD PTUJ. Društveno delo je bilo živahno, predvsem pa je bila zelo aktivna mladina. Odmaknjeni od planin in v pogojih, v katerih to društvo živi in dela, bi pričakovali, da na tem področju ni pravega zanimanja za planinstvo. Vendar moramo z veseljem ugotoviti, da je v Ptuj in njegovi bližnji okolici precej zavednih planincev — v glavnem mladina. Članstvo je v lanskem letu naraslo od prejšnjih 249 na 316 članov, ta porast pa je dala v glavnem zopet mladina. Pristop novih članov se je posebno čutil na izletih, saj so bili vsi izleti kar dobro obiskani. Da je bila udeležba na izletih tako številna, pa velja zasluga tudi prizadevnim mladinskim vodnikom, ki jih ima društvo že pet. Štirje od teh so postali mladinski vodniki šele lansko leto. No, čeprav še ni poteklo polno leto, so ti vodniki opravili s skupinami že deset izletov v Kamniške in Julijski Alpe, na Pohorje in na razne druge vrhove širom po Sloveniji. Zadnji izlet na Pohorje v letošnjem januarju pa je tudi uresničil društvene želje, da bi v svoj prihodnji program dela uvrstili tudi gorsko smučanje, katerega je že uspešno prestalo 13 članov, mladink in mladincev. Na njihov razpis se je prijavilo precej več kandidatov, kot so pričakovali. Društvo je zato sklenilo, da bo v prihodnje k tej akciji priregnalo še druga društva, ki delajo z mladino, s čimer bodo številnim ljubiteljem smučanja omogočili prijetne in koristne urice na snegu. Delo markacistov je bilo usmerjeno v glavnem na Donačko goro in njene pristope. Pomembne društvene sklepe in akcije je propagandni odsek redno objavljaval po lokalnem radiu in v Ptujem tedniku. Poleg tega pa so javnost obveščali tudi preko lepakov in z objavami v propagandni omarici, kateri so posvečali še posebno skrb in pogosto menjavali propagandno gradivo. Zamenjali tudi niso planinske literature. Zato je razumljivo, da so povečali tudi število naročnikov na Planinski Vestnik. Ne bi bilo prav, če ne bi omenili tudi marljive planinske mladinske skupine na šoli v Dornavi pri Ptuj, ki jo vodi prvi društveni mladinski vodnik tov. Simon Petrovič. Ta skupina je sama izvedla 11 skupinskih izletov, med temi kar nekaj zahtevnejših. Za svoje res koristno delo je društvo prejelo vse priznanje tudi od občinske skupščine Ptuj, ki je društvo dotirala z zneskom 90 000 din.

PD ORMOŽ. Društva ne tarejo gospodarski problemi, ker nima v svoji oskrbi planinske postojanke, zato pa lahko v večji meri posveča svoje sile najosnovnejši planinski de-

javnosti, t. j. izletništvu. V tem pogledu je doseglo razveseljive rezultate. Predvsem so se izletov udeleževali mladinci. Okrog 70 mladincev je izvedlo več bližnjih izletov s kolesi v kraje, kjer so potekali boji za osvoboditev naše zemlje. Člani in mladinci so izvršili še pohode na Lisco, Ravno goro in Ivančico v sosednji republiki Hrvaški. Večja skupina članov in mladincev je izvedla dvodnevni izlet po Pohorju. V Julijcih so prehodili pot od Vršiča preko Prisojnika in Razarja na Kriške pade, se povzpeli na Dolkovo špico, Škrlatico in na Triglav, nato pa so obiskali še dolino sedmerih triglavih jezer, Komno, Bogatin, Krnsko jezero, Krn, dolino Trente, izvir Soče, Mangart, Razor planino in Črno prst. V Kamniških Alpah so obiskali Logarska dolino, Robanov kot, Ojstrico, Okrešelj, Kamniško sedlo, Brano in se napotili dalje do Karavank. Nekateri člani so obiskali tudi Uršljo goro in njeno sosesčino. Po društveni statistiki je v preteklem letu na raznih turah in pohodih sodelovalo okrog 200 članov in mladincev. Trideset mladincev-trgovskih vajencev pa je izvršilo dvodnevni izlet na Boč. V razpravi se je ugotovilo, da v poročilu ni bilo zajeto tudi delo in pohodi planincev-članov Kmetijske zadruge kombinata Jeruzalem-Ormož, ki so bili večkrat na Pohorju, poleg tega pa tudi v Kamniških in Julijskih Alpah ter Karavankah.

Društvo šteje 249 članov, od tega 129 žensk in 120 moških. Pri društvu je zelo aktiven mladinski odsek, katerega člani so opravili razne tečaje za mladinske vodnike, smučarski tečaj ter tečaj za varstvo narave in gorsko stražo. Delaven je tudi propagandni odsek, ki vestno skrbi za to, da je propagandna omara vedno okusno urejena z vedno svežim propagandnim gradivom. Odsek je organiziral tri uspešna skioptična predavanja, vsako predavanje pa je povprečno obiskalo po 120 članov oziroma mladincev. Na Planinski Vestnik je naročenih 35 članov. Društvo je prejelo od občinskega odbora SZDL Ormož dotacijo 50 000 din, dočim je vajenska mladina še posebej prejela od trg. podjetja Zarja za pohode v planine dotacijo 40 000 din.

PD DOVJE-MOJSTRANA. Na občnem zboru je bilo navzočih 165 članov, kar nedvomno dokazuje, da vlada tamkaj za društveno delo velik interes.

Iz predsednikovega poročila razberemo, da so bili uspehi društvenega dela v preteklem letu povprečni. Da niso boljši, je vzrok v malostevilni skupini delavoljnih društvenih funkcionarjev in pa v skromnih sredstvih. Društvo vsako leto sprejema delovne in finančne programe odsekov, že itak pičlo planirana sredstva pa običajno v celoti niti ne izkoristijo, ker vedo, da jih njihova stara postojanka Aljažev dom potrebuje še bolj nujno. Kratka glavna sezona, zastarelost doma in zato težko oskrbovanje, za nižinsko postojanko in za današnje razmere težja dostopnost, so glavne ovire, da od nje ne dobijo tega, kar pričakujejo. S štirikratnim spremi-

njanjem cenika v kratki letni sezoni so komaj sproti lovili položaj na tržišču. Da pri tem niso s cenami pretiravali, naj bo dokaz, da so kljub prihrankom s strani odsekov, neizvršenemu programu za redno vzdrževanje objektov, nizkim osebnim dohodkom zaposlenih in vlaganju neplačanega udarniškega dela, uspeli pridobiti pri 13 milijonih bruto prometa v postojanki komaj pičlih 400 000 din čistega dohodka. Dejansko pa bi morala taka postojanka v pogojih boljše ceste, razvite propagande in redne avtobusne linije dajati nekaj milijonov čistega dohodka letno. Ne preostaja jim torej nič drugega, kakor gospodarjenje s sredstvi, ki jih društvo ima. V preteklem letu je bilo v to društvo včlanjenih 64 pionirjev, 68 mladincev in 271 odraslih članov, skupno torej 403 člani. Članstvo so zvišali za dobrih 6 %, v zadnjem času pa so pridobili tudi 6 novih naročnikov na Planinski Vestnik. Njihovo vplivno in delovno področje je omejeno v glavnem na dolino Vrat. Sem tudi skušajo usmerjati svoje mladince. Žal društvo ugotavlja, da delajo funkcionarji hkrati v več odsekih, kar povzroča, da so prezaposleni in tako v posameznih odsekih premalo aktivni. Alpinistični odsek predstavlja jedro celotne dejavnosti v društvu, njegovi člani pa sodelujejo na vseh delovnih področjih. Odsek šteje 9 članov in 5 pripravnikov. V preteklem letu so plezali v domačih in tujih gorstvih in pri tem opravili 93 letnih in 19 zimskih vzponov od II. do VI. stopnje, 49 letnih in 19 zimskih pohodov in pristopov na vrhove visoke nad 2000 metrov ter 24 eno ali dvodnevni turnih smučanj. Mladinci so sodelovali pri izvedbi Titove štafete z vrha Triglava, medtem ko so pri nošenju štafetne palice po dolini sodelovali vsi njihovi pionirji. Dalje so se udeležili izleta na Triglav, udarniškega dela pri prenosu gradbenega materiala za graditev nove Prešernove koče na Stolu, predavanj in prikazovanj kratkih filmov, polnoštevilno pa so se udeleževali tudi predavanj, ki jih je organizirala Ljudska univerza na Jesenicah. Člani markacijskega odseka — prostovoljci za udarniško delo — so v preteklem letu pretežno očistili gorske poti, ki so dodeljene društvu v nadzor in vzdrževanje. To pa je od Mlak, Petelinjeka na Možakli do Luknje, od Aljaževega doma na Škrlatico in Križ. Izvršili so 98 ur dela na terenu brez dostopov. Gospodarski odsek je v Aljaževem domu gospodaril ekonomičnejše in rentabilnejše kot v preteklem letu. Občutno in največje povečanje je bilo v prenočinah, ki so tudi vplivale na povečani dobiček postojanke. Nič tudi še ne kaže, da bi dobil dom električno razsvetljavo. Zato tudi ni mogoča nabava primerne hladilnika in prepotrebne pralnega stroja, s čimer bi se spremenili delovni pogoji in delovna mesta verjetno ne bi ostala večkrat nezasedena.

Spomladi dolgo zasnežena, neizplužena cesta ne dovoljuje, da bi v domu podaljšali obratovalni čas ter s tem povečali rentabilnost doma. To pa tudi občuti celotna oskrba doma,

vpliva na stalno zaposlenost, vzdrževanje in zasedbo kapacitet. Večkratne intervencije niso dale rezultata. Z ukinitvijo okrajev se bo po mnenju društva stanje cest III. reda in vzdrževanje očitno še poslabšalo. Pri premagovanju težav zaradi oskrbovanja postojanke pa je društvo zabeležilo pomemben uspeh. Dotrajana telefonska linija Mojstrana—Vrata je bila v celoti obnovljena brez finančne udeležbe društva, vendar pa s pomočjo načelnika GRS tov. dr. Mihe Potočnika. Gorski reševalci so sodelovali enakovredno pri izvedbi vežb in tečajev širšega pomena, pomagali pa so vedno, kadar se je za to pokazala potreba. Knjižnica je v skromnih pogojih poslovala vse leto. Za Mojstrano, ki nima druge knjižnice, je to vsekakor velik doprinos društva tudi na prosvetno-kulturnem polju. Društvena dotacija 31 670 din in prispevek občine v višini 55 000 din sta omogočili nakup 65 novih knjig. Knjižnica je imela 302 bralca, knjižni fond pa znaša 1300 del.

Z enominutnim molkom je zbor počastil spomin med letom umrlih članov Franca Hlebanje, Jožeta Anceljna in Pavle Mežnar. Društvo bo tudi v naslednji mandatni dobi vodil dosedanjí društveni predsednik tov. Avgust Delavec.

ŠE NEKAJ PODATKOV O PD TAM MARI-BOR. Dne 18. februarja 1965 je minilo komaj 7 let organiziranega dela tega društva.

Kljub številnim in lepim uspehom, ki jih društvo dosega iz leta v leto, vendarle v preteklem letu ni v celoti izpolnilo svojega delovnega programa. Predvsem mu ni uspelo razgibati delo v planinskih skupinah in jih organizacijsko urediti. Vse premalo je bilo propagande za Planinski Vestnik, dalje za slovensko planinsko transversalo in za zasavsko planinsko pot. Med društvene uspehe pa moramo seveda šteti tudi 40 uspešnih skupinskih izletov matičnega društva in planinskih skupin. Skupno se je udeležilo teh izletov 1569 članov, ali povprečno po 39 udeležencev na 1 izlet. Izleti so potekali programsko. Močnejše upadanje števila udeležencev je opaziti pri planinski skupini Metalna in Elka. Alpinistični odsek je opravil 120 vzponov, organiziral spomladansko in jesensko plezalno šolo, sestankov pa je imel kar 44. Alpinistični odsek združuje 12 članov in 15 pripravnikov in je nasproti lanskemu letu vidno napredoval. Mladinski odsek združuje 43,7% članstva. Odsek je imel 12 sestankov in 9 skupinskih izletov, ki se jih je udeležilo 405 mladincev. Dnevno časopisje, tovarniška glasila, predavanja, oglasne omare in ustna propaganda so uspešno pomagali pri delu, razmahu in končno tudi pri afirmaciji osnovnih organizacij. Na Planinski Vestnik je naročenih 62 članov. To društvo je tudi eno od redkih, ki si je nabavilo kompletni Planinski Vestnik. S pomočjo društva je mladinski odsek organiziral 4 predavanja po planinskih skupinah. Predaval je društveni predsednik tov. Franci Šmajš. Društvo ima le šest mladinskih vodnikov, ki so sicer zelo

agilni, ne morejo pa biti kos nalogam tako številne mladine, kolikor jo združuje to društvo. Po poteh slovenske planinske transversale hodi 233 njihovih članov, 20 članov pa je to pot že prehodilo in prejelo od PZS ustrezno priznanje. Po zasavski planinski poti hodi 75 njihovih članov, 10 pa jih je to pot že prehodilo.

Občni zbor so pozdravili podpredsednik PZS tov. Tone Bučer, predstavnik Občinske zveze za telesno kulturo občine Tezno tov. Žunko, predstavnik PD Maribor-matica tov. Koruza, za PD Kozjak Maribor tov. Pajnik ter za PD Železničar Maribor tov. Vavpotič. Zboru so prisostvovali tudi predstavniki samoupravnih organov kolektivov in predstavniki sindikalnih podružnic. Vsi so društvu čestitali k doseženim uspehom in izrazili željo po še večjem medsebojnem sodelovanju. Pomemben je sklep zbora, da naj bi v bodoče vsak član pri plačilu članarine prispeval vsaj 50 din za vzdrževanje planinskih postojank na mariborskem področju. Če kdo od članov ne bi bil v stanju prispevati ta delež, ga krije planinska skupina. Na ta način naj bi društva, ki nimajo v upravi planinskih postojank, finančno pomagala društvom, ki iz svojih lastnih sredstev ne morejo kriti vseh stroškov vzdrževanja svojih koč. Večja povezava med mariborskimi planinskimi društvi naj bi se konkretizirala v tem, da bo PD TAM odsej aktivno sodelovalo tudi v reviji Planine ob meji ter da bodo v počastitev 20-letnice osvoboditve vsa mariborska PD organizirala skupno proslavo.

Občni zbor je izvolil za novega predsednika tov. ing. Henrika Urana, dosedanjega predsednika tov. Francita Šmajša, ki je prešel v nadzorni odbor, pa je za njegovo 7-letno vsestransko požrtvovalno delo in za zasluge, ki jih je storil društvu od dneva njegove ustanovitve pa do danes, imenoval za društvenega častnega člana. Posebno priznanje za dolgoletno delo v društvu pa je prejela tudi tov. Nada Curik.

M. G.

PD MOZIRJE. V soboto 20. t. m. se je vršil občni zbor enega od najstarejših planinskih društev v Sloveniji, Planinskega društva Mozirje. Že samo mesto občnega zbora je bilo zelo posrečeno izbrano in je dalo zboru še slovesnejše planinsko vzdušje, vršil se je v nad vse prijazni gorski vasi Šmihel nad Mozirjem. Velik in snažen razred osnovne šole je bil skoraj premajhen za člane društva, pa tudi drugi prijatelji planin, posebno še domačini Šmihelani so se v velikem številu odzvali povabilu. Čez 80 navzočih članov je lepo število, če vemo, da so nekateri občni zbori komaj sklepni.

Iz izčrpnih poročil društvenih funkcionarjev, je bilo razvidno celotno delo društva, ki je bilo v preteklem letu zelo aktivno. Imena mozirskih planincev so vpisana po kočah in vrhah od Maribora do Primorske, to je po vseh gorah in vrhovih naše ožje domovine. Organiziranih in izvedenih je bilo 5 skupnih

izletov, ki so bili vsi dobro obiskani. Po poteh slovenske planinske transverzale hodi 17 članov našega društva in so dober del poti v lanskem letu že opravili. Eden od naših članov pa je pot po transverzali že opravil in osvojil značko SPT. Dva naša člana pa sta opravila pot po zasavski planinski poti od Kumrovca do Kuma ter kot prva planinca v Savinjski dolini osvojila značke zasavske planinske poti.

Tudi odsek Gorske straže, ki je bil lani ustanovljen in šteje 19 članov, je bil zelo aktiven in večkrat opozarjal turiste v gorah, naj pazijo na našo lepo floro. Odsek računa o povečanju števila na 30 članov, ki bodo letos organizirano obhodili vse kraje v bližnji in daljni okolici in s tem poizkušal zadržati barbarsko trganje in uničevanje naših gorskih cvetic.

Zelo aktiven je bil tudi mladinski odsek, ki ima okoli 30 pionirjev in 50 mladincev. Imeli so tri skupne izlete in to o počitnicah. Za delo tega odseka bi bilo potrebno več sredstev, ki jih pa društvo nima.

V načrtu za naslednje leto so skupni izleti v Grintovce, Karavanke in Julijske alpe. Seveda pa člani tudi individualno hodijo po planinah, kar je razvidno tudi iz statistike, katero vodi društvo. Izvedli bomo tudi kresovanje na Mozirski planini za 1. maj in 29. novembra.

Mladinski odsek ima v planu tri skupinske izlete, in sicer: na Raduho, na Okrešelj in Kamniško sedlo ter v dolino Trente.

Na zboru je bil izvoljen novi odbor, v katerem ni bistvenih sprememb.

M. Aubrecht

PD PTT LJUBLJANA: Dne 30. januarja 1965 so člani PD PTT, številni gostje in zastopniki planinskih, političnih in društvenih organizacij napolnili dvorano Zavoda z socialno zavarovanje v Miklošičevi ulici, kamor so bili povabljeni na XI. občni zbor PD PTT Ljubljana.

Za uvod v občni zbor je tov. Koci Dominik predvajal barvne diapozitive, ki so jih med letom pripravili nekateri člani društva.

Po taki »društveni« pripravi je predsednik Jože Dobnik otvoril občni zbor, pozdravil goste in zastopnike drugih društev med njimi tov. Toneta Bučerja, podpredsednika PZS, Dragico Rome, podpredsednico Skupščine SRS, Franceta Pengala, predsednika koordinacijskega odbora PD Ljubljanskega okraja, Jožeta Gerbeca, direktorja Skupnosti PTT podjetij SRS, in druge.

Vsi odseki društva so aktivno delali. Mladinski odsek je organiziral 10 samostojnih izletov, troje predavanj, člani pa so aktivno sodelovali pri vseh akcijah društva in se udeleževali še posebej turnih smukov, taborjenj, pohoda ob žici okupirane Ljubljane itd. V šolskem ptt centru je organiziral javno oddajo »Pokaži, kaj veš o planinstvu« in s tem povečal med mladino zanimanje za planine.

Odsek za gorska pota je s svojimi člani porabil 149 ur prostovoljnega dela za urejanje njim poverjenih gorskih poti.

Odsek za varstvo gorske prirode je opravil uspešno propagandno delo v pogledu zaščite planinske flore, namestil nekaj napisnih tabel v štirih jezikih in nadaljeval z delom pri ureditvi botaničnega gorskega vrta na Vršiču. Propagandni odsek je delo usmeril v organizacijo izletov, katerih je bilo 18 s 872 člani. Desetkrat je menjal izložbo planinskih fotografij na trgu OF, organiziral devet predavanj s povprečno udeležbo 150 članov. Dopisov je bilo objavljenih 29 s 60 fotografijami. Sedem ekip s po 5 člani je sodelovalo pri pohodu ob žici okupirane Ljubljane. Pot po slovenski planinski transverzali je dokončalo 32 članov, od teh v letu 1964 štirje, po zasavski planinski transverzali pa 24, od tega v letu 1964 trije, štirje pa so si priborili spominsko značko za 3 izvršene organizirane partizanske marše.

Planinske skupine v Novem mestu, Celju, Kranju, Novi Gorici in Kopru pa so organizirale 29 skupinskih izletov s 350 člani.

Gospodarska komisija je delo osredotočila na pomoč planinski koči na Vršiču, ki je prav s tako pomočjo zelo ugodno zaključila sezono. Društvo šteje 1448 članov, med njimi je 514 mladincev in 144 pionirjev. Skoro vsak drugi poštar v Sloveniji je član planinske organizacije. Mladinski odsek ima svoj mladinski sklad v katerega vsako leto občni zbor izglasuje določena sredstva, s katerimi razpolaga 3 članska komisija mladinskega sklada. To je na kratko povzetek vseh poročil. Lepe uspehe je v enem letu doseglo društvo, bili bi pa še večji, če bi člani nudili društvu več pomoči. V glavnem je vse delo društva slo-nelo na predsedniku in vseh članih organov društva in komisij, teh pa je bilo premalo, da bi samo njih požrtvovalnost in dobra volja lahko vedno vse speljala v pravi tir. No, da je društvo ubralo pravilno svojo pot in napravilo vse, kar je bilo moč napraviti, so dokazale številne pohvalne besede prisotnih gostov in zastopnikov drugih planinskih društev in izrečena soglasna razrešnica in ponovna izvolitev Dobnika Jožeta za predsednika društva kakor tudi večjega števila dosedanjih društvenih delavcev.

J. Praprotnik

PD ŽELEZNICAR LJUBLJANA. Občni zbor je bil 6. III. 1965. Društvo šteje 840 članov.

Večina mladine je vključena v alpinistični, jamarski, markacijski in pionirski odsek.

Delo v alpinističnem odseku je v tem letu stagniralo v glavnem zaradi tega, ker več članov tega odseka služi kadrovski rok.

Pionirski odsek je imel 17 skupinskih izletov s povprečno udeležbo 15 članov. Mladinci so se udeležili tridnevnega izleta na Triglav in enotedenskega smučarskega tečaja pod Storžičem. Štirje mladinci so položili izpite za mladinske vodnike.

Markacisti so obeležili pot iz Vogarja na planino Laz in planino Jezero. Najagilnejši med mladino je bil jamarški odsek.

Obiskali so in deloma odkrili nove jame na Kočevskem, nad Ospom na Koprskem, pri Planini nad Sevnico, pod Snežnikom in v triglavskem narodnem parku. Omembe vredni sta dve preiskani brezni v bližini 6. triglavskega jezera: na Stapcah 68 m globoko ter pod Rušnato glavo 55 m globoko.

Odsek je sodeloval tudi pri skupnih akcijah društva: pri graditvi doma na Vogarju, pri orientacijskem tekmovanju v Zadru. Odsek se je po zastopnikih udeležil zbora jamarjev pri Vilenici, otvoritve Studene jame pri Kostanjevici, zbora jamarjev v Bolgariji ter jamarške konference v Brnu na Moravskem. Večina članstva hodi na individualne izlete, za katere se v Sloveniji zaradi številnih markiranih poti in gorskih domov vse možnosti. Zato je društvo skupinske izlete organiziralo predvsem v redkeje obiskovane kraje: Bloke, Kočljek, Cerknica, Pršivec, Vogar, Snežnik, Kumrovec in Obsotelje skupno z železniškima plan. društvoma Maribor in Zagreb, zvezni zlet vseh železniških planinskih društev v Zadru in Paklenici, na skupen izlet planinskih društev ljubljanskega koordinacijskega odbora na Golici.

Glede zbiranja dohodkov ima društvo podobne težave kakor vsa ostala planinska društva.

Največ preglavic ima društvo z zidanjem planinskega doma na Vogarju. V gradnjo doma in vodovoda je doslej investirano ca. 10 milijonov dinarjev. Za dograditev in opremo je potrebno še nadaljnjih 9 milijonov.

Posojilo pri Splošni gospodarski banki še ni odobreno, dotacije železniških podjetij pa so zaradi težke finančne situacije le-teh dokaj skromne, čeravno je našlo društvo sicer mnogo razumevanja za te svoje potrebe.

Če bo društvo dobilo posojilo pravočasno, bi že letos lahko odprlo to postojanko na Vogarju in s tem olajšalo planincem pristop v malo obiskani svet nad Bohinjskim jezerom in Velim poljem.

Občni zbor je zaradi pospešitve del na tem domu soglasno sklenil, da se takoj začne zbirati obveznice posojila za obnovo Skopja, ki bi jih članstvo podarilo društvu v ta namen. Po preteku dveh mesecev je ta zbirka narasla že blizu na 1 milijon dinarjev.

Kosi

AKADEMSKO PLANINSKO DRUŠTVO. XV. redni občni zbor APD je bil 12. III. t. l. marca. Težave, s katerimi se društvo bori že od ustanovitve 1949. leta, so predvsem pomanjkljiva finančna sredstva in velika fluktuacija članstva. Vzrok temu je seveda specifični sestav — večino članov tvori študentska in srednješolska mladina, ki nima lastnih sredstev, ob koncu študija pa se mnogo članov zaposli izven Ljubljane. Vsake štiri leta se zato sestav članstva skoraj v celoti

spremeni. Pa tudi večini tistih, ki ostanejo, zahtevno službeno mesto ne dopušča aktivnega sodelovanja pri planinski organizaciji, čeprav bi lahko s svojimi izkušnjami veliko doprinesli. Iz istega razloga tudi ni bilo mogoče pritegniti višošolskih pedagogov, med katerimi je veliko znanih gornikov.

Zaradi težav z upravljanjem Študentovskega planinskega doma v Tamarju je upravni odbor predlagal občnemu zboru, da se postojanka vrne PZS. Predlog so udeleženci z večino glasov sprejeli, saj so bili zato utemeljeni razlogi. V dom je bilo vloženih veliko prostovoljnih delovnih ur — napeljava vodovoda, razsvetljava, povečana kapaciteta ležišč, nova streha itd. Posojilo PZS je omogočilo, da je Tamar danes v dobrem stanju. V letu 1964 dom tudi ni bil pasiven, vendar je bilo treba celoten njegov qohodek porabiti za vzdrževanje in izboljšave. Glavni razlog, zaradi katerega je bilo treba kočo vrniti, je predvsem v tem, da je delo z njo pobralo preveč sil, ki so potrebne drugje. Mladinski odsek je bil npr. včasih med najaktivnejšimi v Sloveniji, v preteklem letu pa je preživel krizo, tako da se bo treba resno lotiti njegove problematike. Dosedanja oblika MO ne ustreza, zato je občni zbor sklenil, da se odsek razformira, namesto njega pa je bila ustanovljena komisija za izlete in predavanja. Redni izleti bodo organizirani predvsem za študente, pri čemer bo poudarek na manj znanih in zato zanimivejših turah. V zimskem času so bili izleti predvsem smučarski. Številni obisk (15–60) priča, da je zanimanja veliko. Stroške za prevoz je delno kril tudi univerzitetni odbor.

Predavanja z diapozitivi so imela bolj interesen značaj. APD tudi ni v interesu prirejati predavanja za širši krog poslušalcev, saj predavateljska dejavnost PD matica povsem pokriva interese ljubljanske javnosti. Predavanja APD naj bi bila bolj strokovnega značaja, za ožji del publike, npr. za inštruktorski in vodniški kader. V načrtu je npr. predavanje o fotogrametriji. Za tiste, ki se nameravajo posvetiti alpinistični dejavnosti, bi bil gotovo zanimiv pogovor z organizatorji odprav v tuja gorstva.

Alpinistični odsek APD združuje 39 članov in 9 pripravnikov. Plezalci so v lanskim sezoni opravili 368 vzponov, od tega 275 letnih, 93 zimskih in 61 v tujih gorstvih. Pereč je problem naraščanja — za plezalo šolo se je prijavilo 36 tečajnikov, vendar so v odseku ostali le trije, od starejših pripravnikov pa je kriterij za sprejem v članstvo izpolnil samo eden. — Alpinisti so se udeležili zimskega tečaja na Vršiču ter letnega tabora v Krnici, kjer so bile preplezane manj obiskane smeri v stenah Škrlatice, Rakove Špice, Rogljice in Zadnjega Prisojnika. V zveznem alpinističnem tečaju v Vratih je sodelovalo 6 tečajnikov in 6 inštruktorjev AO APD. Trije člani so opravili izpite za gorskega vodnika, 5 pa jih je bilo sprejetih med pripravnike pri ljubljanski postaji GRS. — V okviru AO deluje tehnična komisija, ki je izdelala vzorce spe-

cialnih klinov-noževcev in svedrovcev ter skonstruirala dva plezalna nahrbtnika. Oprema, zlasti zimska, ki je za študentovski žep predraga, je še vedno problem. Vrvi je zdaj dovolj, ni pa derez, cepinov in vponk, puhaštih jopičev in drugih, za bivakiranje potrebnih rekvizitov. — Nagrada in vzpodbuda za nadaljnje delo je številna udeležba alpinistov APD v lanskoletnih odpravah v tuja gorstva. Sodelovali so v vseh treh ekspedicijskih PZS (Kavkaz, Spitzbergi, Andi), 6 plezalcev pa se je udeležilo društvene odprave v francoske Alpe.

Omeniti je treba tudi prizadevanja Foto-kino kluba APD, ki razpolaga s skromno opremljeno temnico. Fotoaparat je skoraj obvezen rekvizit sodobnega gornika, manjka pa sredstev in izkušenj, potrebnih za kvalitetne posnetke gorskih motivov. Slikovnega materiala za propagandne omarice je sedaj dovolj, tudi v fototeki (dokumentarni in pokrajinski posnetki) je zbranega že veliko materiala. Poleg udeležbe na mednarodni razstavi študentske fotografije je v načrtu tudi lastna klubska razstava.

Pogosto smo menjali slikovni in propagandni material v 4 razstavnih omaricah, novice o delu društva pa je objavlja tudi dnevni tisk. Televizija je prenašala 20-minutno oddajo, s katero je bila javnosti prikazana dejavnost naše planinske organizacije.

Za društvenega predsednika je bil tudi letos izvoljen tov. Franci Savenc, ki ima, že več let nazaj, največ zaslug za uspehe Akademskega PD.

Peter Magajna

IZ MLADINSKIH ODSEKOV

MO IN AO PD KOZJAK ZA DAN MLADOSTI 1965 IN 20. OBLETNICO SVOBODE

Že na združenem občnem zboru MO in AO meseca marca letos smo se domenili, da naj bo prispevek odsekov k Dnevu mladosti in 20. obletnici osvoboditve v čim več izletih in prireditvah.

Z akcijami smo pričeli na predvečer 1. maja. Množičen izlet mladih planincev je bil združen s kresovanjem in sicer na Kozjaku ob naši planinski postojanki.

Istočasno sta bili na terenu še dve skupini, in sicer ena na Okrešlju, kjer je uživala v lepem vremenu na čudoviti pomladanski smuki, druga pa v Zasavju na Kopitniku in Lisci,

kjer je občudovala pomladno cvetje. 8. in 9. maja so manjše skupine šle na Celjsko kočo in Boč, 2 ekipe smučarjev pa sta sodelovali na 2. koroškem veleslalomu pod Raduho.

11. maja ob 15. uri popoldne je pričela teči štafeta našega MO in AO na 15 km dolgi delaciji s skupno 1600 m relativne višine v vzponu in spustu na relaciji Duh na Ostrem vrhu—Bistriška graba—Žavcerjev vrh—Bresterniška graba—Tojzov vrh. Sodelovalo je ca. 30 članov našega PD.

Na Duhu je ob spomeniku sekretarju KPJ Džuri Djakoviču bil pripravljen kratek kulturni spored. Ker je štafeta nekaj časa tekla ob naši severni meji, so jo tod družno pomagali nositi tudi graničarji.

Ta dan popoldne je tekla v smeri Velka—Šentilj—Kungota—Križ—Tojzov vrh tudi občinska štafeta ZMS Center. Tudi pri prenosu te štafete smo sodelovali s prenosom palice na relaciji Križ—Tojzov vrh. Par minut za občinsko štafeto je sem prispela še naša štafeta iz Duha ter se tu pridružila občinski štafeti, ki je ta večer na naši koči prespala. Našo štafetno palico je prevzel sekretar Ob. komiteja ZMS Center.

Ko se je stemnilo, je pri lipi v bližini koče vzplamtel velik kres, ob njem pa so se zbrali mladinci PD MTT, PTT, Matice in našega PD, ki so naslednji dan nosili občinsko štafetno palico preko Šober grabe in Kamniške grabe do Kamnice.

Naslednji dan ob 16. uri so se odpravili člani poedinih etap iz koče in se razporedili vzdolž ca. 10 km dolge relacije, ob 8.15. uri pa smo palico v Kamnici predali konjeniškem klubu in pripadnikom Partizana.

Največja akcija v tem mesecu je bila brez dvoma 8. tradicionalni mladinski planinski tabor planinskih društev Koroške in Štajerske, ki so se ga pa udeležili tudi odseki od drugod, še celo iz Postojne.

Zal nam je vreme nekoliko zagodlo, saj je ob koncu tedna precej deževalo in tako se je zbralo v soboto 15. maja na Tojzlu le kakih 160 mladincev.

Naslednje jutro ob 7. uri se je pričelo orientacijsko tekmovanje, v katerem so najprej startale pionirske ekipe, za njimi pa še članske in mladinske ekipe.

Dopoldan je minil v mrzličnem pričakovanju. Do 11. ure so se vrstile vse ekipe.

Ob 11. uri je UO PD Kozjak imel na koči slovesno sejo, posvečeno 20. obletnici svobode, na katero so povabili tudi mladinske vodnike odsekov, ki so sodelovali na taboru. Kot častni gost je bil soudeležen na seji še prvoborec na Kozjaku tov. Leon Zalaznik. Po kratkem pozdravnem govoru predsednika PD in pozdravu tov. Zalaznika smo skupno odšli k spomeniku, 5 min. oddaljenem od koče, kjer je tov. Zalaznik opisal boje na Kozjaku od prvih dni vstaje do osvoboditve.

Po prihodu na cilj so morale ekipe odgovarjati še na vprašanja iz prve pomoči, NOB in poznavanja gorstev.

Na podlagi doseženih točk in rezultatov so se ekipe plasirale:

Članske ekipe: 1. Maribor-matica 112 točk, 2. Celje 107 točk.

Mladinske ekipe: 1. Kozjak 168 točk, 2. Ruše 162 točk, 3. Celje 155 točk, 4. Železničar Mrb. 133 točk itd.

Pionirske ekipe: 1. Poljčane 144 točk, 2. Kozjak-Kamnica 133 točk, 3. Celje 130 točk itd. Vse ekipe so prejele diplome, prvoplasirane ekipe pa še prehodne pokale. Letos je prehodni pokal osvojila pionirska ekipa Poljčan. Poseben pokal je prejela še prvoplasirana ekipa v mladinski konkurenci, ki ga je ob 20. obletnici osvoboditve poklonil UO PD Kozjak.

Po razglasitvi rezultatov je sledilo planinsko rajanje.

D. Škerbinek

OBČNI ZBOR MO PD RUŠE. Mladinski odsek PD Ruše je imel svoj redni letni občni zbor 7. III. 1965.

Otvoritev so posvetili ponesrečenima tovarišema Ivu Obrovniku in Tonetu Grušovniku. Pionirka — planinka je recitala Kuntnerjevo pesem »Priateljema«, oba ponesrečenca pa so za nekaj trenutkov opazovali na platnu. Uvodoma je tov. Kordeš Karel, načelnik MO PD Ruše, spregovoril o pomenu planinske organizacije ter o idejah in ciljih planinstva. Opozoril je, da se mora mladini posvečati več pozornosti, saj je od 65 000 članov PD v Sloveniji kar 30 000 mladincev in pionirjev.

V pretekli sezoni so imeli Rušani kopico daljših in krajših izletov, ki so jih vodili vodniki MO, ki jih je trenutno 45, od tega 20 aktivnih. Vodili so izlete po Julijskih in Kamniških Alpah, po Zasavju in Pohorju, bilo pa je tudi več enodnevnih in dvodnevnih izletov, od katerih je med najpomembnejšimi izlet na Boč, ki se ga je udeležilo preko 100 planincev, vodili so ga pa Okovnik Ivo, Kordeš Karel, Osterveršnik Rado in Bačun Ivan. Pomemben je tudi izlet na Triglav, ki se ga je udeležilo 9 mladih planincev. Tu se je izkazal pokojni Ivan tudi kot izreden ljubitelj otrok, ki je bedel nad vsakim korakom svojih varovancev.

Pomembna dejavnost ruškega odseka so tudi planinski tabori. Lani so organizirali skupno z mladimi planinci iz Zrenjanina tabor ob Krnskem jezeru, ki so ga Rušani izvedli že peto leto. Pri organiz. jim je pomagalo tudi DPM Ruše s 30 000 din podpore za otroke slabo situiranih staršev. Druga izmena tabora ob Krnskem jezeru je zaradi nesreče njihovih alpinistov odpadla.

V letošnjem letu planirajo še tabore v dolini Zadnjice, na Klemenškovi planini, na Krnskem jezeru ter na Pohorju.

Izvedli so delovno akcijo na Ruški koči, na kateri je sodelovalo 10 planincev, delali so pa dva dni.

Na zlet planincev Jugoslavije na Velebitu so poslali dva svoja člana. Ta zlet je bil poslednji zlet pokojnega Toneta. Bil je propagator, organizator, izreden tovariš, skratka imel je vse vrline požrtvovalnega ljubitelja planin. Zal ga je nesreča iztrgala iz kroga prijateljev. Skupno z Ivom je našel smrt v steni Jalovca.

Rušani bodo vsako leto na dan njune smrti obiskali Jalovec.

Najboljšemu vodniku so podelili »vodniški cepin«, ki ga je letos dobil Jurše Franc, razdelili pa so tudi častne mladinske planinske znake ter pismene pohvale prizadevnim članom. Dvema so podelili znake zasavske planinske poti, dvema pa znake zagorske planinske poti.

Ob koncu so izvolili še nov odbor. Zahvalili so se tudi najaktivnejšemu članu, načelniku tov. Kordešu Karlu, ki odhaja v Velenje.

Stanko Poglajen

ALPINISTIČNE NOVICE

STALIŠČE MEDNARODNE KOMISIJE ZA GORSKO REŠEVALNO SLUŽBO (I.K.A.R.) K REŠEVANJU IZ PLAZOV Z MAGNETNIMI SONDAMI

Časopisje in trgovski krogi zadnje čase z obilnim hrupom hvali metodo reševanja iz plazov s pomočjo magnetov in ustreznih sond. Osnovni pogoj reševanja na ta način je, da ima žrtev pri sebi magnet.

Pozdraviti moramo vsa sredstva in predvsem prizadevanja, ki vodijo k hitrejšemu odkrivanju žrtev, ki jih je zasul plaz. Vendar moramo odločno odkloniti iskanje z magnetom in s sedanjimi pripomočki, čeprav I.K.A.R. še nadalje zagovarja vsa resna prizadevanja in napore znanstveno tehnične narave v smeri odkrivanja žrtev, ki jih pokriva plaz.

Vse kaže, da je z aparati, ki jih tako hvali časopisje, mogoče najti v snegu skrit magnet, niso pa še z njimi našli niti enega resničnega ponesrečenca. Proti uporabi teh naprav govori zlasti dejstvo, da nikoli ne bo mogoče opremiti vseh ogroženih oseb — turistov, smučarjev, kmetov, gozdnih delavcev itd. — z magnetom. Tudi kolikor bi to dosegli, reševalci ne bodo vedno vedeli, ali ima žrtev magnet ali ne. Zategadelj reševalci nikdar ne smejo odklanjati onih naprav, ki so že na voljo.

Tudi za primer, ko bi vsa prizadeta področja oskrbeli z aparati — kar pa je zaradi visoke cene skoro nemogoče — si velja zapomniti dejstvo, da reševalci z njim ne morejo biti na mestu nesreče nič prej kot z doslej znanimi sredstvi. Končno je za preiskavo določenega prostora iz izkušenj znano, da traja daljši čas kot iskanje z lavinskim psom.

To so razlogi, zaradi katerih ima I.K.A.R. vse obljube v zvezi s prodajo magnetov in aparatov za iskanje za neodgovorne in neosnovane. Nihče naj ne pozabi, da so izgledi za rešitev iz plazu že po preteku pol ure po nesreči komaj 50 % (če je ponesrečenec nepoškodovan in ni šokiran). Zato je mnogo bolje, da se ravnamo po doslej veljavnih napotkih, kako se izogniti nesreči, kot pa uporabljati neraben aparat. Vsakdo, ki ga je zasul plaz, je v smrtni nevarnosti.

Predsednik I.K.A.R.
dr. med. R. Campell

(Kljub temu, da smo že podali stališče o uporabi sedanjih magnetnih sond, obveščamo našo javnost z izjavo, ki jo je na letni konferenci I.K.A.R. v Davosu za tisk vseh držav članic pripravil predsednik I.K.A.R. in odobrila podkomisija za reševanje iz plazov.

Komisija za GRS pri PZS)

IZ PLANINSKE LITERATURE

JAMARSKI PRIROČNIK, uredili I. Gams, P. Habič, R. Savnik, B. Sket. Izdala Mladinska knjiga, 1964. Strani 100.

»Bolj že poznamo vesolje in druge planete kot pa našo domačo deželo, našo bližnjo okolico,« je dejal nekdo, ko je tekkel razgovor o krasu in jamah. Kras in njegovo podzemlje, to je svet, ki sledi vsem prirodnim zakonitostim, povečini pa je še nepoznano in zaradi tega še zavito v tančico skrivnosti. Naravoslovje si prizadeva, da bi raziskovalno področje na krasu razširilo s površja še bolj v podzemlje.

V knjižici, ki je pred nami, so zbrani napotki za dela v raznih panogah jamarstva, namenjeni tistim, ki hodijo v jame, ne le zaradi športnega in estetskega izživljanja, ampak tudi zato, da bi po svoje prispevali k razvoju znanosti in gospodarstva.

Poglavje Raziskovanje jamskih oblik in nastanka jame I. Gamsa bralca dobro pouči o tem, da so jame in kraški pojavi delo vode, da pa imajo pri tem važno vlogo tudi geološki pogoji, lastnosti kamenin ipd. Pove, da so vsa brezna jame, niso pa vse jame brezna. Govori tudi o jamskih oblikah in nakitu v jami, o sigi, kapnikih in njihovih oblikah. Avtor se podrobneje ukvarja s korozijo in kemičnim delovanjem vode. Temu je posvetil

velik del poglavja. Omenja geološko zgradbo in lastnosti kamenin, geološko raziskovanje v jami, delo, ki bi ga naj po vsem sodeč opravljal v jami geolog, pa nalaga geomorfologu, npr., ko opisuje potrebno geološko opremo, merjenje skladov, vzorčevanje kamenin ipd. Bojim se, da nenadoma geologi ne bodo več potrebni ali pa je to že priznanje, da se mora z geomorfologijo kočno le ukvarjati geolog. Kljub temu pa menim, da bi k obravnavi te snovi moral biti pritegnjen tudi geolog.

Z. Petkovšek je prispeval poglavje o jamski meteorologiji in opisal glavne značilnosti klime v jamah, temperaturo in vlago, vetrove, in druge pojave in posebnosti.

M. Marussig je dal svoj prispevek k raziskovanju vodnih jam. Omenil je hidrološke meritve v jamah, elemente vodnega toka in pretoka in nekaj metod meritve vodnih količin. Omenja meritve hitrosti s plavaci in Wilm-Storeyeveto letvo, kar zadošča za manjše pretokne količine. Med drugim omenja med metodami raziskovanja podzemnih vodnih tokov tudi barvanja s trosi in fluoresceinom.

O potapljaštvu v speleologiji je napisal prispevek J. Stirn, znani strokovnjak za to panogo raziskovanja. Diskutira o prednostih in nevarnostih enega ali drugega tipa opreme. Brez ekipnega dela, omenja, ne more biti uspeha in varnosti pri delu.

Jame pa niso brez znakov življenja. O tem in bioloških raziskavah v jamah je pisal B. Sket. Omenja rastlinstvo pri vzhodih, praproti, mahove in alge, za tem pa živali, ki so slučajno zašle v jame, ki v podzemlju žive le občasno ali pa so prilagojene za trajno življenje v jamah. O sledovih, ki jih je zapustil človek preteklih dob v jamah, piše v poglavju Jama — arheološko najdišče F. Osolc. Opozarja, da naj obiskovalci jam pazijo, da z nepazljivostjo ali objestnostjo ne uničijo prenekaterega bogatega in pomembnega nahajališča.

V naslednjem delu priročnika nahajamo prav tehnične napotke za raziskovanje podzemlja. O organizaciji jamskih ekskurzij, o jamarjevi osebni opremi in raziskovalnih pripomočkih govori I. Gams in M. Marussig. Odprava v jame, če hočemo, da bodo udeleženci varni in da bomo zbrali dovolj koristnih podatkov, zahteva dobre priprave. Potrebno je tudi zadostno število ljudi in dobra oprema. Predvsem dobra in varna oprema brez napak je eden važnih faktorjev, ki vpliva na uspeh ekskurzije. Dobimo napotke o jamarjevi obleki, svetilki, nahrbtniku, o lestvah, vrveh, čolnih ipd.

Jamo pa moramo tudi izmeriti, da napravimo naris in prereze in dobimo tako predstav, kako jama izgleda, ter da imamo tako tudi dokument o raziskanem objektu. O takem merjenju kraških jam govori M. Marussig, ki prilaga tudi seznam znakov, ki naj bi jih uporabljali jamarji pri risanju načrtov. Fotografiranje je v vseh panogah strokovnega in tudi športnega delovanja nujno potrebno, fotografiranje v jamah daje doku-

mente tudi za študij in analizo mnogih pojavov in oblik. O tem je prispeval koristne napotke mojster jamske fotografije F. Bar. Včasih se pri raziskovanju zgodi tudi nesreča. Takih primerov je v Sloveniji še zelo malo, so pa resen opomin, da je bilo potrebno organizirati dobro izvežbano reševalno skupino. Taka skupina že obstoji pri DZRJS. Njenim članom in vsem drugim bo poglavje o prvi pomoči jamarjem v nezgodi U. Tršana dober napotek. Posebej obravnava vrste nezgod in pomoč, ki naj jo ponesrečencem nudimo pri ranah, krvavitvah, zlomih in navsetuji, kako naj ponesrečenca iz jame tudi transportiramo.

Na kraju knjižice je še prispevek V. Bohinca: Iz zgodovine raziskovanja kraških jam v Sloveniji. Tu spoznamo, da je naš kraški svet vzbujal pozornost že dolga stoletja nazaj in da so naše jame opisovali že mnogi raziskovalci različnih narodnosti. Šele v tem stoletju, takorekoč, smo se Slovenci lotili raziskovanja našega krasa v okviru Društva za raziskovanje jam, katerega kratko zgodovino prinaša tudi omenjeno poglavje. (Pri tem se je vrinila neljuba tiskovna napaka, dr. A. Šerko je umrl leta 1948 ne pa celih sto let prej!). Omenjena je tudi organizacijska oblika DZRJS. Menim, da bi poglavje sodilo na čelo priročnika, ne pa da zgodovino tretjine našega nacionalnega ozemlja odrinemo na kraj. Pri vsem tem pa pogašamo še poglavje, kjer bi nekdo obravnaval namen, cilje in tudi praktično vrednost raziskovanja krasa in kraških pojavov, saj v glavnem priročnik izzveni pot napotek za le športno udejstvovanje, čeprav je mimogrede praktični pomen dela marsikje že omenjen.

Knjižica je po ceni dostopna vsakomur, marsikomu bo pri tem pomagala v vrste jamarjev, v dopolnilo pa bo tudi prenekateremu profesorju in učitelju.

D. Novak

MOUNTAIN CRAFT, poletna številka 1963, prinaša nekaj zanimivih člankov o planinskem udejstvovanju v Angliji in drugod. P. Gentil razpravlja v članku »*Mountain Equipment*« o najnovejših dosežkih tehničnih raziskav o gorski opremi (vrvi, karabinerji, oprema za bivak itd.) J. B. Pollard piše o najprimernejši hrani za naporne gorske ture (članek: »*Foods for Survival*«)

J. E. B. Wright pričinja v tej številki s serijo treh člankov o lahkih plezalnih vzponih (prve tri stopnje) v Severnem Walesu, Lake Districtu in na Škotskem. Razpravlja predvsem o težavah in nevarnostih plezanja ter je njegov članek namenjen predvsem začetnikom. Kratkemu članku sledi seznam valižanskih plezalnih smeri, ker je ta članek posvečen predvsem valižanskim goram.

Članek »*The Maestri Route*« izpod peresa R. B. Evansa opisuje vzpon na Roda di Vael v Rosengartenu, in sicer v Maestrijevi smeri. »*Types of Interiors*« je zadnji iz serije štirih člankov, ki poročajo o napredovanju velikega angleškega planinskega načrta o stalni alpi-

nistični šoli. Prvi del načrta, Snowdonska koča, je uresničen, ostali: Dom v Lake Districtu in kar bo še sledilo, pa bo prišlo sčasoma, pravi avtorica M. V. Harrold. V članku razpravlja predvsem o notranjosti takih planinskih domov.

Ian F. Howell opisuje v članku »*Idiots on the Dru*« vzpon na Aiguille Dru po klasični Magnonovi smeri. Douglas Scott pa vzpone v Visokem Atlasu v članku »*The Atlas Mountains*«, in sicer najprej vzpon na Ouamoukrim (4089 m), drugi najvišji vrh v Severni Afriki, a izredno lahek. Pozneje so plezali še v Tadatu in Džebel Toubkalu (najvišji greben v Atlasu — 4165 m). Članek zelo simpatično opisuje gostoljubnost in življenje prebivalcev in tudi naravo zanimivega in lepega gorovja.

Zadnji članek, »*The Bakonjo of Ruvenzori*« nas prestavi v Vzhodno Afriko. Članek, ki ga je napisal Roger A. Redfern, lepo opisuje domačine okrog gore in nosače iz plemena Bakonjo. Mislim, da bi morali oni, ki mrzijo črnopolte prebivalce Afrike, prebrati ta sicer, žal, kratki članek in bi svoje mnenje v marsičem spremenili. Ekspedicija ne bi uspela, če ne bi bilo Benezeri Bwambale-ja, vodja nosačev, ki je znal s svojo izkušnostjo in močjo vedno odstraniti vse ovire, zlasti — rastlinske.

»*Mountain Craft*«, jesenska št. 63, prinaša vrsto zanimivih člankov. John Campbell razpravlja o lastnostih kovin, ki se uporabljajo za karabinerje, kline itd. v članku »*Metals and Mountains*«. Don Whillans, ki je že večkrat plezal v Himalaji in Andih, pripoveduje v članku »*The Central Tower of Paine*« o britanski ekspediciji v Cordellino de Paine na skrajnem južnem koncu ameriškega kontinenta. Njihovo izhodišče je bilo Punta Arenas. Ves prvi teden je bilo vreme izredno slabo, šele v začetku decembra so lahko opravili vzpon. — J. E. B. Wright nadaljuje z »*Easy Rock Climbs*« (lahki skalni vzponi); to pot popisuje vzpone v Lake Districtu. Tudi temu članku je dodan podroben zemljevid in seznam lahkih plezalnih vzponov. — Paul Ross opisuje nove plezalne vzpone v Eagle Crag-u (Orlova skala) v Borrowdaleu. — D. A. J. Angus pripoveduje o plezanju na Novi Zelandiji (v skupinah Mitre Peak in Lawrenny Peaks na Južnem otoku). — John Pollock pripoveduje o »alpskem treningu« v Arolli (*Alpine Training at Arolla*). V izredno lepem vremenu je skupina (na tečaju v Arolli) napravila štiri plezalne vzpone (na Mont Blanc de Cheilon, Traverse de L'Évêque, Tête Blanche, Tête de Valpelline, in Aiguille de la Tsa. — A. N. Craig opisuje »*The Snowy Mountains*« (of Australia) v istoimenskem članku, predvsem pot iz Perisher Valley na Mt. Kosciusko. Sam se je s skupino planincev od Charlottinega prelaza mimo modrega jezera (Blue Lake) povzpел na Carruther's Peak, od tam na Mt. Townsend, drugi najvišji avstralski vrh ter dalje na Mt. Kosciusko. — Sledi še opis »edine britanske alpinistične te-

lovadnice« t. j. Bowles Rocks na meji med Kentom in Sussexom.

Nekaj je v ameriških in angleških planinskih revijah, kar človeka privlači: izredna širina člankov ter dejstvo, da že itak pestro vsebino bogate tudi članki iz same narave, ki sicer nimajo dosti skupnega z alpinizmom.

Dušan Čop

IN ALTO — Cronaca della Società Alpina Friulana, Sezione di Udine del CAI — leto LII — 1963. Po nekajletnem presledku je videmska sekcija ital. planinske organizacije CAI izdala nov zvezek svoje lepih tradicij bogate revije. Planinec se resnično razveseli ob pregledu vsebinsko zelo zanimive, lično opremljene, 100 strani obsegajoče knjižice, ki je izšla v sklopu številnih publikacij o praznovanju stoletnice vseitalijanskega društva. Uvodno besedo postavlja zaslužni predsednik videmske sekcije dr. Spezzotti. Njegov spis z naslovom »Il Credo dell' Alpinista« je visoka pesem vsem goram in vsem tistim, ki jih ljubijo in obiskujejo. V pristrčnih, izbranih besedah je avtor seveda predvsem počastil furlanske gore in velika dela furlanskih gornikov. V knjižici je mnogo dragocenih podatkov o raznih gorstvih, o prvenstvenih vzponih, zanimivo so opisane nekatere nove smeri v severni steni Poliškega Špika. Veliko je v zvezku povedanega o favni in flori v furlanskih gorah in tudi ne manjka med čtivom podučnih zgodovinskih podatkov. Ni odveč, če se tukaj pripomni, da je videmska sekcija CAI že od svojega nastanka, že vse od časov svojih prvih dveh predsednikov, učenih profesorjev Taramellija in Marinellija (od takrat že teče deseto desetletje), v veliki, malodane pretežni meri znanstveno delovala.

V knjižici je velik del pisanja odmerjen jamarstvu, ki se z njim italijanska alpinistična literatura sploh zelo intenzivno peča. Znamenita dejanja so opravili v jamah po Beneški Sloveniji, in sicer prav v območju Ivanca, slavne razgledne gore na sredi dežele. A mora človek možgane nekoliko napeti, če mu ni, da bi se sprl z geografijo. Kajti pisano je *La Scratava Jama*, ljudsko ime pa je Škratova jama. Je oddaljena dobrih 100 metrov severovzhodno od Rupe (Casera Faidutti), nedaleč od Rávni (Pian delle Forcadizze), zaselka med Caneblo, Grmovščico in Porčinjem. Po opisu je druga jama *Holopwa Jama*, moraš pa šele pogoditi, da je bila dotičnemu piscu v mislih Golobja jama, ki je blizu Črnega vrha, planinske vasi (po knjigah jo pišejo Montefosca) nad Podbonescem v Nadiški dolini. Še ena jama je tam, ki jo obravnavajo. Piše se *Suosteriova Jama*.

Podbonesec, večji kraj, sedež občine, leži obakraj ceste, ki pelje ob Nadiži od Špetra Slovenov na sever, na Kobariško. Jugovzhodno od njega je strm, a lep, zelen hrib, pisali so ga *Zveticiozian* (tako tudi »Cronaca della Società Alpina Friulana«, II — 1882, str. 91). Izrazita piramida dominira nad dolinama Nadiško in Aborno. Na vrhu hriba je staro-

davna cerkvena, posvečena sv. Kocjanu. Odondod je velik razgled po vseh straneh Beneške Slovenije, po Julijskih Alpah in Predalpah ter na jug daleč v Furlansko nižino.

V knjižici, ki jo imamo v besedi, ponazarjajo posamezne navedbe zelo posrečene slike in večje napravljene skice. Izvrstna sta tudi papir in tisk.

vk

RAZGLED PO SVETU

ŠVICARSKI PLANINSKI MUZEJ V BERNU se je po l. 1960 moderniziral (adaptacije, avtomatizacija kurjave, okna itd.) kar je stalo blizu 80 000 šv. fr.; direktor prof. Grosjean je dobil naziv izrednega univ. profesorja, ki ga plačuje država. Muzej je bil tudi po svoji vsebini preurejen — za 100-letnico bernske sekcije SAC. Nova ureditev je pozimi 1962/63 zajela del 1. nadstropja in stopnišče. Velika vzhodna dvorana je posvečena SAC. Montirana je na steno karta 1 : 50 000 s signalnimi lučkami za postaje GRS in koč. Makete so vložene v vitrine in s tem zavarovane pred obiskovalci in pred prahom. Grafična ponazorila razvoja SAC so urejena z žičnatim omrežjem. Nove vitrine prikazujejo dokumente o ustanovitvi in zgodovini SAC. V veliki zapadni dvorani so nove vitrine za planinsko opremo in obleko, raziskovanje švicarskih gora pa je upodobljeno na sgrafito — steni. Reševalno gradivo in slike vodnikov so na novo urejene, prav tako reliefi, poledenitev in geologija Švice. Heimov relief o Sântisu je dobil stekleni pokrov in s tem obrambo pred publiko, ki ga je tudi v l. 1963 ponovno poškodovala. Ograja je s tem odpadla. V jubilejnem letu SAC je muzej dokazal, da ni depot za odslužene predmete, ampak živa ustanova za raziskovanje in presojo planinske zgodovine in bistva planinstva in SAC. Direktor muzeja je z besedo in peresom, v radiu in tisku delal za stvar planinstva, v muzeju so snemali za film in RTV, sekcije so si tu izposojale gradivo za svoje razstave, razne firme in ustanove so se obračale nanj za strokovno pomoč in zaradi gradiva vsega 25 prosilcev za podobne stvari v enem samem letu. Muzej je dobil v l. 1963 tudi zelo lepa darila, predvsem zbirke zemljevidov, dalje litografije, cinkove plošče, reševalne sani, Atlas Tyrolensis iz l. 1774, dva ženska smučarska dresa iz konca 19. st. Firma Jelvoli, ki je v St. Gallenu priredila raztavo stare opreme, je odstopila muzeju vse,

kar je sama zbrala, kot nagrado za sodelovanje muzeja pri razstavi.

Mnogo daril je dobila tudi knjižnica in zbirka zemljevidov, precej gradiva je dal institut na Weissfluhjochu, seznam darovalcev je dolg in kaže, kako popularen je planinski muzej in kako aktualen je.

Bernski muzej se finansira največ iz dotacij sekcij, iz najemnine, ki jo plačuje poštni muzej (nastanjen v isti stavbi), medtem ko je dotacija centralnega komiteja SAC majhna, komaj 5000 šv. fr. Zanimivo pa je seveda, da muzej ni izključni zbirni center za predmete, ki pripadajo predvsem njemu in zanj ogromno pomenijo. Tako je mimo njega l. 1964 ženevski muzej (Musée d'histoire des sciences) dobil dragocene eksponate iz zapuščine ženevskega znanstvenika Horace Benedicta de Saussurea, ki je v 18. st. z vodnikom Balmatom raziskoval Mt. Blanc. Dva de Saussurova potomca sta muzeju izročila higrometre, busole, areometre in celo de Saussurove retingote. Darovalca sta vse to izročila pod pogojem, da se ena soba imenuje po njunem predniku. Razume se, da je ženevski muzej v vili Bartholoni na to rad pristal. In končno, Horace je Ženevčan, iz Ženeve se Mt. Blanc vidi.

NAJVIŠJI SMUČAR je doslej Fritz Stammberger, o katerem smo že poročali, in to ne najbolj ugodno. Vsekakor pa je med zvezdami, ki vzhajajo in se utrinjajo vedno gosteje na vedno širšem nebu svetovnega planinstva, zanimiv pojav. Po poklicu grafik je 17 let star odšel v Švico z dvema strastema: za plavanje in planinstvo. 18 let star je stal na Atlasu, 19 let starega zamika Pariz. Protislovja sveta in neprirodni odnosi, ki jih spoznava, ga ženejo v svet. V vsaki deželi bi rad stal na najvišji vzpetini. L. 1961 stoji na 5100 m visokem Araratu, mesec kasneje na 5600 m visokem Demavendu v Iranu. Nato gre v Nepal, poskuša priti na Annapurno II, sreča v džungli črnega panterja, pride do višine 6200 m, pot mu zapro prehude ovire, se stopa po severni strani, poteče mu vizum, po času in prostoru, tako da se mora osebno opravičiti pri nepalskem kralju. Nato šest mesecev poučuje nemščino v Ravalpindiju. S prihranki se poda na 7700 m visoki Tirič-Mir in sam doseže 7200 m visoki severni steber, tu bivakira, rani ga plaz, nato sestopa, naleti na ameriško ekspedicijo, ki sprva vidi v njem jetija... Nato gre v Burmo, Tajland, Kambodžo in Vietnam. Sam potuje po uporniški severni Burmi, sam se prebije od Pnompenha do Saigona. Od tu ga žene v Hongkong in na Japonsko. Na Šiga Heights v japonskih Alpah dela kot smučki učitelj, l. 1963 stoji pozimi na Fudžijami, z japonskim plezalcem Siguru Vatanabe pa prepleza vzhodno steno Kači-majari. Nato ga zamika severna stena Mt. Mc Kinley. Toda v ZDA je »soliranje« prepovedano. Zato se zadovolji z manjšimi turami v Rocky Mountains in Sierrri Nevadi. Jeseni l. 1963 ga povabijo na prvo smučarsko ekspedicijo na Čo-Oju (8153), o čemer smo že

poročali. 5800 m visoko na kitajski meji postavijo bazo na sedla Nangpa-La. S šerpo Aila pride na 6500 m visoki Napše Himal, s Huberjem na 6750 m visoki Peak Zlatnik. In zdaj Stammbergerjeva verzija tragedije na Čo-Oju: Haber in Thurmayer sta klonila na višini 7500 m. Stammberger in Fudorje sta prišla sama na vrh Čo-Oju, toda do nameravanega smuka z vrha ni prišlo, deloma zaradi terena (skale), deloma zaradi tega, ker se Stammbergerju »ni dalo«. Smučal pa je z višine 7200 m, kar je gotovo smučarski višinski rekord in s tem je bil cilj ekspedicije izpolnjen. »Slavohlepje Hubra in Thurmayerja je krivo, da nista sestopila. Čakala sta v taboru na višini 7200 m toliko časa, da ni bil možen ne vzpon ne sestop«. Huber pošlje Stammbergerja po pomoč. Ko se Stammberger z reševalno kolono vrne, je Huber mrtev, Thurmayer pa umre pri reševanju. — Ta verzija ne vidi nobenega od problemov, ki jih je planinska javnost ob Stammbergerjevi vrnitvi že načela. Stammberger se je namesto v Avstralijo in Novo Zelandijo podal s Čo Oju v Nemčijo, tu pa objavil svoje načrte za l. 1965: ZDA in Andi. Zdaj je star 24 let, imenujejo ga smučarski vagabund, na štirih kontinentih je doslej obiskal 20 držav.

ALPINISTKE, plezalke imajo v zgodovini evropskega planinstva tako mesto, da nima več smisla govoriti o enakopravnosti. Prelezele so že mnoge najtežje smeri tudi v ženskih navezah, na lažjih gorskih poteh bomo pa kmalu srečali več žensk kot moških. Kakor smo že rekli, pa se pri nas dejanja naših povojnih plezalk zelo malo popularizirajo, kar seveda ni prav. Ženski alpinizem sta uvedli z velikim dejanjem Francozinji Maria Paradis in Henriette d'Angeville. Prva je skoraj pozabljena, druga še »živi« kot prva zmagovalka Mt. Blanca l. 1838. Vendar po krivici! Pred plemkinjo Henrietto je bila že l. 1808 na strehi Evrope, na Mt. Blancu Maria Paradis, preprosta vaška dekla. Zadnje metre so jo skoraj nesli na vrh. Sama pravi: »Na Grand Plateau nisem hotela naprej. Bilo mi je slabo in legla sem v sneg. Sopla sem kakor pes, kadar mu je zelo vroče. Prijeli so me med pod pazduho in me vlekli dalje. Pri Rochers rouges se nisem mogla več premikati. Rekla sem: Vrzite me v razpoko in pojte k vragu, kamor vas je volja!

Vodniki niso odjenjali in jo le privlekli na vrh. O Henrietti pa so dejali: »Gre kakor mi in se sploh ne boji.« Bala se tudi ni javnega mnenja — in bilo je to v času meščanskega biedermajerstva! Z 12 vodniki je šla v gore, ves Chamonix je spravila pokoncu, zijala so prodajali že zaradi njene originalne obleke. Hodila je tako urno, da so jo vodniki komaj dohajali. Sicer pa ni čuda, saj so nosili s seboj dva koštruna, 24 kur, 18 steklenic borodoca in sodček navadnega vina. Pod vrhom jo je obšla slabost, pa je baje rekla: »Če umrem pred vrhom, vlecite me mrtvo nanj in me tam pustite!« Na vrhu so jo na rokah vzdignili, da je bila še više od Mt. Blanca,

nato pa je Henrietta, tako poročajo viri, vse vodnike drugega za drugim objela in poljubila.

Vrnitev v Chamonix je bila pravi triumf. Na vprašanje, kako je to zmogla, je dejala: »Imam dve močni, vztrajni planinski nožici in trdno voljo, da jih krepko uporabljam«. Kasneje je stopila še na marsikakšen vrh, stara 69 let je stala na 3124 m visokem Oldenhornu. Za njo je bilo vedno več takih žensk, vodile so pa Angležinje, med njimi Mrs. Freshfield, mati slavnega alpinista, raziskovalca Douglesa Freshfielda.

Lucy Walker je prva ženska, ki je redno hodila v gore, začenši šele z 48. letom. V 21 letih je obiskala 48 vrhov, hodila pa je z očetom in bratom. Rada jo je popadla gorska bolezen, ki jo je preganjala običajno s šampanjcem ali astijem. Drugega tako ni jemala s seboj, kvečjemu še biskvite. Njena tekunica v 60 letih 19. st. je bila Amerikanka Miss Claudia Brevoort. Naredila je 82 vzponov in hotela spraviti podse še Matterhorn. Walkerjeva jo je prehitela, vendar je kmalu za njo, že 1. 1871 prečila Matterhorn v Breuil. Nato je videla pred seboj samo še la Meije, a je v pripravah umrla. La Meije je 1. 1888 zmogla Miss Catherine Richardson. »Nič ne je, pa pleza kot sam hudič«, so govorili o njej vodniki. V 11 letih je opravila 116 velikih vzponov, 6 prvenstvenih in 60 manjših, največ z Mary Poillon. Na Aig. d'Arves jo je ranil kamen na glavo, pa je rekla prijateljici: »Pojdi ti naprej, jaz imam la Meije, ti pa si vzemi Aig. d'Arves.«

Svet se je le težko privadil na ženske, ki so hodile v gore. Še 1. 1879 je pisala Miss Aubrey le Blond, zelo uspešna alpinistka 19. stoletja: Morala sem se trdo bojevati za svojo svobodo, mati me je branila pred teto, ki je poslala v svet takle SOS: »Za božjo voljo, prepovej ji to noro hribovstvo! Punca je sramota za ves London, videti je pa kot Indijanka«. Res je bila obleka za ženske v gorah precej čudna, kakor jo popisuje Mrs. Cole. L. 1892 sta sestri Pigeon, ki sta plezali vedno sami, brez moškega spremstva, ugotovili, da se je svet »krinoline v gorah« že navadil. L. 1910 so v Angliji ustanovili ženski alpski klub, nato so jim v drugih deželah sledili še drugi taki klubi, najbolj znan v Švici SFAC.

GORSKI VODNIKI in smučarski učitelji v Avstriji se čutijo nezaščiteni, češ da so nekakšna »odprta divjačina«, njihov pravni položaj da je zapleten in zastaran. Po zakonu morajo pomagati pri nesreči, a brez odškodnine. Jurist dunajske delavske zbornice dr. E. Rabofsky je napisal o tem razpravo, v kateri ugotavlja, da je njihov pravni položaj zares nejasen, neenoten glede na posamezne avstrijske dežele, da se opira na zastarele določbe, torej na celi črti pomanjkljiv. Dr. Rabofsky pravi, da je to treba urediti tudi v interesu avstrijskega turizma in planinstva še posebej zaradi reševanja pri nesrečah, zakonski predpisi pa naj bi se poenotili po ustavnih določilih za vso republiko, kar bi

dalo vodniku in učitelju strokovno veljavo, pomenilo pa bi tudi veljavo avstrijskemu pravnemu redu. Stvar je toliko bolj nujna, ker gre za ureditev pravnega položaja tistih, ki opravljajo vodniški poklic na levi roki, poleg svojega glavnega poklica. Če bi se razmere ne mogle popraviti, se utegne zgoditi, da se bo ta za mnoge ljudi življenjsko važne dejavnost znašla v brezpravnem prostoru. Tudi dosedanje pravne norme za smučarske učitelje niso urejene v vseh deželah enako. Na Štajerskem, na priliko, smučarski učitelj ne sme voditi smučarskih tur, ker mora za to imeti tudi vodniški izpit.

170 KOČ ima avstrijski Naturfreund, od tega jih je 130 zgradil po vojni. Stosedemdeseto kočo za zgradili na Kaiblingu nad dolino Anize (Ennstal), otvoril pa jo je predsednik štajerskih NF Kniepeih, s katerim je navezala v l. 1964 zveze tudi naša planinska organizacija ob komemoraciji pri Kugyjevem spomeniku v Trenti. Predsednik Kniepeih je namreč vodil večjo skupino NF v Julijske Alpe in obisk združil s poklonitvijo Kugyjevem spominu, pri čemer je sodeloval tudi pevski zbor PTT v organizaciji PD PTT oz. propagandne komisije PZS.

INDIJCI so l. 1963 in 1964 organizirali deset ekspedicij in so se s tem resno uveljavili v mednarodnem ekspedicionizmu. Indijci so izbrali največ šesttisočake. Klub Parbat Abhijatri Sangha v Kalkuti je dal v svoj program kar štiri šesttisočake in en sedemtisočak Kabru (7317 m).

TATVINA POD GRANDES JORASSES, tudi to se je primerilo, verjetno prvič. Dacher in Martin iz Bavarske sta v vznožju Pointe Walkerja odložila precej opreme in proviant. Ko sta naslednji dan prišla pod steno, sta ugotovila, da sta brez vsega. Sestopila sta v Chamonix, se opremila z novo opremo in nato srečno zmagala Pointe Walker kljub snežnemu metežu. V istem času, to je 27. julija 1964, so bile v steni še italijanska naveza iz Milana, avstrijska iz Eisenerza in bavarska iz Rosenheima. Tatvina se je zgodila v noči od 24. na 25. julija.

12 000 ŠPORTNIKOV je l. 1964 preživel svoj dopust na Kavkazu, Pamiru, Tien-Šanu in Altaju v 18 taborih — »alplagerjih«. A. Poljakov, mojster športa in alpinistični instruktor je v programu za l. 1964 navedel naslednje večje vzpone sovjetskih alpinistov: Čang-Tengri (6995, Tienšan) so doslej zmogli petkrat, prvič 1. 1931, vselej po SW strani iz ledenika Južni Inylček. Poskus s Severnega Inylčeka se je pred 30 leti ponesrečil v višini 6000 m. L. 1964 je s te strani poskusil plezalski team »Burjevstnik«. S helikopterjem so prečili Merzbacherjevo jezero, helikopterji so jim tudi znosili opremo in hrano v vznožje Čang-Tendri. Vodil jih je dr. Evgenij Tamm, 30 po številu, uspeh še ni znan. Team »Truda« pod vodstvom Borisa Romanova je poiz-

kusil z juga po Marmornatem rebu, to je varianta smeri izpred 30 let. V Pamiru so sovjetski alpinisti plezali NE steno Pik Engels (6510 m) in transverziral greben Pik Marx (6726 m) — Pik Engels (team »Spartak«), Pik Izvestij (do l. 1964 najvišji vrh SZ, ki še ni bil raziskan, 6840 m), Pik Komunistične Akademije (6439 m), oboje v območju ledenika Fedčenko (team Uzbekistana pod vodstvom V. Elčibekova). Končno so bili v programu še vrhovi v verigi Trans-Alai.

JAPONSKE EKSPEDICIJE smo od l. 1950 spremljali in ugotovili njihove značilnosti. Za l. 1963 je seznam zdaj izpopolnjen, Japonci so v l. 1963 opravili kar osem velikih ekspedicij na šest in sedemtisočake vzdolž vse Himalaje. Če pomislimo, da smo Slovenci v l. 1964 zmogli kar tri, in se primerjamo — si parva licet componere magnis, če se majhno sme primerjati z velikim — s stomilijonskim, najbolj razvitim azijskim gigantom, potem smo v l. 1964 s tremi ekspedicijami pred tem Goliatom pravi David s čudodelno fračo. Leta 1964 so japonske univerzitetne in državne ekspedicije bile na petih sedemtisočakih, torej v dveh letih 13 japonskih ekspedicij. Naša letina v l. 1963 in 1964 znaša štiri ekspedicije, tako da gornja primera vsaj za ti dve leti drži. Seveda pa je treba priračunati našo zamudo.

SPREMEMBE NA LEDENIKIH v Švici je vsa leta po vojni spremljal in zapisoval André Renaud, od l. 1933 član švicarske ledeniške komisije. Zadnjih pet let je njegova poročila soppodpisoval Paul-Louis Mercanton. Uvedel je nove metode za merjenje ledenikov, ustvaril švicarsko merilno mrežo s fotogrametričnimi posnetki iz zraka in s stalnim zakličenjem ledenikov ter uvedel sodelovanje z državno topografijo. L. 1929 je bil v ekspediciji na Arktiki, l. 1958 in 1959 z EGIG (Mednarodna glaciološka ekspedicija na Groenlandiji). Tam je zbudil pozornost s samostojnimi raziskavami. L. 1964, tik pred smrtjo, je v severni Groenlandiji z Amerikanci pripravil metodiko z radioaktivnimi izotopi znanstveno osnovo za večjo glaciološko ekspedicijo. Izdal je okoli 50 glacioloških razprav, razpravo o naravni površini snežišč (pri nas je o tem pred leti v PV pisal univ. prof. dr. Cene Malovrh), o zvezi med klimo in ledeniški spremembami in o ablaciji na ledeniku Gorner. Nekaj razprav je posvetil težki vodi (D_2O) v ledeniških potokih in v vodi Ženevskega jezera (1956, 1957). L. 1958 je napisal delo o onečiščenju ledenikov. Posebna zasluga njegova pa je uvedba metod, po katerih se z radioaktivnimi izotopi določa starost snega in ledu. Navdušil je kompetentne fizike za to delo in jo l. 1962 in 1963 z Oeschgerjem in Schumacherjem uspel s tritijem natančneje določiti starost ledenikov. Ob smrti staremu 60 let ni bilo dano, da bi dovršil delo »Fizika in kemija ledu«, kot rezultat EGIG. Nekaj dni pred smrtjo mu je švicarski državni fond dodelil sredstva za

sumarično analizo ledeniških poročil od l. 1880. Vse to je delal — za povrh, saj je poleg vsega tega opravljal redno svoj poklic gimnazijskega profesorja.

V Švici imajo glaciologi na razpolago podatke, ki jih zbirajo različni zavodi: MZA (Centralni meteorološki), SLF (lavinološki na Weissfluhjochu), VAWE (glaciološki in hidrološki oddelek za hidrologijo) in direkcija železnice na Jungfrau.

V Švici so v zimi 1962/63 merili 103 ledeniške jezike, pri čemer je največ sodelovalo gozdarstvo (67 ledenikov). 93 ledenikov je naza- dovalo, samo 10 jih je nekaj naraslo. Povprečno so se ledeniški jeziki umaknili za več kot v l. 1961/62. Raziskovalci so ugotovili, da je gibanje ledenika pozimi počasnejše kot poleti. R. Haefeli je dognal, da je od oktobra do julija (243 dni) znašala povprečna brzina 0,74 cm na dan, medtem ko je 11. in 12. oktobra 1962 znašal premik 2,0 cm, 12. in 13. julija pa v 17 urah 2,4 cm. Švicarski nivologi, glaciologi in lavinologi so v l. 1963 rezultate svojih raziskovanj objavili v domačih in tujih periodikah. Eden med njimi, Peter Kasse, je v zadnjem zvezku »Les Alpes« 1964 informiral planinsko javnost o metodah in predmetu teh raziskovanj. Že iz raznih tabel je razvidno, kako natančno opazujejo Švicarji gorski svet, po katerem je njihova domovina postala slavna po vsem svetu.

SVIZEC je zanimiva žival, ki oživilja nerodovitni gorski svet. V alpskih področjih, kjer je izumrl, se trudijo, da bi ga spet naselili. Francoski prirodopisec M. A. J. Couturier je v Les Alpes 1964 napisal obširno razpravo o zimskem spanju te živalce, ki se ji po latinsko čudno reče (marmota marmota marmota [L.] 1758), še obširnejšo o istem predmetu pa v Mamalia, št. 4, dec. 1963. Deset let je opazoval dvajset svizcev obeh spolov. Ugotavlja, da je izsledke težko pojasniti in da je fiziologija spanca še zelo neraziskana in jo bodo hipoteze težko razjasnile. Zabeležil je vse pojave pred in po zimskem spanju in si pomagal z vsemi fiziološkimi pojasnili in laboratorijskimi poskusi sodobne biologije. Seno, ki ga svizec zbere, mu vso zimo služi samo za gnezdo, žival je tešče vso zimo. Couturier je svizec opazoval in vitro, ne in vivo (ujete, ne v naravi), zato je treba dognanja jemati s to rezervno. Svizec »dobro spi« pri zunanji temperaturi $+5^{\circ}C$ do $+10^{\circ}C$, zimsko spanje je najtrdnjše od januarja do marca, telesna temperatura pade svizcu na okoli $3^{\circ}C$ do $6^{\circ}C$ (rektalna). Živalca prebije zimo v navidezni smrti, nima refleksov, veke so trdno zaprte, tako da jih je težko odpreti, telo pa ni čisto inertno; če ga zavalisi, se zvije v klobčič. Diha počasi, prsni koš dihanja skoraj ne izdaja, radioskopično pa je Couturier ugotovil, da se intenziteta dihanja ravna glede na zunanjo temperaturo. Ko pade temperatura pod $10^{\circ}C$, je mogoče tudi srce slišati samo še radioskopično, stetoskop sistol ne notira več. Pri 70 na minuto je žival budna, od 40—60 na minuto še ne spi globoko, po 40 na minuto pa

je spanje popolno. Kri izgubi velik delež serum, torej svoje »tečnosti«, postane gosta in manj je je, barve pa iste. Čisto majcena krvavitev že povzroči smrt. Hipoglikemija je konstantna. Pri poskusnem obravnavanju v spečem stanju kratko pa tudi dolgo zacvilijo pri merjenju temperature v analni odprtini, tudi že pri temperaturi 6°C. Jezik je vso zimo suh, nosnice in zadek pravtako, organizem se pozimi dehidrira. Teža se od oktobra do maja zniža od 5,3 kg na 1,8, povprečno pri odraslem samcu. »Suši« se zaloga maščobe, deloma gre hujšanje tudi na rovaš atrofije mišic in dehidracije.

Živalca med spanjem ne čuti nič, kožna in mišična anestezija je popolna. Lahko jo ščipljete, špikate in režete, ne bo se branila.

V naravi se svizec zbudi vsakih 25 dni, v ujetništvu večkrat. V prvih dveh mesecih se zbudi večkrat, sodeč po seči in iztrebkih. Vendar iztrebljanje ni razlog za budnost. Hribovci zatrjujejo, da se svizci prebuja ob mlaju. In vitro opazovalec ni mogel dognati nobene zakonitosti. Ena od samic se je zbudila in prebila 23 dni brez spanca brez vsakega znamenja, da se ji dremlje. Pri prebujujanju začne pri telesni temperaturi 18°C gibati z glavo in okončinami, nato zasope, kiha, godrnja, srce začne hitreje biti. Pri zimskem prebujujanju ne doseže letne telesne temperature (38 do 39°C), rektalna temperatura ostane pri 32 do 35°C. Pri telesni temperaturi 20°C je že čisto buden in se obnaša kakor poleti (cvili, grize, teka). Če jih hranimo (tudi z mlekom in sladkorjem), lahko zaradi tega poginejo.

Zapišimo še to, da svizec med zimskim spanjem zdrži 6 mesecev brez hrane in se ne dotakne niti mrvice iz senenega gnezda. Če jih je raziskovalec prebudil in nahranil, so slabo zaspali in imeli slabše spanje kot neprebujeni in nenahranjeni svizci. Post igra torej pomožno vlogo pri zimskem spanju.

ČEŠKI HINDUKUŠ v l. 1965. Češki alpinisti bodo v Hindukušu 70 dni, v območju Wakhana, v tej rubriki že večkrat omenjenega. Med 12 udeleženci bosta tudi Radovan Kuchaž in fotograf Vilém Heckel. Do Kabula bodo leteli z letalom, od tam pa potovali s tovornim avtomobilom.

PREDAVANJE V JEČI je imel ameriški himalajec Jiam Whittacker kaznjencem na Mc Neil Islandu. Hotel jim je pokazati tudi glavne plezalske rekvizite, vrv, cepin, kladivo, kline, pa mu jih kaznilniška uprava ni dovolila vzeti s seboj — iz varnostnih razlogov.

MEDNARODNO MLADINSKO SREČANJE v Sloveniji l. 1964 je ostalo v prijetnem spominu H. de Rycku, članu CAB beglijskemu mlademu planincu. Spomine na srečanje je objavil v trimesečnem ciklostiranem biltenu in opisal štirinajst dni, ki jih je preživel v Julijskih Alpah. Všeč mu je bilo, da v kočah ni bilo take gneče kot v Zapadnih Alpah.

Severna stena Triglava je naredila nanj neizbrisen vtis. Hvali tudi našega alpinista — vodnika Luko, njegovo izkušnost in tovarštvo. Le to mu zameri, ker je v steni obljubljal vodo, pa je vsaj v slovenski smeri niso mogli najti. »Prvič po štirih tednih bivanja v Jugoslaviji sem bil žejen, po vsej državi sem dobil slivovke, kolikor sem je hotel, v steni pa še kaplje vode ne.« Na Kredarici so slavili uspešno turo čez steno, zdi se, da v redu, ker nima nobenega komentatorja, razen to, da se je mednarodna družina imenitno razumela — brez posebnih besed. Julijske Alpe so ga naslednji dan prevzele, očaral ga je tudi ljubezniv sprejem, kamorkoli je prišel. Obeta, da bo še prišel k nam in da bo pripeljal svoje prijatelje. Drugi bilten je prinesel nekaj najpotrebnejših podatkov o naših gorah.

DOSLEJ NAJDRZNEJŠE DEJANJE v Himalaji imenujejo ameriško ekspedicijo na Everest 1963. Seveda uživa v svetovnem alpinističnem tisku izjemno publiciteto, poročilo vodje N. Dyhrenfurtha, ki je izšlo v »Les Alpes«, in smo o njem poročali, se ponatiskuje v drugih reprezentativnih revijah, celo Hiebelerjev »Alpinismus« ni iskal lastnega avtorja. Ekspedicija je spadala tudi finančno med najtežje, doslej gotovo najdražje himalaistično podjetje: 405 263 dolarjev, pri čemer so všeti vsi stroški opreme, živila, vse usluge itd. Program ekspedicije je bil alpinističnega, znanstvenega, fotografskega in filmskega značaja. V primeri s Shiptonovimi ali Tillmanovi ekspedicijami je bila v resnici ogromna, saj sta Shipton in Tilman na osebo porabila komaj 7000 do 8000 šv. fr. AMEE 1963 je nosila s seboj 52 šotorov: 2 hišna 2,66 × 3,66 m, 6 velikih 3,05 × 3,05 m za bazo in tabor II, za ambulanto in obveščevalno službo. V višinskih taborih so uporabljali četvorčke in dvojčke, z dvojno steno, zunanji nylon oranžen, notranji zeleni bombaž, dno iz nepropustnega nylona. Ker je bilo aluminijasto ogrodje zunaj, postavljanje ni bilo zamudno. Trije šotori so v višini 7986 m zdržali vse spremembe in preskušnje.

Oskrba take ekspedicije pomenila v revni deželi Khumbu pravecat problem. Male ekspedicije se lahko hranijo iz tamkajšnjih pridelkov: z ovčjim mesom, surovim maslom (večji del žaltavim) in z jajci. »Dieta« 20—35 jajc na glavo je utegnila, kakor je poročal Shipton s. 1935, biti strašna, grozljiva in je lahko onespособila mnoge utrjene alpinistične želodce.

AMEE je morala vse dovažati od daleč, treba je bilo mnogo nosačev, ti pa so spet hoteli jesti. Razume se, da so imeli s seboj fotoaparate in filmske aparate vseh vrst, vse do »tele-kanonov«. V srednjih višinah so imeli čevlje s klobučevinastim vložkom, ki so ga po potrebi menjavali. Kot najtopplejši so se izkazali sloviti škornji Rentier, od gležnja navzdol s klobučevinastim vložkom, tako prostorni, da so komodno obuvali dva ali tri pare debelih volnenih nogavic. Za plezanje so bili

ti čevlji seveda nekoliko obaltni. Naj navedemo še primke »sahibov«. Doody, Dyhrenfurth, Jerstad, J. Roberts, dr. G. Roberts, Whittaker, Unsoeld, Emerson, Prather, dr. Th. Hornbein, Corbet, Auten, Lester, Miller, Breitenbach, Ullman, dr. D. Dingman, Pownall, Siri, Bishop. Poklici: dr. phil., fizik, elektroinženir, geograf, gorski vodnik, smučarski učitelj, zdravnik, filmski producent, sociolog, zdravnik-anestezist, lingvist, psiholog, psihoterapevt, geolog, glaciolog, matematik, geofizik, internist — višinski fiziolog, oficir, polkovnik, pisatelj (Ulmann, star 55 let), univ. prof. — filozof (Unsoeld), ekonomist. Enajst udeležencev je bilo starih nad 30 let. Iz poklicev in iz biografij udeležencev je razviden program. Na čudno, če je uspeh ekspedicije temu primeren.

KOMENTAR K PLEZALSKI SEZONI je v razvitih alpinističnih državah, posebno v Franciji in Angliji že več let v navadi in je eden od dokazov, da se alpinizem ocenjuje kot športna in kulturna dejavnost. Spričo izrednega razmaha himalaizma ni čudno, če zadnje čase naletimo tudi na letni komentar k dogodkom v Himalaji. V februarju je bilo znano, da so v l. 1965 dovoljene naslednje ekspedicije: Japonska na južni ali zapadni vrh Kang-čendzöng (8476, 8420 m; organizira Akademski alpski klub iz Kiota, vodja Aki-kata Punahaši); japonska Lhotse Shar (Lhotse II 8383 m, organizira Vaseda univerzitetni AC Tokio, vodja Toru Kawai); tretja indijska ekspedicija na Čomolugmo, vodja S. Kohli, »Committee for Expeditions to Foreign Mountains PSJ (Jugosl. Mountain Union) na Kang-bačen-Peak (7902 m); nemška na Annapurno I (8078 m). Vse v predmonsumskem času, v pomonskem pa je v seznamu angleška ekspedicija na Dhaulagiri IV (7640 m), vodja John Sims.

V angleškem komentarju v himalaistični sezoni 1964 najdemo kot najpomembnejši dogodek kitajski vzpon na Šiša Pangmo (Gosainthan 8013 m). V l. 1965 se pripravlja angleška ekspedicija na ta vrh, vodja bo dr. Michael Ward, med udeleženci pa so tudi znani alpinisti Brown, Whillans, Bonington in James Roberts. Angleži bi radi raziskali jugozapadno stran te gore, ki je težja od severne Kitajske. Angleži so to ekspedicijo pripravljali že l. 1963, Nepal ni imel nič proti temu, saj gre za tromejno področje Kitajske—Tibet—Nepal. Kot drugi najnamenitejši dogodek navajajo Gyačung Kang, ki so nanj stopili Japonci. Japonce imenuje angleški komentator sedaj najaktivnejši narod pri pro-ucevanju nepalske Himalaje. Tretje: Gangčen Ledrub (7245 m), ki ga ekspedicija Lorda Shaftesburyja ni mogla zavzeti in se je zato obrnila k Dorje Lhagpa (6988 m). Govorjenje, da je bil ta vrh težji od Jannuja (7710 m), komentator ostro zavrača. Četrto: Čo-Oju 1964 — žalostno poglavje! Dve žrtvi brez potrebe: trma obeh umrlih, slabo vodstvo, nezadovoljiva organizacija in pomanjkanje prve pomoči, to so vzroki. Čo-Oju je »lahka« gora,

je pa visoka in ne dovoljuje nobenih napak. Na Stammbergerja, ki je s šerpo Phudorje prišel na vrh, ne meče lepe luči šerpino pričevanje, da ga ni hotel fotografirati na vrhu, ko pa je Phudorje odšel proti šotoru, kjer sta se borila za življenje Thurmayer in Huber, je videl Stammbergerja, kako si namešča samosprožilec, da bi pritisnil na vrhu samo sam sebe. Tudi Stammbergerjev odnos do sirdarja Dava Tensinga ni bil brez senc.

Komentar k ekspedicijam v l. 1965 je napisal sam G. O. Dyhrenfurth. Pravi, da mnoge štartajo na »25 000 čevljev«, da so zelo ambiciozne, da so za »Annapurno South« privleklo od nekdaj nemogoče ime Moditse (Nemci in Japonci), da Japoncem ne bo nobeden priznal Lhotse II. za samostojen vrh, oziroma za nov osematisočak, isto sodi o zapadnem vrhu Kang-čendzöng. Zapadni vrh Kangčendzöng je samo »Kambačen«, pravilno Kangbačen (7902 m). Tudi južni vrh Kangčendzöng ni 15. ali 16. osematisočak!

Nepal je avg. l. 1964 uvedel strožje ukrepe glede dovoljenj za ekspedicije. Oficirji za zvezo morajo biti iz armade ali policije, ne morejo jih nadomeščati študentje kakor doslej. S tem bo število dovoljenj avtomatično padlo. Za l. 1965 dovoljene gore so šle težko skozi novo sito. Odbili so Japoncem Kabil v Ganeš Himalu, Italijanom (Cassinu) Everest, Nemcem Gaurisankar, Japoncem — AAC Hokkaido-Dhaulagiri I., Dhaula II Peak 29 v skupini Manaslu, Langtang Lirung in Langtang Ri, Twins v Kangčendzöngi in še Japonkam Lhotse in Kang Guru (severovzhodno od Annapurne II). Skoraj neverjetno, samo Japoncem devet vrhov v l. 1965!

RAZPOKE V LEDENIKU so za alpinista hude ovire, so nevarne in zato je dobro, če poznamo njihovo naravo. Nastanejo, če ledenik spremeni brzo svojega gibanja ali če se spremeni nagib. Ledenik se obnaša podobno kot voda, če naleti na oviro. Širina in globina razpok je različna. Često jih pokrije nov sneg, jih prekrije »most«, ki »drži« ali pa tudi ne, so lahko polne vode ali morenskih sesutin. Velike razpoke zevajo tudi pozimi, največ pa jih vidimo poleti, ko je brzina ledenika večja. Stene razpoke so ponavadi gladke in spreminjajo, glede na globočino, barvo od zelene do sinjemodre. Razpoke so prečne, podolžne, počezne, začetne ali periferne, robne in krožne. Če jih na svoji poti preko ledenika vidimo, niso tako nevarne, pri sestopu jih je preskakovati gotovo užitek, če pa so zakrite, utegnejo postati smrtno nevarne. Zato na ledenik vzemimo s seboj vsaj Prusikove zanke, s katerimi si navezan alpinist, če zdrsnje v razpoko, lahko sam pomaga. Sodobna alpinistična oprema pa ima za samoreševanje še marsikakšno izboljšavo.

YAMA-NIKKI je naslov japonskega planinskega žurnala, ki izhaja enkrat na leto na 200 do 250 straneh. Vsebinska ne more biti drugačna kot v alpinističnih almanahih drugih narodov. Letnik 1963 prinaša med drugim

seznam tistih gora, katerih ime Japonci težko izgovarjajo. Pri vsakem imenu je fonetična adaptacija na japonski jezik. Zanimivi so tudi napotki za filmske snemalce v gorah, saj film vedno bolj postaja neizogiben spremljevalec in kronist ekspedicij in drugih storitev v gorah. Iz istega letnika tudi izvem, da je predsedstvo CAJ za Šinrokuro Hidako prevzel Saburo Matsukata, velik alpinist.

TORRE TRIESTE V CIVETTI je svetovno znan dolomitski pojem. V njegovi fantastični južni steni, visoki 750 m, so znane smeri Castiglioni-Khan (1929), Tissi-Andrich (1930), Tissi-Andrich-Rudatis (1931), Del l'Oro — Giudici — Longoni — Sandril (1934) in Cassin-Ratti (1935). L. 1959 sta Ignazio Piussi iz sekcije Višarje (Monte Lussari, Piussi je iz Trbiža) in Giorgio Redaelli v sredo stene vrisala mogočno direttissimo, in sta svoja doživetja opisala šele l. 1964. Samo nekaj tehničnih podatkov: Od 750 m stene je 450 m nepretrgana previsnost. Teh 450 m je možno preplezati samo z vso moderno tehniko in modernimi plezalskimi rekviziti, varovanje ves čas v stremenih. 250 m nad vstopom ni več vrnitve, navzdol navezo blokirajo orjaški previsi, pa tudi po strani iz stene ni mogoče uiti. Pomoč tudi od zgoraj ne more priti zaradi velikih streh, ki tečejo čez sredo stene. Naveza je popolnoma odrezana od sveta. Piussi in Redaelli sta štirikrat bivakirala. En bivak sta prebila v stremenih, enega na ozki polički, z nogami v praznino, dva na še ožji polički, ves čas v vrveh. Rabila sta 420 klinov, od teh 90 svedrovcev, 45 lesenih zagozd. 75 klinov je ostalo v steni. Imela sta dve vrvi po 40 m ($\varnothing$ 10 mm), eno vrv 40 m ($\varnothing$ 10 mm) za material, 50 vponk, 17 stremen s 3 in 4 locnji. Redaelli je opis ne presega povprečne pisarije, konec vsebuje značilno patetično evforijo, v kateri se nekoliko prevečkrat razlega vittoria. A kar je res, je res. Ta direttissima je v prednji vrsti vseh dosedaj narejenih.

1500 SOVJETSKIH ALPINISTOV je od januarja do marca 1964 preživel v centralnem in zapadnem Kavkazu. Kljub slabi zimi so iz šestih »lagerjev« naredili 900 vzponov na Mali Dombai, Zub Musadčeri, Sulahat, Gumadži, Titi-baši, Elburs itd. Več sreče so imeli alpinisti v Tienšanu, kjer jim je vreme dovolilo tudi vzpone IV in V. 600 alpinistov iz Sibirije, Moskve in Kazahstana je stopilo na 14 vrhov in naredilo 45 vzponov take vrste kot Tujuksu, Pik Komsomol, Pik Majakovskij. Poleti 1964 je mnogo snežilo. To je zasipalo

s skrbmi sovjetsko GRS, saj je med 300 alpinisti, ki so bili na turah, bilo precej takih, ki se niso vrnili ob napovedanem času.

15 000 alpinistov se je l. 1964 zvrstilo v taborih na Altaju, Kavkazu, Pamiru, Tien-Šanu in naredilo 35 000 vzponov.

Od teh vzponov jih je kakih 4000 III. stopnje, 1759 IV. stopnje, 1178 pa V. 6000 mladih gornikov je dobilo naslov »Alpinist SZ« (1 dan vaje z vrvjo, 4 dni v plezanju, 1 dan v bivakiranju in prehodu čez hudournike, 2 dni v ledu, 1 dan v snegu, vzpon I-b). 1617 gornikov je naredilo pogoje za alpiniste III. stopnje, 291 za II. stopnje, 145 za I, 76 pa jih je dobilo naslov »mojster športa«.

Ekspedicija Špartaka je preplezala 2400 m visoko NE steno Pik Engelsa, vodil jo je V. Abalakov. Armijski športni klub je organiziral ekspedicijo na Pik Oktjabrski po 2200 m visokem zapadnem stebru, itd. Reševalni tečaj v zapadnem Kavkazu je dovršilo 100 reševalcev. Na Kavkazu so preplezali vrsto prvenstvenih smeri, med njimi precej V.b. V Alpah so plezali v Dolomitih, v Triglavu, za seboj imajo Bonattijevo smer v Gran Capucinu, Dent du Géant, južno steno Dachsteina, raz Rosskuppe, Monte Pelmo itd. Navezali so prijateljske stike s francoskimi, italijanskimi, avstrijskimi, belgijskimi, jugoslovanskimi in švicarskimi alpinisti. Uzbeški alpinisti so pod vodstvom Elčibekova prišli na Pik Izvestja (6840 m) in pri tem postavili pet višinskih taborov ter prečili tri šesttisočake: Pik Ordžonikidze (6380 m), Pik Pionerskaja Pravda (6550 m) in 40 let uzbeške sovjetske republike (6700 m). Na bazo so prišli z vsem pratežem s pomočjo helikopterja na ledenik Fedčenko na 3000 m. Tudi na tabor II jim je pratež znosil jekleni ptič.

V Užbi, v severnem stebru, so člani »Avantgarde« pod vodstvom Monogarova preplezali smer z naslednjimi karakteristikami: Višina stene 1600 m, 87 ur, 8 bivakov v steni, od teh pet netopirskih v visečih mrežah, dolžina nepretrganih težav 770 m, 187 navadnih klinov, 45 svedrovcev in 30 lesenih zagozd.

ALPINISTIČNO SODELOVANJE med Čehi in Italijani se nekaj let sem uspešno razvija. Na italijanski strani skrbi za to CGSTC (Centro Giovanile per gli Scambi Turistici e Culturali), na češki pa centralni komitet za češkoslovaški šport. Za 16 dni bivanja v Visokih Tatrah mora italijanski mladinec položiti 60 000 lir in ima s tem tudi plačano vožnjo iz Benetk do Prage in nazaj.

BERITE IN NAROČAJTE PLANINSKI VESTNIK!

PLANINCI IN ALPINISTI, POSTANITE SOTRUDNIKI NAŠEGA GLASILA!

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon. Radeče 81-950, 81-951

Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030

Brzjavi: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

Trgovsko podjetje na debelo

TEKSTIL

LJUBLJANA

v novi poslovni stavbi – Moše Pijade ulici

IMA NA ZALOGI
ZA PLANINSKE POSTOJANKE
KVALITETNO DOMAČE
IN UVOŽENO BLAGO
V SPECIALIZIRANIH ODDELKIH
ZA SVILENO IN BOMBAŽNO BLAGO
ZA VOLNENO BLAGO
IN TEKSTILNO GALANTERIJO

PREHRANA
EXPORT-IMPORT LJUBLJANA

PLANINCI IZLETNIKI

PREDNO SE ODPRAVITE
NA IZLET, V PLANINE
ALI KAM DRUGAM
NE POZABITE OBISKATI

SUPERMARKET

LJUBLJANA – PASAŽA NA AJDOVŠČINI

NON STOP 8–21

MARKET

NON STOP 7,30–20
v nedeljo 7,30–12

LJUBLJANA:

- CIGALETOVA, ob nedeljah
- PRULE
- ROŠKA
- SAVSKO NASELJE, ob nedeljah
- VOJKOVA
- TITOVA 25 a, odprto do 23. ure
- CELOVSKA 63
- SENTVID, ob nedeljah

ČRNOMELJ, Kolodvorska

HRASTNIK 400

ZAGORJE, Cesta 9. avgusta

KISOVEC

KAMNIK, Trg talcev, ob nedeljah

KRANJ, Koroška

STRAŽISČE

ŠKOFJA LOKA, Novi svet, ob nedeljah

Prašek za avtomatsko varjenje

EP-10

vrsta toka: enosmerni (=)

granulacija 12 x 48

EP-20

vrsta toka: izmenični (∞)
enosmerni (=)

granulacija 12 x 48

Proizvaja

Železarna Jesenice

Jesenice — SR Slovenija